GILGAMIŞ HİKÂYELERİ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

SÜMERCE-BÂBİLCE ASLINDAN ÇEVİRENLER:
SELİM F. ADALI - ALİ T. GÖRGÜ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

II. BASIM

Genel Yayın: 4464

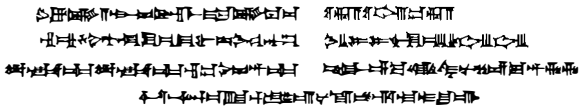
Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941
Maarif Vekili
Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

GILGAMIŞ HİKÂYELERİ

ÖZGÜN ADI

SÜMERCE-BÂBİLCE ASLINDAN ÇEVİREN
SELİM F. ADALI-ALİ T. GÖRGÜ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2016
Sertifika No: 40077

EDİTÖR
HANDE KOÇAK

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

I. BASIM, NİSAN 2019, İSTANBUL
II. BASIM, OCAK 2020, İSTANBUL

ISBN 978-605-295-789-9 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. 2622. SOK. NO: 6 / 31
BAĞCILAR İSTANBUL
Tel: (0212) 445 32 38 Faks: (0212) 445 05 63
Sertifika No: 44871

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin, gerek görsel malzeme yayınevinden izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

CCCL

GILGAMIŞ HİKÂYELERİ

SÜMERCE-BÂBİLCE ASLINDAN ÇEVİREN:
SELİM F. ADALI-ALİ T. GÖRGÜ

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

İçindekiler

Sunuş vii
Sözlükçe xvii
Çeviride Kullanılan Nüshalar xxiii
Kaynakça xlvii

Gılgamış Hikâyeleri

Gılgamış ile Agga 1
Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya 7
Dördüncü Ur Nüshası 23
Altıncı Ur Nüshası 24
İkinci Meturan Nüshası 25
Gılgamış ile Huwawa (A Metni) 27
Gılgamış ile Huwawa (A Metni), 149h ile 149vv Arasındaki Satırların Farklı Nüshaları (Ek 1) 45
Yedinci Ur Nüshası 45
Birinci İsin Nüshası 45
Birinci Sippar Nüshası 46
Üçüncü İsin Nüshası 46
Liagre Bohl Koleksiyonu Nüshası 47
Gılgamış ile Huwawa (B Metni) 49
Gılgamış ile Gök Boğası 57
Birinci Nippur Nüshası 57

İkinci Nippur Nüshası 59
Üçüncü Nippur Nüshası 59
İkinci Meturan Nüshası 60
Meturan Nüshaları 66
Gılgamış'ın Ölümü 73
Birinci, İkinci, Dördüncü, Yedinci Meturan ve Birinci Nippur Nüshaları 88
Gılgamış'ın Mektubu 91

Sunuş

Gılgamış Destanı tarihteki ilk tam teşekküllü destan kabul edilir (Bottéro 2005; Maden 2015), modern kültürel bellekteki yeri *İlyada*, *Odysseia* veya *Mahabharata*'yla karşılaştırılabilecek güçtedir. Elinizdeki kitap ise, meşhur *Gılgamış Destanı* var olmadan önce Mezopotamya'da yaygın olan birbirinden farklı, kısa Sümerce metinlerle aktarılmış Gılgamış hikâyelerinden oluşmaktadır.

Gılgamış Destanı, Bâbilceden pek çok dile çevrildi, ilk nüshaları 1872'de yayımlandı ancak başkahramanın adı ilk kez 1899'da doğru okundu. Modern literatürde, Sümerce Gılgamış hikâyelerinde kahramanın ismi *Bilgames* olarak okunurdu. Ancak *bil* olarak okunan NE-*šeššig* işareti, *gil* olarak okunabildiği için, adın Akkadcada olduğu gibi, Sümercede de *Gilgameš* okunduğu düşüncesi yaygındır (Rubio 2012).

Mezopotamya'da bilinen en eski mitoslar ve ilahi (özellikle "övgü" (za_3-mi_2) metinleri Krebernik 1994) MÖ 2600 civarına tarihlenir. Adab ve Abu Salabih'te nüshaları bulunan *Şuruppak'tan Nasihatlar* ve Abu Salabih'te bulunan *Keş Tapınağı İlahisi*, bilinen başlıca örneklerdir (George 2003: 5-6). Sümer kentlerinin rekabet halinde olduğu ve tarihçilerin Erken Hanedan dönemi adını verdikleri MÖ üçüncü binyılın ortalarında, usta çırak ilişkileriyle Sümer yazın ge-

leneğini kuşaktan kuşağa aktaran kâtipler, farklı saray, tapınak ve toplum kesimlerinde dinleyici ve okurları için bu gibi eserleri hazırlıyorlardı.

Uruk kent devletinin bazı kralları ise Sümer kültür belleğinde önemli yere sahipti: Enmerkar, Lugalbanda ve Gılgamış. Enmerkar ve Lugalbanda hakkındaki kral destanlarının çevirisi Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'nde okurlarla buluşmuştu, o çalışmada hikâyelerin arka planına yer vermiştik (Adalı ve Görgü 2016). Bu çalışmayı da üçüncü büyük krala adadık.

Üç kralı konu alan destan ve hikâyelerin en azından bazıları, günümüz bulgularına bakılırsa, III. Ur döneminde yazıya geçirilmiştir. Çoğu nüsha ise MÖ ikinci binyılın ilk yarısı ve özellikle MÖ 18. yüzyıl ve sonrasına tarihlenmektedir. Uruk krallarına düzülen övgülerin yazılı geçmişleri bilinse de sözlü geçmişleri bilinmemektedir. Gün ışığına çıkarılanlardan hiçbiri kralların kendi dönemlerinden kalma değildir. Erken Hanedan dönemi, özellikle MÖ 2600 ve sonrasına ait, Fara'da bulunan bir tanrı listesinde ve Girsu'da farklı metinlerde Gılgamış'tan *tanrı* olarak bahsedilir (George 2003: 71, 75; Rubio 2012: 3).

Gılgamış dönemine ait tarihî belge bulunmasa da, o dönemde yaşadığı düşünülen Enmebaragesi adlı bir krala ait belgenin var olduğu ileri sürülmüştür. "Gılgamış ile Agga" hikâyesinde (1. satır) Kiş Kralı Agga'nın babası Enmebaragesi'nin adı, bir görüşe göre nerede bulunduğu bilinmeyen, Erken Hanedan döneminden bir kâse parçasının üzerinde yazan Me-barag-(e)-si adıyla eşleştirilebilir (Edzard 1959). Erken Hanedan adlarının yapısı irdelenince; buradaki *me* işareti, *išib* olarak okunabileceği için, bir kâsenin üzerindeki söz konusu ismin, farklı bir kişiye (İšibbaragesi) ait olduğu anlaşılabilir (Michalowski 2003: 199-201). *Enme(n)-baragesi* adı, Eski Bâbil döneminin nüshaları olan *Sümer Kral Listesi* ve *Tummal Kroniği* gibi belgelerden bilinmek-

tedir (Glassner 2004: 120-121, 156-157). *Sümer Kral Listesi*'ndeki diğer bazı kral adlarında da *me* işareti okunmaktadır (örneğin *Enmenuna*, Glassner 2004: 121). Daha eski okunuşları olan adlar Eski Bâbil döneminde yeniden yorumlanmış olabilir. Gılgamış veya ona yakın çağdaş bir ad hakkında herhangi bir tarihî belgeye erişilememiştir.

Sümerce hikâyelerde Gılgamış'ın babası Lugalbanda ve annesi Ninsumun/Ninsuna'ydı ("Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya", 222. satır; "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 90. satır; "Gılgamış'ın Ölümü", 87. satır). Bu Tanrıça ile Lugalbanda'nın ilişkisi, Abu Salabih'te MÖ 2600 civarına tarihlenen kısa bir edebî metne konu olmuştur (Jacobsen 1989). Metnin sonu korunmadığı için, bu ilişkiden doğan çocuk olarak Gılgamış'ın zikredilip zikredilmediği belli değildir. İsminin geçmiyor olması olasıdır. *Sümer Kral Listesi*'nde Gılgamış'ın babasının göksel bir ruh, bir lil_2-la_2-ruhu olduğu ifade ediliyor (Glassner 2004: 120-121). Aynı kaynakta adı *tanrı* işaretiyle anılan ve 1200 yıl hüküm sürdüğü rivayet edilen Lugalbanda'dan sonra, 100 yıl hüküm süren ve aynı şekilde *tanrı* olarak nitelendirilen Balıkçı Dumuzi'den (mitolojideki Dumuzi'den farklı olduğu düşünülür) sonra, Uruk hanedanında yer alır Gılgamış. 126 yıl hüküm sürdüğü iddia edilir. *Sümer Kral Listesi*'nde, Sümerce Gılgamış hikâyelerinin aksine, Gılgamış'ın babası ne Lugalbanda ne de Dumuzi'dir (Gadotti 2014: 123-125). "Göksel ruh"(lil_2-la_2) ifadesi ile "tanrı" (*dingir*) işaretinin kökeni yıldızı simgeleyen resim yazı sembolüne uzanıyor olabilir. III. Ur Kralı Ur-Namma öldükten sonra "yıldız" (*mul*) olduğu ifade edilmekteydi (Selz 2016: 606). Sümerce destan ve hikâyelerde "kutsal" (*kug* "parlak, gümüş") olarak nitelenen Lugalbanda ile Venüs yıldızıyla ilişkilendirilen Tanrıça İnana'nın da "kutsal" sayılması arasında temsilî bir ilişki olabilir. Bazı destanlarda Lugalbanda ile Tanrıça İnana evlidir (Adalı ve Görgü 2016: 3). Hikâyelerde Gılgamış'ın Tanrıça İnana ile

ilişkisi daha karmaşıktır. Bazılarında Tanrıça'ya yardım eder ("Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya"), bazılarında ise onunla çatışma halindedir ("Gılgamış ile Gök Boğası"). Kral ile bir tanrıçayı ilişkilendirme (örneğin Gılgamış'ın annesi Tanrıça Ninsumun) ve Kral'ın ölümsüz ruh olarak varlığını sürdüreceği inancı, hikâyelerde Gılgamış'ın neden bir anlamda "tanrı" olarak görüldüğü konusunda fikir vermektedir. "tanrı" (*dingir*) çivi yazısı işareti, Gılgamış'ın isminin önüne gelerek onu tamlamaktadır. Gılgamış'ın yarı tanrı, yarı insan yönü, Sümerce Gılgamış hikâyelerine de yansımıştır. Gılgamış kendinden çok Uruk halkının ve onların temsil ettiği bütün insanlığın ölmesine kederlenmektedir (Adalı 2011).

Erken Hanedan ilahi geleneğini dikkate alan Sümer kral destanları ve hikâyeleri, son satırlarında bir tanrı veya kahramana övgüye (za_3-mi_2) yer vermiştir. Günümüze ulaşan bu metinler, özellikle Eski Bâbil döneminde (MÖ 21-17. yüzyıl) korunmuştur. Sümerce şiirsel ahenkle yazılan ve krallar hakkında anlatılar içeren metinlerin III. Ur dönemi (yaklaşık MÖ 2112-2004) yazılı metinlerden miras kaldığına dair birkaç gösterge vardır.

"Gılgamış ile Gök Boğası" hikâyesinin nüshalarından birisinin III. Ur döneminde kil tablete bastırıldığı düşünülmektedir ("Gılgamış ile Gök Boğası", birinci Nippur nüshası", bkz. "Çeviride Kullanılan Nüshalar"). III. Ur dönemi krallarından Şulgi'nin 46. yılında (MÖ 2054) kayıtlarda adı geçen kızı Prenses Peşturtur, "Gılgamış ile Huwawa"da (A Metni) Gılgamış'ın kardeşi Peştur ile anılmıştır (Michalowski 2003: 199; Vacín 2011: 17). Şulgi'nin Gılgamış'ı kardeşi olarak nitelediğini kendi adına yazılmış övgü metinlerinde belirtmesi bu dönemde Sümerce Gılgamış hikâyelerine yapılan vurguyu açıklar (Klein 1976; Vacín 2011: 16-17). Tıpkı Gılgamış'ın isminin önüne "tanrı" (*dingir*) çivi yazısı işaretinin getirilmesi gibi, Şulgi de ismini "tanrı" işaretinin başına yazdırmaktaydı.

MÖ ikinci binyılın ilk yarısına karşılık gelen Eski Bâbil döneminde, III. Ur döneminden kalma pek çok metin korunmuştur. Bâbil lehçelerinin konuşulduğu kent devletleri döneminde, kâtipler Sümer kral destanları ve hikâyelerini diğer Sümer kültür metinleriyle birlikte aktarmış, Gılgamış ile ilgili hikâyeler, farklı şehirlerde korunmuştur. Sümerce Gılgamış hikâyeleri ile ilgili en çok nüshanın Nippur'da bulunmuş olması tesadüf olmayabilir. Nippur Sümerlerin dinî merkeziydi, Baştanrı Enlil'in tapınağı da oradaydı. Farklı şehirlerde nüsha kopyalayan kâtipler, Sümerce Gılgamış hikâyelerini farklı yorumlamaya başladılar. Bu hikâyeler bir bütün arz etmiyordu. Meturan kentinde (Tell Haddad) bazı kâtipler, Gılgamış'ın sonsuz hayat arayışını açıkça ifade eden satırları "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya" hikâyesine eklemiştir (özellikle Meturan nüshası, arkayüz, satır 28-29). "Gılgamış ile Huwawa"nın (A Metni) ilk iki satırını tekrar etmişlerdir. En azından bu kâtipler, Sümerce Gılgamış hikâyelerini bir bütün olarak görüyordu (Gadotti 2014). Günümüz verilerine göre bu istisnai bir durumdur. Yaygın görüşe göre, Gılgamış'ı konu alan Sümer hikâyeleri bağımsız ve ayrı ayrı aktarılan, terennüm edilen metinlerdir. İçeriklerinin bağlantılı olduğunu kanıtlayan, metinler arası ifadeler bulunmamaktadır. Böyle ifadeler sadece Meturan'da bazı nüshalarda bulunmaktadır. Buna karşılık, Eski Bâbil döneminin sonlarına doğru, Bâbilcenin saray ve tapınakta konuşulan dil haline gelmesiyle birlikte Sümerce yazın geleneğine ait bazı eserlerin Bâbilceye çevrilmesi ve uyarlanması ihtiyacı ortaya çıktı. MÖ 9-7. yüzyıllarda Asur ve Bâbil kâtip gelenekleri, Eski Bâbil döneminde ilk nüshaları görülen *Gılgamış Destanı*'nı Sîn-lēqi-unninni adlı bir bilginin Gılgamış döneminde tashih ettiğini rivayet ederdi (George 2003: 28-33). Bu ad, Geç Bâbil döneminde yaygınlaştığı için yaklaşık bu dönemlerde, Sîn-lēqi-unninni veya sonraki kuşakların o adla andığı kâtip veya kâtipler, Bâbilce *Gılgamış Destanı*'nın

temelini oluşturacak Bâbilce metni hazırladı. Yaygın olarak bilinen Sümerce Gılgamış hikâyelerinden temalar seçilerek sonradan *Gılgamış Destanı* olarak bilinen uzun bir metin geliştirildi. Geliştiren geleneklerin sadece bir kısmının bilindiği anlaşılmaktadır. Kesin yazılış tarihi bilinmeyen "Gılgamış'ın Mektubu" bir mektup gibi hazırlanmış ve bir görüşe göre Sümerce Gılgamış hikâyelerinden sonra Bâbilce yazılmıştır. Günümüzde bilinmeyen Sümerce bir metne dayanma ihtimali de vardır. Ne zaman yazıldığı henüz kesin olarak tespit edilememiştir.

Çeviri Hakkında

Uruk Kralı Gılgamış'ı konu alan hikâyeler Sümerceden, kitabın sonunda yer alan "Gılgamış'ın Mektubu" ise Bâbilceden çevrilmiştir. Bu kitapta yer alan metinler ve bu metinlerin esas dillerindeki katalog adları şunlardır:

1. Gılgamış ile Agga: *lu_2-kiĝ$_2$-gi$_4$-a ag-ga dumu en-mebarag-ge$_4$-si-ke$_4$* [Enmebaragesi'nin oğlu Aga'nın ulağı].

2. Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya: *ud re-a ud su$_3$-ra$_2$ re-a* [O günlerde, o uzak günlerde].

3. Gılgamış ile Huwawa (A Metni): *en-e kur lu_2 til$_3$-laše$_3$ ĝeštug$_2$-ga-ni na-an-gub* [Kral, adamın yaşadığı dağa (gitmeyi) aklına koydu].

4. Gılgamış ile Huwawa (B Metni): *i$_3$-a lum-lum u$_3$-luḫḫa sud-sud* [Ey, güç sahibi, asa sahibi].

5. Gılgamış ile Gök Boğası: *šul me$_3$-ka šul me$_3$-ka en-duni ga-an-dug$_4$* [Savaş (meydanlarının) genç yiğidinin, savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *endu* şarkısını söylüyorum].

6. Gılgamış'ın Ölümü: Sümerce katalog adı bilinmemektedir. Bir olasılık, Meturan nüshasındaki ilk satır kullanılı-

yordu (George 1999: 195): *am gal-e ba-nu*$_2$ *ḫur nu-mu-un-da-an-zi-zi* [Büyük boğa yattı ve bir daha hiç kalkmayacak].

7. **Gılgamış'ın Mektubu:** *ši-pir-ti* ^{d}*giš-gím-maš lugal dan-nu ša gaba-ri la i-šu-ú* [Rakibi olmayan güçlü kral Gılgamış'ın mektubu].

"Gılgamış ile Agga" hikâyesinde, Kiş Kralı Agga'nın üstün bir güçle Uruk kentine yaptığı sefer konu edilir. Uruk'ta etkin oldukları iddia edilen şehir meclisleri eserde dikkat çekmektedir.

"Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya" hikâyesinde, Gılgamış, halkına eziyet çektirerek *ellag*-topu ve *ekema*-tokmağı ile oynanan bir oyun oynatır. Oyun araçları yeraltına düşer, bunları almaya çalışan Enkidu, ölüm sonrası ruhların gittiğine inanılan yeraltı dünyası hakkında bilgi verir. İnsanların ölüm şekillerine göre öte dünyada hayatlarını nasıl sürdürdükleri anlatılır. Bazı Meturan nüshalarındaki ifadeler, Enkidu'nun, Gılgamış ile konuştuğunda dünyaya bedenen döndüğüne inanıldığını gösteriyor ("Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya", 243. satır). Sîn-lēqi-unninni geleneği, bu hikâyeyi *Gılgamış Destanı*'na XII. tablet bölümü olarak uyarladı. Burada Enkidu, bir ruh olarak Gılgamış'a rüyasında görünür (Maden 2015: 126).

Sümer yazın geleneğine kâtipler, iki farklı "Gılgamış ile Huwawa" metninin varlığını (A ve B metinleri), yukarıda belirtilen farklı katalog adlarıyla tanıyorlardı. Daha kısa olan B metninin daha eski olabileceği düşünülmüştür (Fleming and Milstein 2010: 70-73). Meturan kâtiplerinden bazıları, insan hayatının ölümle son bulması Gılgamış'ı kederlendirdiği için Huwawa'yı yenerek nam sahibi olmak istediğini vurgular. Her iki metinde de Huwawa'nın gücünü almak için ona yalan söyleyen ve yeminini bozan güvenilmez bir Gılgamış karakteridir. Huwawa ile mücadele, *Gılgamış Destanı*'nında da önemli yer tutmaktadır.

Nüshalarda daha çok kırık yeri olan Sümerce Gılgamış hikâye metinlerinden birisi olan "Gılgamış ve Gök Boğası"nda, Tanrıça İnana'nın Gılgamış'a taleplerini kabul ettirmek için Gökyüzü Tanrısı An'ın boğasını ele geçirip Uruk'a saldırtması konu edilmektedir. Sonunda Gılgamış ile Enkidu, Gök Boğası'nı öldürürler. *Gılgamış Destanı*'nda ise Enkidu'nun ölümüne yol açan bir süreç Gök Boğası'nın öldürülmesini konu alan farklı bir olay örgüsüyle anlatılır.

"Gılgamış'ın Ölümü" Gılgamış'ın ölümüyle birlikte, onun tanrısal yönünün yeraltında ortaya çıkmasını anlatır. Fırat Nehri'nin içinde Gılgamış'a ait bir mezarın olduğu ifadesiyle dikkati çekmektedir. Gılgamış'ın Mezopotamya geleneğinde ölüm ile ilgili önemli bir tanrı figürü olduğu belirtilmektedir. Bu yönüyle Mezopotamya tarihinin sonraki dönemlerinde de karşılaşmaktayız. MÖ 705'te Orta Anadolu'ya yaptığı seferde öldürülen Asur Kralı II. Sargon'un ölüm merasimi için kâtip Nabû-zuqup-kēnu, *Gılgamış Destanı*'ndan XII. tabletin kopyasını kil tablete bastırmıştır (Frahm 1999).

Bu kitaba dâhil ettiğimiz son metin ise literatürde "Gılgamış'ın Mektubu" olarak adlandırılan edebî eserdir (Gurney 1957; Frazer 2015).[1] Gılgamış'ın "[...]ranunna" (Eşnunna?) Kralı Ti[...]'ye yazdığı rivayet edilen mektubun kâtipler arasında ne zamandan beri aktarıldığı bilinmemektedir. Bilinen nüshalar MÖ 7. yüzyıl ve sonrasına aittir. Buna karşılık "Gılgamış'ın Mektubu", "Gılgamış ile Agga"dakine benzer bir tema işler.

Bu hikâyeler, okunmak için değil dinlenmek için yazıya geçirilmiştir. Metinler, yüksek sesle okundukları veya müzik eşliğinde terennüm edildikleri için tekrar ve kalıplar içermektedir. Metin içeriğine zor uyum sağlayan ve günümüz okuyucusu tarafından tam anlaşılmayacak kalıplar sıkça kullanılmaktadır.

---

1 Bu çalışma sırasında paylaştığı bilgiler için Mary Frazer'a teşekkür ederiz.

Günümüze ulaşan bu hikâyeler kil tabletlerde korunmuştur, bu nedenle kırık dizeler ve okunayana yerler vardır. Bazı Sümerce sözcükler ve fiil önekleri tam anlaşılmadığı için çeviriler de farklılık gösterebilmektedir. Çevirilerde ciddi farklılıklara yol açan yerler işaretlenmiş, farklılıklar dipnotlarda açıklanmıştır. Sümerceden çevirilerde, kimi sesler çeviri sembolleriyle yazılmaktadır (ĝ, ḫ, š gibi). Metnin bazı dizeleri veya dizelerin belirli kısımları günümüze kadar korunamamıştır. Bu nedenle eksik kısımlar üç nokta ile belirtilmiştir. Kimi boşluklar ve dizenin daha kolay anlaşılması için vurgulanan sözcükler "[ ]" içinde yazılmıştır; okunmayan yerler ise "..." ile gösterilmiştir. Metinde yazılmamış olup ima edilen yerler ise "( )" içinde yazılmıştır. Satır kırık olduğundan tam olarak okunamayan sözcüklere "(?)" konulmuştur. Kimi nüshalarda okunabilen ilk satırı belirtmek için satır numarasının üzerine " " işareti eklenmiştir. Sümerce çivi yazı sisteminde, sesteş olan ama farklı işaretlerle yazılan sözcükler bulunur. Bunlar, modern bilimsel numaralandırma ile ayırt edilmektedir. Örneğin, *gur* "dönmek", gur_2 "eğmek" ve gur_3 "taşımak". Açıklamalara bakılırken bu hususlara da dikkat edilmesi gerekir. "Çeviride Kullanılan Nüshalar" bölümünde, birkaç kil tabletin birleşmesiyle oluşan nüshalar artı "+" işaretiyle gösterilmiştir.

Selim F. Adalı-Ali T. Görgü

Sözlükçe

Yer Adları ve Kozmik Bölgeler

Abu Salabih: Sümer şehri olan höyük. Keş kenti olabileceği düşünülüyor.

Abzu (Sümerce): 1. Eridu kentinin baştanrısı Enki'nin tapınağı. 2. Göller ve nehirlerin kaynağı olan tatlı yer altı suları. 3. Bâbilce Apsû. Ea'nın sarayının adı. Yer altı suları dünyasının adı.

Apsû: Bkz. *Abzu*.

Adab: Girsu ile Nippur arasında bir Sümer şehri.

Arali: Yeraltı dünyasının bir adı.

Büyük Ülke: Bkz. *Yeraltı Dünyası.*

Büyük Şehir: Bkz. *Yeraltı Dünyası.*

Eana: Tanrıça İnana'nın Uruk'taki tapınağı.

Ekur: Tanrı Enlil'in Nippur'daki tapınağı.

Enegi: Henüz yeri tespit edilememiş güneyde bir Sümer şehri.

Eridu: 1. Sümer şehri. 2. Abu Şahrain.

Eşnunna: 1. Diyala Nehri bölgesinde bir şehir. 2. Tell Asmar.

Ganzer: Yeraltı dünyasına açılan bir kapı.

Gipar: "En" rahip veya rahibesine ait tapınak evi. Bazı destan ve hikâyelerde İnana'nın özel odasını ifade etmektedir.

Girsu: 1. Sümer şehri. 2. Tell Telloh.

Huzirina: 1. Güneydoğu Anadolu'da bir şehir. 2. Sultantepe.
İsin: 1. Sümer şehri. 2. Ad-Diwaniyah yakınlarındaki İşan al-Bahriyat.
Karanlık Ülke: Bkz. *Yeraltı Dünyası.*
Kiengi: Sümer ülkesi.
Kiş: Güney Irak, İngarra sit alanı.
Kulaba (Kulab): Uruk'ta özel bir bölgenin adı. Sümer edebi geleneğinde Uruk ile Kulaba yan yana belirtilmektedir.
Magan: Güney Mezopotamya ile Basra Körfezi aracılığı ile deniz ticareti yapan bölge. Bugünkü Arap Yarımadası'nda Umman veya Basra Körfezi'ne kıyısı olan bir ülke olduğu düşünülmektedir (Potts 2000).
Meturan: 1. Diyala Nehri bölgesinde bir şehir. 2. Tell Haddad.
Nippur: 1. Sümer şehri. 2. Nuffar.
Sippar: 1. Bâbil'e yakın bir şehir. 2. Abu Habbah.
Şuruppak: Nippur'un güneyinde bir Sümer kenti.
Tell Fara: Bkz. *Şuruppak*.
Ur: : 1. Sümer şehri. 2. Tell al-Muqayyar.
Uruk (Unug): 1. Sümer şehri. 2. Warka.
Yeraltı Dünyası: 1. Kişinin öldükten sonra ruhunun yaşadığı şehir ve ülke. 2. Arali *büyük şehir*, *büyük kent*, *dağ* ve *karanlık ülke* gibi adlarla tanınır.

Tanrı, Tanrıça ve Doğaüstü Varlıklar

Amanki: *Ülkenin Kralı.* Tanrı Enki'nin bir unvanı.
An: Gökyüzü Tanrısı.
Anuna: Tanrı grubu.
Anzud: Tanrı Enlil'in dağların koruyucusu yaptığı büyük kuş.
Aruru: Doğum Tanrıçası.
Büyük Ülke'nin Hanımı: Bkz. *Ereşkigal.*
Dimpikug: Yeraltı Tanrıçası.
Dumuzid (Dumuzi): Çoban Tanrı. İnana'nın sevgilisi.

Endukuga: Yeraltı Tanrısı. Tanrıça Nindukuga'nın eşi.

Enindašuruma: Yeraltı Tanrısı. Tanrıça Nindašuruma'nın eşi.

Enki: Bilgelik Tanrısı.

Enlil: 1. Gök Tanrısı. 2. Tanrıların başı.

Enmešara: Yeraltı Tanrısı.

Enmul: Tanrı. Tanrıça Ninmul'un eşi.

Enmu-utula: Tanrı.

Ereşkigal (Ereškigala): Tanrıça. Yeraltı Dünyası'nın Kraliçesi. Diğer adı *Büyük Ülke'nin Hanımı*.

Göğün Hanımı: Bkz. Tanrıça İnana.

Gök Boğası: Gökyüzü Tanrısı An'ın göğün en yüksek feleğinde otlattığı boğa.

İnana: Savaş ve Aşk Tanrıçası. Diğer adı *Göğün Hanımı*.

İškur: Fırtına Tanrısı.

Lilla: (Akkadca Lilium, Lilû). Dişi cin (bkz. "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya", 44. satır).

Lugal-irra: Bkz. Meslamta-ea.

Lugalurra (*lugal ur$_3$-ra*): *Çatının Efendisi*. Sara hastalığına yol açan cin.

Marduk: 1. *Bâbil Yaratılış Destanı*'na göre Tanrıça Tiamat'ı yendikten sonra evrenin kralı olan tanrı. 2. Bâbil'in baştanrısı. 3. Tanrı Ea ve Tanrıça Damkina'nun oğlu.

Martu: 1. Göçebelerin Tanrısı. 2. Amurîler.

Mullil: *Gökyüzü'nün Yıldızı*. Tanrı Enlil'in bir unvanı.

Namtar: Kader Tanrısı. Yeraltı Dünyası'nın Kraliçesi Ereşkigal'in veziri.

Nanna: Ay Tanrısı.

Nergal: Savaş, yangın ve hastalıkların tanrısı. Yeraltı Dünyası'nın Kraliçesi Ereşkigal'in eşi.

Ninegala: *Sarayın Kraliçesi*. Tanrıça İnana'nın bir unvanı.

Meslamta-ea: Tanrı. İkizi Lugal-irra ile Bâbil'in kuzeyindeki Kisiga köyünün baştanrısı. Yeraltı Dünyası'nın girişinde durduklarına inanılırdı (Black ve Green 1992: 123-124).

Neti: Yeraltı Tanrısı.

Ninazu: Tanrı. Yeraltı Kraliçesi Ereşkigal'in oğlu.

Nindašuruma: Yeraltı Tanrıçası. Tanrı Enindašuruma'nın eşi.

Nindukuga: Yeraltı Tanrıçası. Tanrı Endukuga'nın eşi.

Ningal: Tanrıça. Ay Tanrısı Nanna'nın eşi. Güneş Tanrısı Utu'nun annesi.

Ninĝišzida: Yeraltı Tanrısı. Tanrı Ninazu'nun oğlu.

Ninhursaga (Ninhursag): *Dağların Kraliçesi*. Doğum ve Dağlar Tanrıçası.

Ninki: Tanrıça. Tanrı Enki'nin eşi.

Ninlil: Tanrıça. Gök Tanrısı Enlil'in eşi.

Ninmul: Tanrıça. Tanrı Enmul'un eşi.

Ninsumun (Ninsun, Ninsuna): Tanrıça. Lugalbanda'nın tanrıça eşi ve Gılgamış'ın annesi.

Ninurta: Savaş Tanrısı.

Nisaba: Tahıl ve Yazı Tanrıçası.

Nudimmud: Enki'nin bir adı.

Nungal: Tanrıça. Ereşkigal'in kızı. Diğer adları Ama-nun-gal *Nungal Ana* ve bundan türeyen Manungal. Nehir imtihanında etkili olan bir yeraltı dünyası tanrıçası. Sonraki geleneklerde Şifa Tanrıçası Gula ile eşleştirilir (Oshima 2014: 311-312). Mahkeme süreçlerinde yer alan nehir imtihanı için bkz. Öz 2015; Duymuş Florioti 2016: 93-106.

Palil: *Koruyucu, Gözetmen.* Tanrı adı olarak kullanılan bir unvan. Tanrı Nergal'in bir adı. Farklı bağlamlarda Ninurta veya başka tanrılar için de kullanılmıştır. Bu eserde çevirisi verilen "Gılgamış'ın Mektubu"nda geçen *Tanrı Palil*, Nergal, Lugal-irra veya Ninurta'yı temsil ediyor olabilir.

Sibitti: *Yedi.* 1. Tanrı Nergal'e yardım eden yedi cin. 2. Büyülerle insanları cinlere karşı koruyan tanrılar. Ülker burcunun yedi yıldızı (Pleiades).

Sin (daha eski adı Suen): Ay Tanrısı Nanna.

Sisig: Rüya Tanrısı.
Sumugan (Šakkan): Ovalardaki at, eşek ve bazı diğer küçükbaş hayvanların tanrısı (Barnett 1966: 267).
Šamaš: Güneş Tanrısı Utu.
Šulpae: Tanrı. Jüpiter yıldızı. Yeraltı dünyası ile ilişkilendirildiği metinler vardır.
Udug-cini: İyi veya kötü olabilecek bir cin türü.
Utu: Güneş Tanrısı.
Zababa: Tanrı.

Çeviride Kullanılan Nüshalar

Gılgamış ile Agga

(Kramer 1949: 6-7; Römer 1980: 7-8; Cooper 1981: 234)

John Rylands Kütüphanesi nüshası: Buluntu yeri bilinmemektedir. Eski Bâbil dönemi kil tablet, MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Nippur nüshası: Hilprecht Koleksiyonundaki HS 1485 envanter numaralı bu kil tablet, Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Nippur nüshası: CBS 10355 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Nippur nüshası: Hilprecht Koleksiyonundaki HS 1515 envanter numaralı bu kil tablet, Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dördüncü Nippur nüshası: Ni. 2302 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Beşinci Nippur nüshası: Ni. 9743 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altıncı Nippur nüshası: Ni. 4396 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yedinci Nippur nüshası: Ni. 4351 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Sekizinci Nippur nüshası: CBS 4564 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dokuzuncu Nippur nüshası: Ni. 4448 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Onuncu Nippur nüshası: Ni. 2334 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On birinci Nippur nüshası: CBS 6140 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On ikinci Nippur nüshası: Ni. 4402 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On üçüncü Nippur nüshası: Ni. 4236 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On dördüncü Nippur nüshası: CBS 15164 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On beşinci Nippur nüshası: 3 N-T 487 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On altıncı Nippur nüshası: N 1250 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya

(Gadd ve Kramer 1963; Cavigneaux ve Al-Rawi 2000b; Shaffer ve Ludwig 2006; Gadotti 2014: 129-141)

Birinci Nippur nüshası: 3 N-T 124 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Nippur nüshası: 3 N-T 381 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Nippur nüshası: 3 N-T 496 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dördüncü Nippur nüshası: 3 N-T 557 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Beşinci Nippur nüshası: 3 N-T 902, 66 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altıncı Nippur nüshası: 3 N-T 902, 95 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yedinci Nippur nüshası: 3 N-T 903, 124 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Sekizinci Nippur nüshası: 3 N-T 903, 132 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dokuzuncu Nippur nüshası: 3 N-T 905, 190+3 N-T 907, 262 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Onuncu Nippur nüshası: 3 N-T 905, 198 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On birinci Nippur nüshası: 3 N-T 906, 228 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On ikinci Nippur nüshası: 3 N-T 908, 292 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On üçüncü Nippur nüshası: 3 N-T 908, 302 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On dördüncü Nippur nüshası: 3N-T 916, 352 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On beşinci Nippur nüshası: 3 N-T 918, 443 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On altıncı Nippur nüshası: 3 N-T 923, 498 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On yedinci Nippur nüshası: 3 N-T 923, 500 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On sekizinci Nippur nüshası: N-T 927, 527 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On dokuzuncu Nippur nüshası: CBS 9869 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirminci Nippur nüshası: CBS 10400 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi birinci Nippur nüshası: CBS 10459 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi ikinci Nippur nüshası: CBS 13116+15360 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi üçüncü Nippur nüshası: CBS 14068 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi dördüncü Nippur nüshası: Ni. 2270 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi beşinci Nippur nüshası: Ni. 2378 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi altıncı Nippur nüshası: Ni. 2513 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi yedinci Nippur nüshası: Ni. 4249 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi sekizinci Nippur nüshası: Ni. 4354 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi dokuzuncu Nippur nüshası: Ni. 4507 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuzuncu Nippur nüshası: Ni. 4585 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz birinci Nippur nüshası: Ni. 9626 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz ikinci Nippur nüshası: Ni. 9744 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz üçüncü Nippur nüshası: Ni. 9847 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz dördüncü Nippur nüshası: UM 29-13-536 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz beşinci Nippur nüshası: UM 29-15-847 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz altıncı Nippur nüshası: UM 29-15-993 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz yedinci Nippur nüshası: UM 29-16-58 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz sekizinci Nippur nüshası: UM 29-16-463+N 3162+N 2696 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz dokuzuncu Nippur nüshası: UM 29-16-740 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırkıncı Nippur nüshası: N 1452+N 1772+N 1752 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk birinci Nippur nüshası: N 1470 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk ikinci Nippur nüshası: N 1867 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk üçüncü Nippur nüshası: N 3137+CBS 13121 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk dördüncü Nippur nüshası: N 3280+3474+3634+6022+UM29-13-438+CBS 6480+15150+19950 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk beşinci Nippur nüshası: N 3311 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk altıncı Nippur nüshası: N 4209+N 4230 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk yedinci Nippur nüshası: N 4507 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk sekizinci Nippur nüshası: HS 1445 envanter numaralı Hilprecht koleksiyonundaki kil tablet, Nippur'da bulunmuştur.

Kırk dokuzuncu Nippur nüshası: HS 1482+2502+2612 envanter numaralı Hilprecht koleksiyonundaki kil tablet, Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Ellinci Nippur nüshası: UM 29-13-998 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli birinci Nippur nüshası: N 1375 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli ikinci Nippur nüshası: N 2174 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli üçüncü Nippur nüshası: N 6731 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli dördüncü Nippur nüshası: N 6958 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli beşinci Nippur nüshası: Envanter numarası sağlanmamış bu kil tablet, Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Ur nüshası: U RRx44 envanter numaralı kil tablet. Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Ur nüshası: U 9364 envanter numaralı kil tablet. Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Ur nüshası: U 16874 envanter numaralı kil tablet. Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dördüncü Ur nüshası: U 16878 envanter numaralı kil tablet. Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Beşinci Ur nüshası: UET 6/1 59 yayınlı kil tablet (Gadd ve Kramer 1963). Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altıncı Ur nüshası: U 17900 L envanter numaralı kil tablet. Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yedinci Ur nüshası: UET 6/3 482 yayınlı kil tablet (Shaffer ve Ludwig 2006). Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Sekizinci Ur nüshası: UET 6/3 483 yayınlı kil tablet (Shaffer ve Ludwig 2006). Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dokuzuncu Ur nüshası: UET 6/3 484 yayınlı kil tablet (Shaffer ve Ludwig 2006). Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Onuncu Ur nüshası: UET 6/3 485 yayınlı kil tablet (Shaffer ve Ludwig 2006). Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On birinci Ur nüshası: UET 6/3 486 yayınlı kil tablet (Shaffer ve Ludwig 2006). Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On ikinci Ur nüshası: U.5635 envanter numaralı kil tablet. Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On üçüncü Ur nüshası: UET 6/3 488 yayınlı kil tablet (Shaffer ve Ludwig 2006). Ur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Meturan nüshası: H 154 envanter numaralı kil tablet, Tell Haddad'da (Meturan) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Meturan nüshası: H 157 envanter numaralı kil tablet, Tell Haddad'da (Meturan) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Sippar nüshası: BM 54325+54900+99876 envanter numaralı kil tabletler Sippar'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci İsin nüshası: IB 930 5 31 envanter numaralı kil tablet, İsin'de bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Uruk nüshası: W 17259 envanter numaralı kil tablet, Uruk'ta bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Schøyen nüshası: Schøyen Koleksiyonundaki MS 3361 envanter numaralı bu kil tabletin buluntu yeri bilinmemektedir. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Gılgamış ile Huwawa (A Metni)

(Langdon 1914; Edzard 1990: 163-179; Edzard 1991: 165-166; Delnero 2006: 2365-2402)[2]

Birinci Nippur nüshası: UM 29-16-84+ Ni. 9904 + N 1321 + N 1570 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Nippur nüshası: N 3691 + N 3776 + Ni. 4475 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Nippur nüshası: N 5696 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dördüncü Nippur nüshası: Ni. 4119 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Beşinci Nippur nüshası: Ni. 4539 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altıncı Nippur nüshası: CBS 8027 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yedinci Nippur nüshası: Ni. 9737 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Sekizinci Nippur nüshası: Ni. 9746 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dokuzuncu Nippur nüshası: Ni. 3459 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

---

2 "Gılgamış ile Huwawa"nın (A Metni) nüshaları konusundaki çalışmasına dikkat çektiği için Paul Delnero'ya teşekkür ederiz.

Onuncu Nippur nüshası: 3N-T 548 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On birinci Nippur nüshası: YBS 9857 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On ikinci Nippur nüshası: Ni. 2729 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On üçüncü Nippur nüshası: CBS 7914 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On dördüncü Nippur nüshası: Ni. 4289+ Ni. 9681 + Ni. 9747 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On beşinci Nippur nüshası: Ni. 9952 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On altıncı Nippur nüshası: 3N-T 908, 317 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On yedinci Nippur nüshası: N 2785 + N 3071 + N 4234 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On sekizinci Nippur nüshası: 3N-T 660 + 3N-T 917, 384 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On dokuzuncu Nippur nüshası: CBS 15092 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirminci Nippur nüshası: 3 N-T 644 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi birinci Nippur **nüshası:** 3N-T 927, 532 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi ikinci Nippur **nüshası:** Ni. 9950 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi üçüncü Nippur **nüshası:** STVC 88 yayınlı kil tablet (Chiera 1934a). Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi dördüncü Nippur **nüshası:** 3N-T 541 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi beşinci Nippur **nüshası:** 3N-T 902, 69 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi altıncı Nippur **nüshası:** 3N-T 900, 9 + 3N-T 919, 483 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi yedinci Nippur **nüshası:** 3N-T 901, 42 + 3N-T 901, 45 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi sekizinci Nippur **nüshası:** 3N-T 917, 366 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yirmi dokuzuncu Nippur **nüshası:** N 4192 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuzuncu Nippur **nüshası:** Ni. 4387 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz birinci Nippur **nüshası:** Ni. 4308 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz ikinci Nippur **nüshası:** UM 29-13-364 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz üçüncü Nippur **nüshası:** N 3516 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz dördüncü Nippur **nüshası:** N 1380 + UM 29-13-473 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz beşinci Nippur **nüshası:** 3N-T 927, 508 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz altıncı Nippur **nüshası:** 3 - 481 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz yedinci Nippur **nüshası:** 3N-T 43l envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz sekizinci Nippur **nüshası:** Ni. 4293 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Otuz dokuzuncu Nippur **nüshası:** N 3740 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırkıncı Nippur **nüshası:** N 1787 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk birinci Nippur **nüshası:** 3N-T 777 + 3N-T 778 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk ikinci Nippur **nüshası:** Hilprecht Koleksiyonundaki HS 1466 envanter numaralı bu kil tablet, Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk üçüncü Nippur nüshası: 3N-T 465 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk dördüncü Nippur nüshası: BE 31 31 yayınlı kil tablet (Langdon 1914). Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk beşinci Nippur nüshası: 3N-T 918, 415 + 3N-T 918, 437 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk altıncı Nippur nüshası: 3N-T 919, 469 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk yedinci Nippur nüshası: N 1870 + N 2422 + N 2923 + N 3138 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk sekizinci Nippur nüshası: 3N-T 917, 373 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kırk dokuzuncu Nippur nüshası: 3N-T 905, 181 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Ellinci Nippur nüshası: 3N-T 906, 226 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli birinci Nippur nüshası: 3N-T 461 + 3N-T 906, 250 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli ikinci Nippur nüshası: CBS 13325 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli üçüncü Nippur nüshası: Ni. 4314 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli dördüncü Nippur nüshası: CBS 13299 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli **beşinci Nippur nüshası:**3N-T 903, 127 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli altıncı Nippur nüshası: Ni. 9664 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli yedinci Nippur nüshası: 3N-T 902, 96 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli sekizinci Nippur nüshası: Ni. 3439 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Elli dokuzuncu Nippur nüshası: UM 29-13-633 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altmışıncı Nippur nüshası: Ni. 9636 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altmış birinci Nippur nüshası: CBS 14094 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altmış ikinci Nippur nüshası: N 1013 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altmış üçüncü Nippur nüshası: Ni. 42 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altmış dördüncü Nippur nüshası: 3 N-T 431 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Ur nüshası: UET 6/1 50, 51, 53 yayınlı (Gadd ve Kramer 1963) ve UET 6/3 86, 154, 400 yayınlı (Shaffer ve Ludwig 2006) kil tabletler.

İkinci Ur nüshası: UET 6/3 399 yayınlı kil tablet (Shaffer ve Ludwig 2006).

Üçüncü Ur nüshası: UET 6/3 268 yayınlı kil tablet (Shaffer ve Ludwig 2006).

Dördüncü Ur nüshası: UET 6/3, 539 yayınlı kil tablet (Shaffer ve Ludwig 2006).

Beşinci Ur nüshası: UET 6/1 49 yayınlı kil tablet (Gadd ve Kramer 1963).

Altıncı Ur nüshası: UET 6/1, 54 yayınlı kil tabletler (Gadd ve Kramer 1963).

Yedinci Ur nüshası: UET 6/1 52 (Gadd ve Kramer 1963) ve UET 6/3 68 ile 146 yayınlı (Shaffer ve Ludwig 2006) kil tabletler.

Sekizinci Ur nüshası: UET 6/3 14 ile 63 yayınlı kil tabletler (Shaffer ve Ludwig 2006).

Birinci İsin nüshası: IB 1511 envanter numaralı kil tablet. İsin'de bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci İsin nüshası: IB 812 envanter numaralı kil tablet. İsin'de bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü İsin nüshası: IB 811 envanter numaralı kil tablet. İsin'de bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dördüncü İsin nüshası: IB 915 (IM 79935) envanter numaralı kil tablet. İsin'de bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Kiş nüshası: Kish 1932 155 yayınlı kil tablet (Langdon 1932: 913). Kiş'ten geldiği düşünülmektedir. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Kiş nüshası: PRAK I B 167 yayınlı kil tablet (Genouillac 1924). Kiş'te bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Kiş nüshası: PRAK I B 174 yayınlı kil tablet (Genouillac 1924). Kiş'te bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Sippar nüshası: BM 54731 envanter numaralı kil tablet. Sippar'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Sippar nüshası: Si. 627 envanter numaralı kil tablet. Sippar'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Sippar nüshası: Si. 699 envanter numaralı kil tablet. Sippar'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dördüncü Sippar nüshası: BM 58103 envanter numaralı kil tablet. Sippar'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Susa nüshası: MDP 18 49 yayınlı kil tablet (Dossin, Mecquenem ve Scheil 1927). Susa'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Kopenhagen Milli Müzesi nüshası: Cop. 10052 envanter numaralı kil tablet. Buluntu yeri bilinmemektedir. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Liagre Bohl Koleksiyonu nüshası: LB 2110 envanter numaralı kil tablet. Buluntu yeri bilinmemektedir. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Philadelphia Free Library nüshası: FLP 1053 envanter numaralı kil tablet. Buluntu yeri bilinmemektedir. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Irak Müzesi nüshası: IM 11053 envanter numaralı kil tablet. Buluntu yeri bilinmemektedir. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Illinois Üniversitesi Doğu Müzesi nüshası: UIOM 1057 envanter numaralı kil tablet. Buluntu yeri bilinmemektedir (Delnero 2006: 2402). Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yale Bâbil Koleksiyonu nüshası: YBC 9857 envanter numaralı kil tablet. Buluntu yeri bilinmemektedir. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Gılgamış ile Huwawa (B Metni)

(Edzard 1993: 14-15)

Birinci Nippur nüshası: Ni. 9806 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Nippur nüshası: UM 29-13-209 + UM 29-16-414 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Nippur nüshası: UM 29-13-820 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Montserrat Manastırı nüshası: MM 503 envanter numaralı kil tablet. Buluntu yeri bilinmemektedir. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı

Uruk nüshası: W 17259 envanter numaralı kil tablet. Uruk'ta bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Gılgamış ile Gök Boğası

(Cavigneaux ve Al-Rawi 1993: 100-101)

Birinci Meturan nüshası: H 144 envanter numaralı kil tablet. Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Meturan nüshası: H 160 envanter numaralı kil tablet. Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Nippur nüshası: Ni. 13230 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. III. Ur dönemi. MÖ 2110-2003.

İkinci Nippur nüshası: Ni. 9645 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Nippur nüshası: 3 N-T 917, 387 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dördüncü Nippur nüshası: Ni. 4307 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Beşinci Nippur nüshası: 13 N 583 + 588 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altıncı Nippur nüshası: 3 N-T 902, 94 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yedinci Nippur nüshası: Ni. 9843 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Sekizinci Nippur nüshası: 3 N-T 906, 227 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dokuzuncu Nippur nüshası: CBS 3923 + N 3629 + N 3636 + N 3648 envanter numaralı kil tabletler. Nippur 'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Onuncu Nippur nüshası: SEM 26 yayınlı kil tablet (Chiera 1934b). Nippur 'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On birinci Nippur nüshası: 3 N-T 906, 227 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On ikinci Nippur nüshası: CBS 10391 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On üçüncü Nippur nüshası: Ni. 4513 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On dördüncü Nippur nüshası: 3 N-T 750 (IM 58678) + 3 N-T 902, 71 + 3 N-T 916, 338 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On beşinci Nippur nüshası: N 3067 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On altıncı Nippur nüshası: 3 N-T 152 (IM 58345) envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On yedinci Nippur nüshası: 13 N 582 + 584 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On sekizinci Nippur nüshası: 13 N 590 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Gılgamış'ın Ölümü

(Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: 13, 25, fig. 9-11)

Birinci Nippur nüshası: CBS 6966 + CBS 7900 + N 3189 + N 3190 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Nippur nüshası: CBS 8551 + N 6856 envanter numaralı kil tabletler. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Nippur nüshası: UM 29-16-86 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dördüncü Nippur nüshası: Ni. 4136 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Beşinci Nippur nüshası: Ni. 9536 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altıncı Nippur nüshası: Ni. 9488 envanter numaralı kil tablet. Nippur'da bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Birinci Meturan nüshası: H 172 envanter numaralı kil tablet. Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

İkinci Meturan nüshası: H 143 + 136 A + 189 + 136 B envanter numaralı kil tabletler. Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Üçüncü Meturan nüshası: H 137 envanter numaralı kil tablet. Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dördüncü Meturan nüshası: H 151 A envanter numaralı kil tablet. Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Beşinci Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 9). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Altıncı Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 10). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Yedinci Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 9). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Sekizinci Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 9). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Dokuzuncu Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 10). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Onuncu Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 10). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On birinci Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 11). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On ikinci Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 11). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On üçüncü Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 11). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

On dördüncü Meturan nüshası: Kil tablet parçası (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a: Fig 11). Meturan'da (Tell Haddad) bulunmuştur. Eski Bâbil dönemi. MÖ ikinci binyılın ilk yarısı.

Gılgamış'ın Mektubu

(Gurney 1957; Frazer 2015: 89)

Birinci Sultantepe nüshası: SU 52/147+239+236+238 envanterli kil tabletler. Huzirina'da (Sultantepe) bulunmuştur. Yeni-Asur yazı şekli ve dönemi, MÖ 7. yüzyıl.

İkinci Sultantepe nüshası: SU 52/98 envanterli kil tablet. Huzirina'da (Sultantepe) bulunmuştur. Yeni-Asur yazı şekli ve dönemi, MÖ 7. yüzyıl.

Üçüncü Sultantepe nüshası: SU 52/16+29+52+162+48 envanterli kil tabletler. Huzirina'da (Sultantepe) bulunmuştur. Yeni-Asur yazı şekli ve dönemi, MÖ 7. yüzyıl.

Ni. 2869 nüshası: Ni. 2869 envanter numaralı kil tabletin buluntu yeri bilinmemektedir. Nippur veya Sippar olabileceği düşünülmektedir (Frazer 2015: 89). Yeni-Bâbil yazı şekli ve dönemi. MÖ 6.- 4. yüzyıllar arası bir dönem olabilir.

Kaynakça

Adalı, S. F., "Melih Cevdet Anday ve Gılgamış", *Koridor: Kültür Sanat Edebiyat Dergisi* 20: 49-51, 2011.

Adalı, S. F. ve Görgü, A. T. (Çev.), *Sümer Kral Destanları*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2016.

Adalı, S. F. ve Görgü, A. T. (Çev.), *Bâbil Hemeroloji Serisi – Uğurlu ve Uğursuz Günler Takvimi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2017.

Attinger, P., "Bilgameš, Enkidu et le monde infernal (1.3.1)" Bern Üniversitesi internet sitesinde Prof. Dr. P. Attinger'in sayfasında sunulan çeviri ve kommentar. [http://www.iaw.unibe.ch/unibe/portal/fak_historisch/dga/iaw/content/e39448/e99428/e122665/e122821/pane122850/e122899/1_3_1_ger.pdf] (erişim 12.07.2018), 2015.

Aydın, N., *Büyük Sümerce Sözlük*, Türk Dil Kurumu, Ankara 2013.

Barnett, R. D., "Homme masqué ou dieu-ibex?", *Syria* 43: 259-276, 1966.

Black, J., Cunningham, G., Robson, E. ve Zólyomi, G. (Çev.), *The Literature of Ancient Sumer*, Oxford University Press, Oxford 2004.

Black, J., George, A. ve Postgate, N. *A Concise Dictionary of Akkadian*, Harrassowitz, Wiesbaden 2000.

Black, J. ve Green, A. *An Illustrated Dictionary. Gods, Demons and Symbols of Ancient Mesopotamia*, The British Museum Press, Londra 1992.

Bottéro, J., *Gılgamış Destanı. Ölmek İstemeyen Büyük İnsan*, Çev. O. Suda, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2005.

Cavigneaux, A. ve Al-Rawi, F. N. H., "Gilgameš et Taureau de Ciel (šul-mè-kam) (Textes de Tell Haddad IV)", *Revue d'Assyriologie et d'archéologie orientale*, 87: 97-129, 1993.

Cavigneaux, A. ve Al-Rawi, F. N. H., *Gilgameš et la mort. Textes de Tell Hadad VI. Avec un appendice sur les textes funéraires sumériens*, Styx Publications, Groningen 2000a.

Cavigneaux, A. ve Al-Rawi, F. N. H., "La fin de Gilgameš, Enkidu et les Enfers d'apres les manuscrits d'ur et de Meturan, (Textes de Tell Haddad VIII)", *Iraq* 62: 1-19, 2000b.

Chiera, E., *Sumerian Texts of Varied Contents*, The University of Chicago Press, Chicago 1934a.

Chiera, E., *Sumerian Epics and Myths*, The University of Chicago Press, Chicago 1934b.

Cooper, J. S., "Gilgamesh and Agga: A Review Article", *Journal of Cuneiform Studies* 33: 224-241, 1981.

Delnero, P., *Variation in Sumerian Literary Compositions: A Case Study Based on the Decad*. Doktora Tezi, Pennsylvania University 2006.

Dossin, G., Mecquenem, R. ve V. Scheil, *Mission en Susiane*, E. Leroux, Paris 1927.

Duymuş Florioti, H. H., *Eski Yakındoğu Üzerine Notlar*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2016.

Edzard, D. O., "Enmebaragesi von Kiš", *Zeitschrift für Assyriologie* 53: 9-26, 1959.

Edzard, D. O., "Gilgameš und Huwawa A. I. Teil", *Zeitschrift für Assyriologie* 80: 165-203, 1990.

Edzard, D. O., "Gilgameš und Huwawa A. II. Teil", *Zeitschrift für Assyriologie* 81: 165-233, 1991.

Edzard, D. O., *"Gilgameš und Huwawa" Zwei Versionen der sumerischen Zedernwaldepisode nebst einer Edition von Version "B"*, Verlag der Bayerischen Akademie der Wissenschaft, Münih 1993.

Fleming, D. E. ve S. J. Milstein, *The Buried Foundation of the Gilgamesh Epic: The Akkadian Huwawa Narrative*, Brill, Leiden ve Boston 2010.

Frahm, E., "Nabû-zuqup-kēnu, das Gilgameš-Epos und der Tod Sargons II", *Journal of Cuneiform Studies* 51: 73-90, 1999.

Frazer, M, *Akkadian Royal Letters in Later Mesopotamian Tradition*, Doktora tezi, Yale University 2015.

Gadd, C. J. ve S. N. Kramer, S. N., *Ur excavations texts: VI. Literary and Religious Texts. First part*, Publications of the British Museum and of the University Museum of Pennsylvania 1963.

Gadotti, A., *Gilgamesh, Enkidu, and the Netherworld and the Sumerian Gilgamesh Cycle*, Walter de Gruyter, Boston ve Berlin 2014.

Genouillac, H., *Premières recherches archéologiques à Kich: Mission d'Henri de Genouillac 1911-1912: rapport sur les travaux et inventaires, fac-similés, dessins, photographies et plans*, Libraire Ancienne Edouard Champion, Paris 1924.

George, A. R., *The Epic of Gilgamesh, The Babylonian Epic Poem and Other Texts in Akkadian and Sumerian*, Penguin Books, 1999.

George, A. R., *The Babylonian Gilgamesh Epic: Introduction, Critical Edition and Cuneiform Texts*, Oxford University Press, Oxford 2003.

Glassner, J. J., *Mesopotamian Chronicles*, Society of Biblical Literature, Atlanta 2004.

Graff, S. B., *Humbaba/Huwawa*, Doktora Tezi, New York University 2012.

Graff, S. B., "The Head of Humbaba", *Archiv für Religionsgeschichte* 14: 129-142, 2013.

Gurney, O. R., "The Sultantepe Tablets (Continued). VI. A Letter of Gilgamesh", *Anatolian Studies* 7: 127-136, 1957.

Halloran, J. A., *Sumerian Lexicon*, Logogram Publishing, Los Angeles 2006.

Hoffner, H. A. Jr., "Second Millennium Antecedents to the Hebrew 'OB", *Journal of Biblical Literature* 86: 385-401, 1967.

Jacobsen, T., *The Harps that once... Sumerian Poetry in Translation*, Yale University Press, New Haven ve Londra 1987.

Jacobsen, T., "Lugalbanda and Ninsuna", *Journal of Cuneiform Studies* 41: 69-86, 1989.

Katz, D., *Gilgamesh and Akka*, Styx Publications, Groningen 1993.

Klein, J., "Shulgi and Gilgamesh: Two Brother Peers (Shulgi Hymn O)", Ss. 271-292, Ed. B. L. Eichler, J. W. Heimerdinger ve A. W. Sjöberg, *Kramer Anniversary Volume*, Neukirchener Verlag, Neukirchen-Vluyn 1976.

Köroğlu K., *Eski Mezopotamya Tarihi, Başlangıcından Perslere Kadar*, İletişim Yayınları, İstanbul 2006.

Krebernik, M., "Zur Einleitung der zà-me-Hymnen aus Tell Abū Ṣālābiḫ" Ss. 151-157, Ed. P. Calmeyer, *Beiträge zur altorientalischen Archäologie und Altertumskunde, Festschrift für Barthel Hrouda zum 65. Geburtstag*, Harrassowitz, Wiesbaden 1994.

Kramer, S. N., "Gilgamesh and Agga", *American Journal of Archaeology* 53: 1-18, 1949.

Kramer, S. N., *Sümer Mitolojisi, İÖ Üçüncü Bin Yıldaki Tinsel ve Edebi Gelişim Üstüne Bir Çalışma*, Çev. H. Koyukan, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 1999.

Kramer, S. N. ve Jacobsen, J., "Gilgamesh and Agga", *American Journal of Archaeology* 53: 1-18, , 1949.

Kuhrt, A., *Eskiçağ'da Yakın Doğu (M.Ö. 3000-330)*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.

Langdon, S., H. *Historical and Religious Texts from the Temple Library of Nippur*, Rudolf Merkel Erlangen, Münih 1914.

Langdon, S., "The Sumerian Epic of Gilgamish", *The Journal of the Royal Asiatic Society of Great Britain and Ireland* 4: 911-948, 1932.

Ludwig, M. C., *Literarische Texte aus Ur. Kollationen und Kommentare zu UET 6/1-2*, Walter de Gruyter, Berlin 2009.

Michalowsi, P., "A man called Enmebaragesi" Ss. 195-208, Ed. W. Sallaberger, K. Volk ve A. Zgoll, *Literatur, Politik und Recht in Mesopotamien: Festschrift für Claus Wilcke*, Harrassowitz, Wiesbaden 2003.

Maden, S., (Çev.) *Gılgamış Destanı*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2015.

Moorey, P. R. S., "The Terracotta Plaques from Kish and Hursagkalama, c. 1850 to 1650 B.C.", *Iraq* 37: 79-99, 1975.

Oshima, T., *Babylonian Poems of Righteous Sufferers, Ludlul Bēl Nēmeqi and the Babylonian Theodicy*, Mohr Siebeck, Tübingen 2014.

Öz, E., "Eski Mezopotamya'da Hukuk Kurallarının Oluşumu Sürecinde Adalet Anlayışı ve Bazı Hukuki Sorunların Çözümünde Nehir/Su Ordali Uygulaması", Ed. İ. Albayrak, H. Erol, M.Çayır, *Cahit Günbattı'ya Armağan. Studies in Honour of Cahit Günbattı*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü Sümeroloji Anabilim Dalı Yayınları 417: 185-202, Ankara 2015.

Potts, D. T., *Ancient Magan, The Secrets of Tell Abraq*, Trident Press, Londra 2000.

Robson, E., *Mesopotamian Mathematics, 2100-1600 BC, Technical Constants in Bureacracy and Education*, Clarendon Press, Oxford 1999.

Römer, W. H. Ph., *Das sumerische Kurzepos. "Bilgameš und Akka". Versuch einen Neubearbeitung*, Verlag Butzon, Neukirchener Verlag, Bercker Kevelaer, Neukirchen-Vluyn 1980.

Rubio, G., "Reading Sumerian Names, II: Gilgameš", *Journal of Cuneiform Studies* 64: 3-16, 2012.

Sallaberger, W., *Der kultische Kalender der Ur III-Zeit*, Walter de Gruyter, Berlin ve New York 1993.

Selz, G. J., "Who is a God? A Note on the Evolution of the Divine Classifiers in a Multilingual Environment" Ss. 605-614, Ed. P. Corò, E. Devecchi, N. De Zorzi, M. Maiocchi, S. Ermidoro ve E. Scarpa, *Libiamo ne' lieti calici. Ancient Near Eastern Studies Presented to Lucio Milano on the Occasion of his 65th Birthday by Pupils, Colleagues and Friends*, Ugarit Verlag, Münster 2016.

Shaffer, A. ve M. C. Ludwig, *Ur excavations texts: VI. Literary and religious texts.Third part*, The British Museum Press, Londra 2006.

Tinney, S., (Ed.) *The Pennsylvania Sumerian Dictionary*, The Babylonian Section of the University Museum, Philadelphia 2006. (http://psd.museum.upenn.edu/epsol/html)

Vacín, L., *Šulgi of Ur: Life, Deeds, Ideology and Legacy of a Mesopotamian Ruler as Reflected Primarily in Literary Texts*, Doktora tezi, University of London 2011.

Walker, C. ve Dick M., *The Induction of the Cult Image in Ancient Mesopotamia. The Mesopotamian Mīs Pî Ritual. Transliteration, Translation and Commentary*, The Neo-Assyrian Text Corpus Project, Helsinki 2001.

Gılgamış ile Agga

1. Enmebaragesi'nin oğlu Agga'nın[1] ulağı,
2. Kiş'ten Uruk'a, Gılgamış'a, geldi,
3. Gılgamış şehrin ileri gelenlerine, yaşlılarına,
4. Gelen haberi söyledi,
5. "Kuyular bitmedi[2] ama bitmek üzere, ülkenin kuyuları bitmedi ama bitiyor,
6. Ülkenin küçük kuyuları bitmedi ama bitmek üzere,
7. Kazılması ve ip salınması gereken kuyular bitmedi ama bitmek üzere,
8. Kiş sarayına boyun eğmeyelim mi? Onunla silahla mücadele etmeyelim mi?"
9. Şehrin ileri gelen yaşlıları meclisi topladı,

---

1 "Agga" adını temsil eden *ag-ga* çivi yazısı yazılımı, "Agga" (Kramer ve Jacobsen 1949; Cooper 1981), "Aga" (Black, Cunningham, Robson ve Zólyomi 2004:2), "Aka" (Jacobsen 1987:345-355) veya "Akka" (Römer 1980; Katz 1993; George 1999:143-148) gibi transkripsiyonlardan birini temsil ediyor olabilir. Literatürde bu adın telaffuzu konusunda farklı tercihler görülmektedir. 49. satırda ismin yalın halde yazılışının özellikle *ag-ga* olması, "Agga" yazımını tercih etmemizi sağlıyor. Enmebaragesi adı, Eski Bâbil döneminden bilinen bir okumadır (Glassner 2004:120-121, 156-157). Erken hanedan döneminden kalma bir kâsenin üstündeki bir Kiş kralı ismi Me-barag-(e)-si ile okunmuştu (Edzard 1959) ancak Enmebaragesi ile bağlantısı kanıtlanamamaktadır, bkz. "Sunuş".

2 Kuşatma öncesi kuyuların inşasının tamamlanması kastediliyor.

10. Gılgamış'a dediler ki:

11. "Kuyular bitmedi ama bitmek üzere, ülkenin kuyuları bitmedi ama bitmek üzere,

12. Ülkenin küçük kuyuları bitmedi ama bitmek üzere,

13. Kazılması ve ip salınması gereken kuyular bitmedi ama bitmek üzere,

14. Kiş sarayına boyun eğelim, silahlara davranmayalım,"

15. Kulaba'nın kralı Gılgamış,

16. Tanrıça İnana'ya güvenerek,

17. Şehrin ileri gelen yaşlılarının tavsiyesine kulak asmadı,

18. Kulaba Kralı Gılgamış, bir kere daha delikanlı savaşçıların önünde,

19. Gelen haberi söyledi,

20. "Kuyular bitmedi ama bitmek üzere, ülkenin kuyuları bitmedi ama bitmek üzere,

21. Ülkenin küçük kuyuları bitmedi ama bitmek üzere,

22. Kazılması ve ip salınması gereken kuyular bitmek üzere ama bitmedi,

23. Kiş sarayına boyun eğmeyelim mi? Onunla silahla mücadele etmeyelim mi?"

24. Şehrin ileri gelen delikanlı savaşçıları mecliste toplandı, Gılgamış'a dediler ki:[3]

25. "(Senin huzurunda) oturuyoruz, kalkıyoruz,

26. Kral'ın oğluna eşlik ediyoruz,

27. Eşeğin yularını tutuyoruz,[4]

28. Kimin soluğu yeter?

29. (Ey Gılgamış! Ey Yaşlılar!) Kiş sarayına boyun eğmeyin! (Biz delikanlı savaşçılar) onunla silahla mücadele etmeyelim mi?

30. Tanrıların eseri Uruk'u,

---

3 Hikâyeye göre kralın dışında devlet yönetiminde iki meclis bulunuyordu; yaşlılar meclisi ve gençler meclisi.

4 26. ve 27. satırların bağlamında "eşeğin yularını tutmanın" krala verilen desteği ifade eden bir deyim olduğunu düşünmekteyiz.

31. Gökten inmiş ev Eana'yı,
32. Büyük tanrılar özenerek yarattı,
33. Büyük sur, Gök Tanrısı An'ın diktiği sur,[5]
34. Gök Tanrısı An'ın kurduğu büyük mesken,
35. Sana emanet edilmiştir, kralı ve savaşçısı sensin,
36. Bereket getiren, Gök Tanrısı An'ın sevgili prensi,
37. Geldiği zaman (Agga) nasıl korkacak,
38. Ordusu küçük ve arkası dağınık,
39. Adamları (o zaxman) bize direnemeyecek,"
40. O zaman Kulaba'nın kralı Gılgamış,
41. Onun kalbi, şehrin delikanlı savaşçılarının tavsiyesiyle, mutlulukla doldu, içi ferahladı,
42. Kölesi Enkidu'ya (dedi ki):
43. "Derhal, savaş araç gereçleri hazır olsun!
44. Silahını kuşan!
45. Büyük dehşet ve ışık saçsın!
46. (Agga) geldiği zaman dehşete kapılacak,
47. Şaşkına dönecek, aklı başından gidecek."
48. Beş gün geçmeden, on gün (bile) geçmeden,
49. Enmebaragesi'nin oğlu Agga, Uruk'u kuşattı,
50. Uruk ahalisinin kafası karıştı,
51. Kulaba'nın kralı, savaşçılarına hitap etti,
52. Onlara dedi ki:
53. "Savaşçılarım tetikte!
54. Yürekli olan (ayağa) kalksın ve Agga'ya karşı yürüsün!"
55. Kral'ın başmuhafızı Birhartura,
56. Kral'ına övgüyle dedi ki:
57. "Kralım, Agga'ya karşı yürürüm
58. (Agga) şaşkına dönecek, aklı başından gidecek,"
59. Birhartura, şehrin kapısından girdi,
60. Birhartura, şehrin kapısından çıktı,
61. Kapının girişinde onu yakaladılar,

---

5 John Rylands Kütüphanesi nüshasında (Römer 1980:7, 28), "Gök Tanrısı An'ın diktiği sur" yerine "büyük sur, yeryüzüne inmiş bulut" ifadesine yer verilmiştir.

62. Birhartura'da baştan ayağa vurmadık yer bırakmadılar, onu dayaktan geçirdiler,

63. Agga'nın huzuruna getirdiler,

64. Agga'ya konuşmaya başladı,

65. (Birhartura) sözünü bitirmeden Uruk'un tunç dövücüsü, şehir surlarına çıktı,[6]

66. Surun üzerinde gözüktü,

67. Agga onu gördü,

68. Birhartura'ya dedi ki:

69. "Köle, o adam senin kralın mı?"

70. "O adam benim kralım değil,

71. O adam kralım olsa,

72. Bakışı, o haşin bakış olsa,

73. Gözleri, o yaban öküzünün (Gılgamış'ın) gözleri olsa,

74. Sakalı, o lapis lazuli renginde olsa,

75. Parmakları, o hünerli parmaklar olsa,

76. Kalabalıkları yere sermez mi kalabalıkları ayağa kaldırmaz mı?

77. Kalabalıkları toza dumana katmaz mı?

78. Düşman ülkelere, dağlarına, bir uçtan bir uca hâkim olmaz mı?

79. Su kanallarının ağzını toprakla doldurmaz mı?

80. (Büyük) geminin baş tarafı kırılmaz mı?

81. Kiş Kralı Agga'yı ordusundan çıkarıp esir almaz mı?"

82. Onu dövdüler, dövdüler,

83. Birhartura'da baştan ayağa vurmadık yer bırakmadılar,

84. Uruk'un tunç dövücüsünden sonra Gılgamış şehir surlarına çıktı,

85. (Gılgamış'ın) halesinin ışığı Kulaba'da genç yaşlı herkesin üzerine düşmüştü,

86. Uruk'un delikanlı savaşçılarını silahlarıyla kuşattı,

---

6 "Tunç dövücü" (*zabar-dab$_5$*), üst düzey bir memur veya askerî görevli.

87. Şehir kapısında bekletti onları,
88. Enkidu, şehrin kapısından tek başına girdi,
89. Gılgamış, surun üstünde gözüktü,
90. Agga yukarı baktı ve onu gördü,
91. "Köle, o adam senin kralın mı?"
92. "O adam benim kralım."
93. Dediği gibiydi,
94. Kalabalıkları yere serdi, kalabalıkları ayağa kaldırdı,
95. Kalabalıkları toza dumana kattı,
96. Düşman ülkelere, dağlarına bir uçtan bir uca hâkim oldu,
97. Su kanallarının ağzını toprakla doldurdu,
98. (Büyük) geminin baş tarafı kırıldı,
99. (Gılgamış), Kiş Kralı Agga'yı ordusundan çıkarıp esir aldı,
99a. Uruk'un delikanlı savaşçıları... onun ordusu...[7]
100. Kulaba Kralı Gılgamış,
101. Agga'ya dedi ki,
101a. Agga'ya yaklaşıp,
102. "Agga, amirim, Agga, komutanım,[8]
102a. Agga, şehir beyim, Agga, valim,
103. Agga, ordumun rahibi,
104. Agga bana can verdi, Agga bana hayat verdi,
105. Agga bir kaçağı bağrına bastı,[9]
106. Agga kaçan bir kuşa yem verdi,"
107. (Agga dedi ki): "Tanrıların eseri Uruk,
108. Büyük sur, Gök Tanrısı An'ın diktiği sur,[10]

---

7 99a. satır, üçüncü Nippur nüshasında bulunmaktadır (Römer 1980:35).

8 Kiş kentinin kralı, Sümer siyasi geleneğinde şehirleri arası arabulucu ve temsili olarak üst otorite sayıldığı için, Agga ile olan mücadelesinde galip geldiği halde, Gılgamış Agga'ya saygı göstererek "amirim" ve "komutanım" gibi ifadeleri kullanmaktadır.

9 Gılgamış geçmişte bir kaçak iken, Agga'nın kendisini koruyup kolladığını ifade ediyor.

10 Üçüncü Nippur nüshasında (Römer 1980:7, 36), "Gök Tanrısı An'ın diktiği sur" yerine "büyük sur, yeryüzüne inmiş bulut" ifadesi kullanılmıştır.

109. Gök Tanrısı An'ın kurduğu büyük mesken,
110. Sana emanet edilmiştir, yaptığım [iyiliğin karşılığını ver bana]!"[11]
111. Bereket getiren, Gök Tanrısı An'ın sevgili prensi,
112. (Gılgamış, Agga'ya dedi ki): "Güneş Tanrısı Utu huzurunda, o gün yaptığın iyiliğin karşılığı sana verildi,
113. Kiş'e gitmesi için Agga'yı salıverdi,
114. Kulaba Kralı Gılgamış,
115. Sana övgüler olsun.

11 John Rylands Kütüphanesi nüshasında "yaptığım [iyiliğin karşılığını ver bana]" yerine "(Uruk'un) kralı ve savaşçısı sensin" ifadesi yer almaktadır. Bu şekilde nüshada, "Gılgamış ile Agga" 35. satır tekrar edilmiştir. CBS 10355 nüshasında ise "yaptığım [iyiliğin karşılığını ver bana]" ifadesi yer almaktadır (Cooper 1981:231-232, 238).

Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya

1. O günlerde, o uzak günlerde,
2. O gecelerde, o uzak gecelerde,
3. O yıllarda, o uzak yıllarda,
4. Eski günlerde, ne icap ediyorsa onun yapıldığı zamanlarda,
5. Eski günlerde, ne icap ediyorsa onun özenle ve nezaketle yapıldığı zamanlarda,
6. Ülkede mabetlerin ekmek dağıttığı zamanlarda,
7. Ocakların tüttüğü zamanlarda,
8. Göğün yerden ayrıldığı zamanlarda,
9. Yerin gökten ayrıldığı zamanlarda,
10. İnsanların nam saldığı zamanlarda,
11. Tanrı An'ın gökyüzünü aldığı zamanlarda,
12. Tanrı Enlil'in yeryüzünü aldığı zamanlarda,
13. Tanrıça Ereşkigal'e yeraltı dünyasının çeyiz verildiği zamanlarda,[1]
14. (Tanrı Enki'nin) gemiye bindiği, gemiye bindiği zamanlarda,
15. Baba'nın (Enki'nin) yeraltı dünyasına yelken açtığı zamanlarda,
16. Tanrı Enki'nin yeraltı dünyasına yelken açtığı zamanlarda,

---

1 Metinlerde yeraltı dünyası, *kur* "dağ" olarak ifade edilmektedir (Kramer 1999:142).

17. Kral'ın (Enki'nin) üzerine küçük küçük taşlar yağdı,
18. Tanrı Enki'nin üzerine büyük büyük taşlar yağdı,
19. Küçükleri el kadardı,
20. Büyükleri kamış ezen taşlar gibiydi,[2]
21. Tanrı Enki'nin gemisinin gövdesi,
22. Deniz kaplumbağaları vuruyormuşçasına sallanıyordu,
23. Geminin baş tarafına vuran dalgalar, Kral'ı,
24. Kurt gibi yemeye çalıştı,
25. Geminin kıç tarafına vuran dalgalar, Tanrı Enki'ye,
26. Aslan gibi saldırdı,
27. O zamanlarda, tek bir ağaç, tek bir *ḫalub* ağacı,[3] tek bir ağaç vardı,
28. Kutsal Fırat'ın kıyısında yetişen,
29. Fırat Nehri'nden su içen,
30. Güney rüzgârı, kökünden söktü, dallarını kopardı,
31. Fırat'ın suları aldı götürdü,
32. Tanrı An'ın buyruklarından korkan kadın yürüyordu,
33. Tanrı Enlil'in buyruklarından korkan (kadın) yürüyordu,
34. Ağacı aldı ve Uruk'a getirdi,
35. Tanrıça İnana'nın süslü bahçesine taşıdı,
36. Kadın, ağacı eliyle dikmedi, ayağıyla dikti,
37. Kadın, ağacı eliyle sulamadı, ayağıyla suladı,
38. Dedi ki: "Ne zaman oturacağım süslü bir tahta?"
39. Dedi ki: "Ne zaman yatacağım süslü bir yatağa?"
40. Beş yıl geçti, [on yıl geçti],
41. Ağaç büyüdü, ama kabuğunu dökmedi,
42. Kökünde, büyü tesir etmeyen bir yılan yuva yaptı,
43. Dalına Anzud Kuşu, yavrularını yerleştirdi,

---

2 *na$_4$ gi gu$_4$-ud-da* "kamış ezen taşlar" olarak çevrilen taşların (Gadotti 2014:247), kesin olarak bilinmemekle birlikte, mancınığa benzer bir araçla atılan taşlar gibi olduğu düşünülebilir.

3 Mezopotamya'da yetişen ve mobilyalar yapılan mahlep ağacı (*Prunus mahaleb*) veya aynı türden başka bir ağaç (Gadotti 2014:27-49).

44. Gövdesinde rüzgârın genç kadını, "temiz toprak" Lilla kendine ev yaptı,[4]

45. Kalbi neşe dolu, dişlerini göstererek gülen "temiz toprak" o,

46. Kutsal Tanrıça İnana ise gözyaşı döktü,

47. Güneş doğduğu zaman, ufuk aydınlık olduğu zaman,

48. Küçük kuşlar gündoğumunda öttüğü zaman,

49. Güneş Tanrısı Utu, kutsal odasından çıktığı zaman,

50. Kız kardeşi Kutsal Tanrıça İnana,

51. Genç savaşçı Tanrı Utu'ya dedi ki:

52. "Kardeşim, kaderin belirlendiği o günlerde,

53. Ülkede bereketin olduğu günlerde,

54. Tanrı An'ın gökyüzünü aldığı günlerde,

55. Tanrı Mullil'in yeryüzünü aldığı günlerde,

56. Büyük Ülke'nin Hanımı'na (Ereşkigal'e) yeraltı dünyasının çeyiz verildiği günlerde,

57. (Tanrı Enki'nin) gemiye bindiği, gemiye bindiği günlerde,

58. Baba'nın (Enki'nin) yeraltı dünyasına yelken açtığı günlerde,

59. Tanrı Amanki'nin yeraltı dünyasına yelken açtığı günlerde,

60. Kral'ın (Enki'nin) üzerine küçük küçük taşlar yağdı,

61. Tanrı Amanki'nin üzerine büyük büyük taşlar yağdı,

62. Küçükleri el kadardı,

63. Büyükleri kamış ezen taşlar gibiydi,

64. Tanrı Amanki'nin gemisinin gövdesi,

65. Deniz kaplumbağaları vuruyormuşçasına sallanıyordu,

---

4 Lilla: dişi cin. Satırda "rüzgârın (*lil*$_2$) genç kadını" (*ki-sikil lil*$_2$*-la*$_2$) adıyla anılmıştır. "Rüzgar, hava, gökyüzü, ruh, hayalet" gibi bağlamlara göre farklı anlamlar taşıyabilecek *lil*$_2$ (lil[GHOST]; Tinney 2006), "temiz toprak" (*ki-sikil*) tabiri ile beraber kullanılmıştır. Kadının evli olup olmadığı satırdan anlaşılmasa da söz konusu tabir, aynı metinde başka satırda geçen "genç evli kadın" anlamında kullanılmıştır (bkz. 277. satır). Mezopotamya inanç geleneğinde Akkadca *lilium*, *lillû* gibi dişi cinler vardı. Musevi Talmud yazılı geleneğinde Hz. Âdem'le ilişki yaşadığına inanılan Lilith adında dişi bir cin olduğundan bahsedilir.

66. Geminin baş tarafına vuran dalgalar, Kral'ı,
67. Kurt gibi yemeye çalıştı,
68. Geminin kıç tarafına vuran dalgalar, Tanrı Amanki'ye,
69. Aslan gibi saldırdı,
70. O zamanlarda, tek bir ağaç, tek bir *ḫalub* ağacı, tek bir ağaç vardı,
71. Kutsal Fırat'ın kıyısında yetişen,
72. Fırat Nehri'nden su içen,
73. Güney rüzgârı, kökünden söktü, dallarını kopardı,
74. Fırat'ın suları aldı götürdü,
75. Tanrı An'ın buyruklarından korkan kadın, ben, yürüyordum,
76. Tanrı Mullil'in buyruklarından korkan (kadın), ben, yürüyordum,
77. Ağacı aldım ve Uruk'a getirdim,
78. 'Hanım'ın' (Tanrıça İnana'nın) süslü bahçesine taşıdım,
79. Ben 'kadın' (Tanrıça İnana), ağacı elimle dikmedim, ayağımla diktim,
80. Ben 'Göğün Hanımı' (Tanrıça İnana), ağacı elimle sulamadım, ayağımla suladım,"[5]
81. Dedi ki: "Ne zaman oturacağım süslü bir tahta?"
82. Dedi ki: "Ne zaman yatacağım süslü bir yatağa?"
83. Beş yıl geçti, on yıl geçti,
84. Ağaç büyüdü, ama kabuğunu dökmedi,
85. Kökünde, büyü tesir etmeyen bir yılan yuva yaptı,
86. Dalına Anzud Kuşu, yavrularını yerleştirdi,
87. Gövdesinde rüzgârın genç kadını "temiz toprak" Lilla kendine ev yaptı,
88. Kalbi neşe dolu, dişlerini göstererek gülen "temiz toprak" o,
89. Kutsal Tanrıça İnana ise gözyaşı döktü,
90. Kardeşi, genç savaşçı Güneş Tanrısı Utu, bu konuda ondan yana olmadı,

---

5 Kırk dördüncü Nippur nüshası, "Göğün Hanımı" yerine "kadın" ifadesini kullanmaktadır.

91. Güneş doğduğu zaman, ufuk aydınlık olduğu zaman,
92. Küçük kuşlar gündoğumunda öttüğü zaman,
93. Güneş Tanrısı Utu, kutsal odasından çıktığı zaman,
94. Kız kardeşi Kutsal Tanrıça İnana,
95. Savaşçı Gılgamış'a dedi ki:
96. "Kardeşim, kaderin yazıldığı o günlerde,
97. Ülkede bereketin olduğu günlerde,
98. Tanrı An'ın gökyüzünü aldığı günlerde,
99. Tanrı Mullil'in yeryüzünü aldığı günlerde,
100. Büyük Ülke'nin Hanımı'na yeraltı dünyasının çeyiz verildiği günlerde,
101. (Tanrı Enki'nin) gemiye bindiği, gemiye bindiği günlerde,
102. Baba'nın yeraltı dünyasına yelken açtığı günlerde,
103. Tanrı Amanki'nin yeraltı dünyasına yelken açtığı günlerde,
104. Kral'ın (Enki'nin) üzerine küçük küçük taşlar yağdı,
105. Tanrı Amanki'nin üzerine büyük büyük taşlar yağdı,
106. Küçükleri el kadardı,
107. Büyükleri kamış ezen taşlar gibiydi,
108. Tanrı Amanki'nin gemisinin gövdesi,
109. Deniz kaplumbağaları vuruyormuşçasına sallanıyordu,
110. Geminin baş tarafına vuran dalgalar, Kral'ı,
111. Kurt gibi yemeye çalıştı,
112. Geminin kıç tarafına vuran dalgalar, Tanrı Amanki'ye,
113. Aslan gibi saldırdı,
114. O zamanlarda, tek bir ağaç, tek bir *halub* ağacı, tek bir ağaç vardı,
115. Kutsal Fırat'ın kıyısında yetişen,
116. Fırat Nehri'nden su içen,
117. Güney rüzgârı, ağacı kökünden söktü, dallarını kopardı,

118. Fırat'ın suları aldı götürdü,
119. Tanrı An'ın buyruklarından korkan kadın, ben, yürüyordum,
120. Tanrı Mullil'in buyruklarından korkan (kadın), ben, yürüyordum,
121. Ağacı aldım ve Uruk'a getirdim,
122. 'Göğün Hanımı'nın (Tanrıça İnana'nın) süslü bahçesine taşıdım,
123. Kadın ağacı eliyle dikmedi, ayağıyla dikti,
124. Göğün Hanımı ağacı eliyle sulamadı, ayağıyla suladı,
125. Dedi ki: 'Ne zaman oturacağım süslü bir tahta?'
126. Dedi ki: 'Ne zaman yatacağım süslü bir yatağa?'
127. Beş yıl geçti, on yıl geçti,
128. Ağaç büyüdü, ama kabuğunu dökmedi,
129. Kökünde, büyü tesir etmeyen bir yılan yuva yaptı,
130. Dalına Anzud Kuşu, yavrularını yerleştirdi,
131. Gövdesinde rüzgârın genç kadını 'temiz toprak' Lilla kendine ev yaptı,
132. Kalbi neşe dolu, dişlerini göstererek gülen 'temiz toprak' o,
133. Göğün Hanımı (Kutsal Tanrıça İnana) ise gözyaşı döktü,"[6]
134. Kız kardeşinin anlattığı bu dertleri konusunda,
135. Kardeşi savaşçı Gılgamış, ondan yana oldu,
136. 50 *mana* ağırlığındaki kemerini beline bağladı,[7]
137. 50 *mana* ona 30 gin_2 ağırlığında geliyordu,[8]
138. Sefer için tunç baltasını aldı,

---

6 Birinci Nippur nüshasında "Göğün Hanımı" yerine "Kutsal Tanrıça İnana" ifadesi yer almaktadır. İkinci Ur nüshası: "Ben, Göğün Hanımı, gözyaşı döktü."

7 50 *mana*: 25 kilogram. Sümerce ağırlık birimi olan bir *mana*, Akkadca *manû*, yarım kilogramdır.

8 30 gin_2: yaklaşık 248 gram. Bir gin_2, Akkadca *šiqlum* ("şekel"), yaklaşık 8.3 gramdır.

139. Yedi *gun*$_2$ ve yedi *mana* ağırlığındaydı elindeki (balta),[9]

140. (Ağacın) kökünde yaşayan, büyü tesir etmeyen yılanı vurarak öldürdü,

141. (Ağacın) dalında yaşayan Anzud Kuşu, yavrularını alıp dağa gitti,

142. (Ağacın) gövdesinde yaşayan rüzgârın genç kadını "temiz toprak" Lilla, yuvasını terk etti,

143. Issız yerlere kaçtı,

144. (Gılgamış), ağacı kökünden kopardı, dallarını kırdı,

145. Onunla gelen şehrin oğulları,

146. Dalları kesip yığdılar,

147. (Gılgamış), kız kardeşi Kutsal Tanrıça İnana'ya taht diye verdi,

148. Ona yatak diye verdi,

149. (Gılgamış) ise (ağacın) kökünden *ellag*-topu yaptı,[10]

150. Dalından *ekema*-tokmağı yaptı,

151. Oynamak istediği için üstü kapalı sokakta *ellag*-topuyla oynadı,[11]

152. (İyi oynuyorum diye) üstü kapalı sokakta övündü,[12]

---

9 Yedi *gun*$_2$ ve yedi *mana*: yaklaşık 213,5 kilogramdır. Sümerce ağırlık birimi olan bir *gun*$_2$, Akkadca *biltum*, otuz kilogramdır. Bir *mana*, yarım kilogramdır. Hikâyedeki ağırlıklar, Eski Bâbil ölçümlerine göre verilmektedir.

10 Ağaçtan yapılan bir top (Akkadca *pukkum*) ve bir tür tokmak veya sopayla (Akkadca *mekkum*) ve birden fazla kişiyle oynanan (bkz. 152a-153. satırlar) bir tür oyun.

11 "Kapalı (*ur*$_3$*-ra*) sokak (*sila*)" (*sila ur*$_3$*-ra*) ile ne kastedildiği tam anlaşılmasa da oyun oynanan yer, oyun sahası olduğu düşünülebilir. Sümerce *ur*$_3$, Akkadca *ūrum* "çatı" veya *gušūrum* "direk" sözcüklerine karşılık gelebilir (Aydın 2013:752). Bu bağlamda, sokakta oyunun oynanması için direkler dikilmiş olabilir.

12 Üçüncü Ur nüshasında, "sokakta övündü" yerine "sokakta *ellag*-topuyla oynadı" ifadesi yer almaktadır. Bir önceki satırdan yanlışlıkla kopyalanmış olabilir (Gadotti 2014:267). İkinci Ur nüshasında okunan *me-kuš*, Akkadca *mekkum*'a (Sümerce *ekema*-tokmağı) karşılık geliyor ise, ikinci Ur nüshasına göre satır "Oynamak istediği için kapalı sokakta *mekkum*-tokmağıyla oynadı" şeklinde çevrilmektedir. Burada bir sorun ise, *me-kuš* yazılışının Akkadca *mekkum* sözcüğüyle tam uyumlu olmamasıdır. Diğer

153 Şehrinin delikanlıları *ellag*-topuyla oynuyordu,
154. Dulların oğullarından bir takım kurdu o,
155. "Ah boynum! Ah belim!" diye ağladılar,
156. Anneler, oğullarına ekmek getirdi,
157. Kızlar, erkek kardeşlerine su taşıdı,
158. Akşam olduğu zaman,
159. (Gılgamış), *ellag*-topunun koyulduğu yere işaret çizdi,
160. Önündeki *ellag*-topunu kaldırdı ve evine götürdü,
161. Gündoğumunda işaretin olduğu yere getirdi,
162. Dulların yakardı,
163. Genç kadınların haykırdı,
164. *Ellag*-topu ve *ekema*-tokmağı, dar bir yarıktan yeraltı dünyasına düştü,
165. Eliyle almaya çalıştı, ama tutamadı,
166. Ayağıyla almaya çalıştı, ama (ayağı) yetişmedi,
167. Yeraltı dünyasının önünde, Ganzer Kapısı'nda, oturdu (Gılgamış),
168. Gılgamış'ın gözleri doldu, ağladı,
169. "Ah *ellag*-topum! Ah *ekema*-tokmağım!
170. *Ellag*-topunun verdiği zevke doyamadım!
171. Oyun benim için daha bitmedi!
172. *Ellag*-topum marangozun evinde olsaydı,
172a. *Ekema*-tokmağım marangozun evinde olsaydı,
173. Marangozun karısı, beni doğuran annem gibi olurdu,
174. Marangozun kızı, küçük kız kardeşim gibi olurdu,
175. *Ellag*-topum yeraltı dünyasına düştü, kim çıkaracak?
176. *Ekema*-tokmağım yeraltı dünyasına düştü, kim çıkaracak?"
177. Kölesi Enkidu dedi ki:
178. "Kralım, niye ağlıyorsun, niye mutsuzsun?
179. Bugün *ellag*-topunu yeraltı dünyasından çıkaracağım,

---

bir sorun ise, *me-kuš* olarak okunan işaretlerin $ni_2\ tug_2$ şeklinde okunma olasılığı da belirtilmiştir (Ludwig 2009:70; Attinger 2015:2). Bu durumda, diğer nüshalardaki çeviri geçerli olacaktır.

180. *Ekema*-tokmağını yeraltı dünyasından çıkaracağım,"
181. Gılgamış, Enkidu'ya dedi ki:
182. "Yeraltı dünyasına ineceksen,
183. Öğütlerimi dinle,
184. Konuşayım, sözlerimi dinle,
185. Temiz giysiler giyme,
186. Yabancı gibi, seni belli eder,
187. *Bur*-çanağında iyi yağdan sürünme,
188. Kokusuna gelip etrafını sararlar,
189. Yeraltı dünyasında *ilar* sopasını fırlatma,
190. *İlar* sopasının değdiği insanlar etrafını sararlar,
191. Elinde defne dalı tutma,
192. Öte dünya ruhları sinirlenir,
193. Ayağına çarık giyme,
194. Yeraltı dünyasında bağırma,
195. Sevdiğin karını öpme,
196. Öfkelendiğin zaman karına vurma,
197. Sevdiğin çocuğunu öpme,
198. Öfkelendiğin zaman çocuğuna vurma,
199. Gürültü etme, yeraltı dünyasında seni yakalatır,
200. Orada yatan, orada yatan,
201. 'Tanrı Ninazu'nun annesi', orada yatan,[13]
202. Parlayan omuzları örtülü değil,
203. Parlayan göğüsleri ketenle örtülü değil,
204. Parmakları tırmık gibi,
205. Saçlarını pırasa gibi keser,"
206. Enkidu, Kral'ının sözünü dinlemedi,
207. Temiz giysiler giydi,
208. Yabancı gibi fark ettiler onu,
209. *Bur*-çanağında iyi yağdan süründü,
210. Kokusuna gelip etrafını sardılar,

---

13 "Tanrı Ninazu'nun annesi": Tanrıça Ereşkigal'ın bir unvanı. Yeraltı dünyası tanrılarından Ninazu, güney Sümer'de Enegi ve ayrıca Ešnunna kentlerinin de baştanrısıydı.

211. Yeraltı dünyasında *ilar* sopasını fırlattı,
212. *İlar* sopasının değdiği insanlar etrafını sardı,
213. Elinde defne dalı tuttu,
214. Öte dünya ruhları sinirlendi,
215. Ayağına çarık giydi,
216. Yeraltı dünyasında huzursuzluğa sebep oldu,
217. Sevgili karısını öptü,
218. Öfkelendi, karısına vurdu,
219. Sevgili çocuğunu öptü,
220. Öfkelendi, çocuğuna vurdu,
221. Gürültü etti, yeraltı dünyasında onu yakaladılar,
221a. O kötü günden sonra, yedi gün boyunca,[14]
221b. Kölesi Enkidu, yeraltı dünyasından çıkmadı,
221c. Kral gözyaşı döktü, ağıt yaktı,
221ç. "Sevgili kölem, sadık yoldaşım, akıl verenim, yeraltı dünyasında [yakalandı],
221d. Kader Tanrısı Namtar yakalamadı onu, yeraltı dünyası [yakaladı],
221e. Tanrı Nergal'ın [kimseye acımayan] *udug* cini yakalamadı onu, yeraltı dünyası yakaladı,
221f. Savaş meydanında düşmedi, yeraltı dünyası yakaladı onu,"
222. Savaşçı Gılgamış, Tanrıça Ninsumun'un oğlu,
223. Tanrı Enlil'in evi Ekur'a tek başına girdi,
224. Tanrı Enlil huzurunda gözyaşı döktü,[15]
225. "Baba Enlil, *ellag*-topum yeraltı dünyasına düştü, *ekema*-tokmağım Ganzer'e düştü,
226. Enkidu, (onları) çıkarmak için indi ama yeraltı dünyası onu yakaladı,[16]

---

14 221a-221f. satırlar, birinci Meturan nüshası, önyüz, 10-16. satırlarda bulunmaktadır.

15 Birinci Meturan nüshası, önyüz 18. satırda, Enlil'in diğer adı Mullil kullanılır.

16 Birinci Meturan nüshası, önyüz, 21-22. satırlarda, Enkidu'ya ek tarifler yapmaktadır: "Enkidu, (onları çıkarmak için) indi. *Sevgili* [*kölem*], *sadık yoldaşım*, yeraltı dünyasında yakalandı."

227. Kader Tanrısı Namtar yakalamadı onu, yeraltı dünyası yakaladı,

228. Tanrı Nergal'ın kimseye acımayan *udug* cini yakalamadı onu, yeraltı dünyası yakaladı,

229. Savaş meydanında düşmedi, yeraltı dünyası yakaladı onu,"

230. Baba Enlil bu konuda onun yanında olmadı, (Gılgamış) Eridu'ya gitti,

231. Eridu'da Tanrı Enki'nin evine tek başına girdi,

232. Tanrı Enki huzurunda gözyaşı döktü,

233. "Baba Enki, *ellag*-topum yeraltı dünyasına düştü, *ekema*-tokmağım Ganzer'e düştü,

234. Enkidu, (onları) çıkarmak için indi ama yeraltı dünyası onu yakaladı,

235. Kader Tanrısı Namtar yakalamadı onu, yeraltı dünyası yakaladı,

236. Tanrı Nergal'ın kimseye acımayan *udug* cini yakalamadı onu, yeraltı dünyası yakaladı,[17]

237. Savaş meydanında düşmedi, yeraltı dünyası yakaladı onu,"

238. Baba Enki bu konuda onun yanında oldu,

239. Genç savaşçı Güneş Tanrısı Utı'ya dedi ki:

240. "Derhal, yeraltı dünyasına bir yarık aç!

241. Kölesini yeraltı dünyasından çıkar!"

242. (Güneş Tanrısı Utu), yeraltı dünyasında bir yarık açtı,

243. (Güneş Tanrısı Utu), rüzgârıyla (Gılgamış'ın) kölesini yeraltı dünyasından çıkardı,[18]

---

17 Yirmi beşinci, otuz birinci, otuz sekizinci ve kırk yedinci Nippur nüshalarında 236. satır, 237. satırdan sonra gelmektedir.

18 Satırda Güneş Tanrısı'nın yer altından Enkidu'nun bedenini değil ruhunu yer altından çıkardığına dair bir görüş vardır (Black, Cunningham, Robson ve Zólyomi 2004: 32, 37; George 1999:176). Sümerce *ab-lal*$_3$ "yarık, delik, çukur", Bâbilce Gılgamış destanında *takkapum* "delik, çukur" olarak çevrilmiştir. Ritüel "çukur" için Yeni-Asur dönemindeki Akkadca terim ise *apu* olmaktadır (Black, George ve Postgate 2000: 21). Ruh çağırmak için kullanılan "çukur" sözcüğü ise, Ugaritçe *'eb* ve Hititçe *ay(a)*

244. Kucaklaştılar, öpüştüler,
245. Biri soru sormaktan diğeri cevap vermekten yoruldu,
246. "Yeraltı dünyasının düzenini gördün mü?
247. Anlat bana, dostum, anlat bana,"
248. "Sana yeraltı dünyasının düzenini anlatsam,
249. Sen oturur ağlarsın!"
"Oturur, ağlarım!"
250. "El, penise dokununca kalbin mutlu olur,[19]
251. Penis, çürüyen bir direk gibi, böcekler onu kemirir,"
252. (Gılgamış) dedi ki: "Vajina nerede? Oraya gideyim!"
253. "Vajina, bir yarık gibidir, tozla doludur."
254. Kral, "Eyvah!" dedi, tozlu yere oturdu,
255. "Tek oğlu olan adamı gördün mü?"
"Gördüm."
"Ne haldeydi?"

---

bi "çukur" sözcüğüne dayanır, ancak bunların Sümerce *ab* sözcüğü ile ilk ünlüsü uyuşmamaktadır. Bağlantılı olmayabilirler (Hoffner 1967: 389). 243. satırda, Güneş Tanrısı'nın Enkidu'yu "rüzgârıyla" çıkardığı ifade edilir. "Rüzgâr" (*si-si-ig*) sözcüğünün başında "tanrı" (*dingir*) işareti olsaydı, Güneş Tanrısı'nın habercisi Rüya Tanrısı Sisig (Akkadca *Zāqīqu*/*Ziqīqu*) söz konusu olabilirdi, ancak Sümerce metinde bu işaret bulunmamaktadır. Sümerce nüshalar, Enkidu'nun bedeninin rüzgârla yeryüzüne taşındığı okumasına daha yakın durmaktadır. İkinci Meturan nüshasını hazırlayan Meturanlı kâtipler, "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya"nın son satırına, "Gılgamış ile Huwawa"nın (A Metni) ilk satırını koyarak (bkz. "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya", ikinci Meturan nüshası, 69-71. satırlar), Enkidu'nun hayatta olduğu Huwawa A Metni'nine geçiş sağlayıp "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya"nın bu satırında Enkidu'nun bedenen yeryüzüne döndüğünü düşündüler. Sonraki dönemlerde Bâbilce *Gılgamış Destanı*'nı hazırlayan kâtipler ise, Enkidu'nun yeraltı dünyasından bir ruh olarak Gılgamış'a göründüğünü düşünüyorlardı (Gadotti 2014:282-283).

19 250-254. satırların hangi mecâzi anlamı taşıdığı belirsizdir, ancak 254. satırda Gılgamış'ın tozlu yerde otururak (253. satırda "vajina", tozlu yer olarak resmedilir) Güneş Tanrısı'nın açtığı yarıkta oturduğu düşünülebilir. 254. satırda "yarık, çatlak, delik" için *ab-lal*$_3$ (bkz. bir önceki dipnot) ile yakın eşanlamlı bir Sümerce sözcük (*ki-in-dar*) bulunmaktadır. Yerin altına açılan yarık vajinaya (yerin Sümerce dişil olduğu da dikkate alınırsa), orada bulunan erkek kişi Enkidu'nun yer altında yıpranmış bedeni penise benzetilmektedir. Ona kavuşarak mutlu olanın ise Gılgamış olduğu anlaşılabilir.

256. "Duvarına çakılan (tek) tahta çiviye ağlıyor."[20]
257. "İki oğlu olan adamı gördün mü?"
"Gördüm."
"Ne haldeydi?"
258. "İki kerpiç tuğla üzerinde oturuyor, ekmek yiyor."
259. "Üç oğlu olanı gördün mü?"
"Gördüm."
"Ne haldeydi?"
260. "Deri tulumdan su içiyor."
261. "Dört oğlu olanı gördün mü?"
"Gördüm."
"Ne haldeydi?"
262. "Dört eşek yulan tutan adam gibi kalbi neşeyle dolu."
263. "Beş oğlu olanı gördün mü?"
"Gördüm."
"Ne haldeydi?"
264. "İyi bir kâtip gibi gücü var, saraya kolay giriyor."
265. "Altı oğlu olanı gördün mü?"
"Gördüm."
"Ne haldeydi?"
266. "Saban süren çiftçi gibi kalbi neşeyle dolu."
267. "Yedi oğlu olanı gördün mü?"
"Gördüm."
"Ne haldeydi?"
268. "Tanrıların genç çömezi, tahtta[21] oturuyor ve yargı kararlarını dinliyor."

---

20 "Tek bir çivi", tek bir oğula gönderme yapmaktadır (Gadotti 2014:288). Bir üzüntü, mutsuzluk ifadesi olarak tek evlat sahibi olduğu için üzülen kişiyi anlatıyor.

21 "Taht" ile yeraltı dünyasına özgü bir taht söz konusu olabilir (Gadotti 2014:289-290). "Daha genç, kıdemce aşağı" anlamlarındaki *dub-ús* sözcüğü, satırda özne olarak *dub-ús diĝir-re-e-ne-ke*$_4$ ifadesinde, "tanrıların genç çömezi" gibi anlamlara sahiptir. Ölenin yedi oğlu, daha az kıdemli yedi tanrıya, diğer adıyla Sibitti'ye, gönderme yapıyor olabilir. Gadotti (2014:290), çömezin Sibitti ile yeraltı dünyasında mahkemeleri izlediğini düşünmektedir. Yeraltı dünyasının büyük tanrılarının meclisinde de "genç çömez" olarak bulunuyor olabilir.

269. "Vârisi olmayan adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

270. "Ekmek yiyor, ekmeği pişmiş kerpiç gibi."

271. "Saraylıyı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

272. "(İyi) biçilip kesilmiş bir *alala* kavalı gibi köşede duruyor."

273. "Doğurmayan kadını gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

274. "Bir çömlek gibi fırlatılmış,[22] erkeğe mutluluk vermiyor."

275. "Eşinin üzerindeki giysiyi çıkarmayan genç adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

276. "Bir ip yaygı dokumuş, yaygının üzerinde ağlıyor."

277. "Eşinin üzerindeki giysiyi çıkarmayan 'temiz toprak' genç kadını gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

278. "Kamıştan bir yaygı dokumuş, yaygının üzerinde ağlıyor."

279. "Bir aslanın yediği adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

---

22 Satırda çömleğin sıfatının okunuşu (*zal-ke$_4$-da*) belirsizdir. Kadın, *zal* sesi (boş ses?) çıkaran bir çömleğe benzetiliyor olabilir (Gadotti 2014:292). "Kırık, zarar görmüş bir çömlek" gibi bir anlam da söz konusu olabilir (*defective* pot; George 1999:188). İkinci Meturan nüshasında söz konusu işaretler kırıklardan dolayı zor okunmaktadır: *saḫar*(?) x söz konusudur (Cavigneaux ve Rawi 2000b:13). Bu nüshadaki *saḫar* ("toz, toprak") okuması doğru ise, en azından ikinci Meturan nüshasında "tozlu çömlek" gibi bir anlamı olabilir.

280. "'Ah elim! Ah ayağım!' diye ağlıyor."

281. "Damdan düşen (sara hastası) adamı gördün mü?"[23]

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

282. "Kemiklerini düzeltemiyorlar."

283. "Fırtına Tanrısı İškur'un (selde) sürüklediği adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

284. "(Hasta) boğa gibi titriyor,[24] bitler onu yiyor."

285. "Çamura düşen (cüzzamlı) adamı gördün mü?"[25]

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

286. "Boğa gibi titriyor, bitler onu yiyor,

286a. Yiyeceği otu dışarıda, suyu dışarıda;[26] yabani ot yiyor, acı su içiyor, şehrin dışında yaşıyor."

287. "Savaşta düşen adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

288. "Annesinin, (onun) başını okşayamayacağı yerde, karısı (o adama) ağlıyor."[27]

289. "Cesedi çölde olan [adamı] gördün mü?"

"[Gördüm]."

"Ne haldeydi?"

---

23 Sara hastalığına yol açan cine "Çatının Efendisi" adı verilirdi (Gadotti 2014:294).

24 İkinci Meturan nüshası, arkayüz, 12. satırda "(hasta) boğa gibi diz çöküyor" ifadesi yer almaktadır.

25 "Çamura düşme" hastalığının cüzzama benzer bir hastalık olabileceği düşünülmektedir (Gadotti 2014:294-295). 286. ve 286a. satırlar da bunu düşündürtmektedir.

26 Satırın ilk ifadesi, ikinci Meturan nüshası, arkayüz, 19. satıra göre "*udug*cini, dava açar" ifadesini içermektedir (Cavigneaux ve Rawi 2000b:13, 19).

27 "Yer" olarak okunan işaret (*ki*), "baba" sözcüğünü karşılayan işaretin (*ad*) hatalı bir yazılışı olabilir. Bu durumda ilk yarısı, "baba ve annesi, (orada adamın) başını okşuyor" ve benzeri ifadelerle çevrilebilir (krş. Black, Cunningham, Robson ve Zólyomi 2004:39; George 1999:189).

289a. "... elinden (?)... ile kaplıydı (?)."[28]

290. "(Tanrılara ve atalarına) sunu yapmayanın öte dünyada ruhunu gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

291. "Bir kasê içinde artıkları, sokağa atılmış ekmek kırıntılarını yiyor."

291a. "Vahşi [kö]peklerin yediği adamı gördün mü?"[29]

291b. "Ne haldeydi?"

291c. "'Ah elim! Ah ayağım!' [diye ağlıyor]."

292. "Geminin demirleme direğine saplanmış adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

293. "Şimdi 'Ah anneciğim!' dese, '(Gemi) direği uzuyor, evyah!' der,[30]

294. Günlük ekmek payı tahta çivi, (o yüzden) her şeyi yok ediyor."[31]

295. "Babasının ve annesinin sözünü dinlemeyen adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

296. "'Ah bedenim!' 'Ah uzuvlarım!' diye sızlanıyor."

297. "Babasının ve annesinin bedduasını alan adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

298. "Vârisi yok, (öte dünyada) ruhu (etrafta) dolanıyor."

---

28 289a. satır, beşinci Ur nüshasında ve daha kırık işaretlerle kırk dördüncü Nippur nüshasında korunmuştur.

29 291a-291c. satırlar, ikinci Meturan nüshası, önyüz, 34-36. satırlarda bulunmaktadır.

30 "Direk uzuyor" ifadesiyle, direğe dikkat çekerek adamın direğe saplandığı vurgulanıyor.

31 Mezopotamya'da günlük ekmek dağıtımı yapılırdı. Satırda kişinin acı çektiği ve yokluk içinde olduğu ifade ediliyor.

299. "Tanrısının adını kötüleyen adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

300. "Öte dünyada ruhu acı ekmek yiyor, acı su içiyor."

301. "Tanrısı için ölen adamı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydi?"

302. "Tanrıların divanına yaslanıyor."

303. "Kendilerini bilmeyen ölü doğmuş çocuklarımı gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydiler?"

304. "Altın ve gümüş kâseden bal ve yağın keyfini çıkarıyorlar."[32]

305. "Yanarak ölen adamı gördün mü?"

"Görmedim.

306. Ruhu yok. Dumanı göğe yükseldi."[33]

Dördüncü Ur Nüshası

Arkayüz

6 . "Tanrı'ya yalan söyleyip yemin eden adamı gördün mü?"

7 . "Gördüm."

"Ne haldeydi?"

8 . "Yeraltı dünyasının zirvesindeki sunakta kâseden... su içiyor."

---

32 Yirmi ikinci, kırk dördüncü ve kırk dokuzuncu Nippur ve İkinci Meturan nüshalarında *buniĝ* ("kâse", "tas", "çanak"; Aydın 2013:124) yerine *banšur* ("masa") sözcüğü yer almaktadır. Otuz beşinci Nippur nüshasında "masa" sözcüğü kırık işaretlerle korunmuştur.

33 Dördüncü Ur nüshası, arkayüz, 5. satırda ek bir açıklama yapılıyor: "Ruhu yeraltı dünyasında yaşamıyor."

9 . "Annesine babasına su [vermeyen] Girsu ülkesinin evlatlarını gördün mü?"

10 . "Gördüm"

"Ne [haldeydiler]?"

11 . "Her birisinin önünde bin Martu oğlu vardı. Ruhu onları kovamıyor. Onlara karşı duramıyor,[34]

12 . Martu oğulları, yeraltı dünyasının zirvesindeki sunakta bana zorla su içirdiler."

13 . "Sümer ve Akkad'ın çocuklarını gördün mü?"

"Gördüm."

"Ne haldeydiler?"

14 . "Pis bir yerde su içiyorlar; çamurlu su."

15 . "Babam ve annem nerede? Gördün mü?"

"Gördüm."

"[Ne haldeydiler]?"

16 . "İkisi de pi[s bir yerde] su içiyorlar, [çamurlu su]."

Altıncı Ur Nüshası

Arkayüz

1 . [Uruk'a] döndüler,[35]

2 . [Şehirler]ine döndüler,

3 . (Gılgamış), elindekileri, *pa-a-šu* baltasını,[36] mızrağını, asmak üzere girdi,

4 . Onları neşeyle yerine koydu, sarayında,

5 . Uruk'un genç adamları ve 'temiz toprak' genç kadınları, Kulaba'nın ileri gelenleri ve yaşlı kadınları,

---

34 "Bin Martu oğlu" ile Mezopotamya'da MÖ 21. yüzyıl ve sonrasında egemenlik kuran Amurîlerden söz edilmektedir (Köroğlu 2006:96-97; Kuhrt 2009:91-93).

35 "[Uruk]" restorasyonunu yapan Gadotti (2014:242, 305), ayrıca mevcut 1. satırdan önce "[döndüler, döndüler]" (*[im-mi-gi$_4$-gi$_4$-ne im-mi-gi$_4$-gi$_4$-ne]*) şeklinde bir satır olabileceğini öneriyor.

36 "*Pa-a-šu* baltası" için bkz. Gadotti 2014:242.

6 . (Gılgamış'ın) heybetli görünüşüne bakıp mutlu oldular,[37]

7 . Güneş Tanrısı Utu, kutsal odasından çıkarken (Gılgamış) başını kaldırdı,[38]

8 . Buyurdu:

9 . "Babam ve annem temiz su içsin!"

10 . Gün ortasına gelmeden (heykelin) tacına dokundular,

11 . Gılgamış, ağıt yerine indi,

12 . Gılgamış, dokuzuncu gün ağıt yerine indi,

13 . Uruk'un genç adamları ve "temiz toprak" genç kadınları, Kulaba'nın ileri gelenleri ve yaşlı kadınları da ağıt yaktı,

14 . (Gılgamış), böyle dediği zaman,

15 . Girsu ülkesinin evlatlarını dışladı,

16 . "Babam ve annem temiz su içsin!"

17 . Tanrıça Ninsumun'un oğlu, savaşçı Gılgamış, sana övgüler olsun!

İkinci Meturan Nüshası

Arkayüz

23. "Yanarak ölen adamı gördün mü?"

24. "Dostum, bunu neden sordun?"

25. "Dostum, sordum işte!"

26. "Ruhu yeraltı dünyasından... dumanı göğe yükseldi."

---

37 "Görünüş" olarak çevrilen *alan-bi*, "heykeli" veya "bu heykel" ("*cette statue*"; Cavigneaux ve Rawi 2000b:8) gibi çevrilerek belirli bir heykeli kastediyor olabilir. Bu ifade ile belki ataları, tanrıları ya da Gılgamış'ın anne ve babasını temsil eden heykellerden söz edildiği de düşünülmüştür (Gadotti 2014:306). Bir heykel gibi güzel görünmesi, satırların bağlamına uygun olduğunu için sözcüğün "görünüş" anlamını tercih ettik.

38 Güneş Tanrısı'nın kutsal odasından çıkması ifadesiyle gündoğumundan söz edilmektedir.

27. (Gılgamış'ın) yüreği parçalandı, kalbine sıkıntı çöktü,[39]

28. Kral (Gılgamış), hayatın peşine düştü,

29. Kral, (o) adamın yaşadığı dağa (gitmeyi) aklına koydu.

39 İkinci Meturan nüshası, arkayüz, 23-29. satırlar, sadece bu nüshada bulunmaktadır. 29. satır, "Gılgamış ile Huwawa"nın (A Metni) ilk iki satırını içermektedir. Bu sayede Gılgamış'ın sonsuz hayat arayışını özetleyen 27. ve 28. satırlardan sonra "Gılgamış ile Huwawa"yla (A Metni) bir süreklilik sağlar. Meturanlı bazı kâtiplerin yorumu olabilir, bkz. "Sunuş".

Gılgamış ile Huwawa (A Metni)

1. Kral (o) adamın yaşadığı dağa (gitmeyi) aklına koydu,
2. Kral Gılgamış, (o) adamın yaşadığı dağa (gitmeyi) aklına koydu,
3. Kölesi Enkidu'ya dedi ki:
4. "Enkidu, bir yiğit ölümün ötesine geçemez,
5. (O yüzden) dağa çıkacağım, adımı duyuracağım,
6. O yerde namımı yücelteceğim,
7. Şanımı duyuramayacağım yerde tanrıların şanını duyuracağım,
8. Kölesi Endiku dedi ki:
9. "Kralım, eğer bugün dağa çıkacaksan, Güneş Tanrısı Utu'nun takdirine sunmalısın,
9a. Sedirlerin kesildiği dağa çıkacaksan,[1]
10. Güneş Tanrısı Utu, Yiğit Güneş Tanrısı Utu'nun takdirine sunmalısın,
11. Dağ, Güneş Tanrısı Utu'nun iradesindedir.
12. Sedirlerin kesildiği dağlar Yiğit Güneş Tanrısı Utu'nun iradesindedir."
13. Gılgamış gümüş gibi parlak bir oğlağı kucağına aldı,

1 9a. satır, Birinci Sippar ve Birinci Nippur nüshalarında bulunmaktadır (Edzard 1991:171; Delnero 2006:2407).

14. Kızıl kahve, kurbanlık bir oğlağı kucağına aldı,[2]
15. Elinde kutsal bir asayı burnuna doğru tutuyordu,
16. Gökyüzündeki Güneş Tanrısı Utu'ya seslendi,
17. "Ey Utu! Dağa doğru yola çıkacağım, bana yardım et!
18. Sedirlerin kesildiği dağa doğru yola çıkacağım, bana yardım et!"
19. Güneş Tanrısı Utu gökyüzünden seslendi:
20. "Ey Yiğit! Sen aklı başında asil bir oğulsun, neden dağa gidiyorsun?"
21. "Ey Utu! Söyleyecek sözüm var, sözlerime kulak ver,
22. Sana selam olsun, kulağın bende olsun,
23. Şehrimde (görüyorum ki) insan(ların akıbeti) ölüm, kalbim sıkıntılı,
24. İnsan helak oluyor, kalbim kederle doluyor,
25. Surdan başımı uzatıp baktım,
26. Ah, nehir sularının üstünde bir ceset gördüm,
27. Ve ben de onun gibi olacağım, ben de öyle olacağım,
28. Kimse göğe değecek kadar yüksek değildir,
29. Kimse dağları kuşatacak kadar geniş değildir,
30. Bir yiğit ölümün ötesine geçemez,
31. (O yüzden) dağa çıkacağım, adımı duyuracağım,
32. O yerde namımı yücelteceğim,
33. Şanımı duyuramayacağım yerde tanrıların şanını duyuracağım,"
34. Güneş Tanrısı Utu onun gözyaşlarını bir hediye saydı,
35. Şefkatli bir adam gibi ona şefkat gösterdi:
36. "Anaları bir, yedi savaşçı var,
37. Birincisi, en büyükleri, elleri aslan pençesi, ayakları kartal pençesi,

---

2 Kopenhagen Milli Müzesi nüshasında "kurbanlık oğlak" yerine "gü[müş gibi parlak] oğlak" ifadesi yer almaktadır (Edzard 1991:172). "Gümüş" okuması kesin değildir. Aynı nüshada ek olarak, okuması kesinleştirilemeyen *maš ša*$_3$*(?)-tam(?)* işaretlerinin oğlak için bir sıfat olduğu anlaşılabilir.

38. İkincisi, *šag*$_4$*-tur*$_3$ yılanı (gibi) ağzı ...[3]

39. Üçüncüsü, ejderha (gibi), yılan ...

40. Dördüncüsü, ateş (gibi) yakıcı ... [gi]ren,[4]

41. Beşincisi, *sagkal* yılanı (gibi) kıvrılır, [sokar],[5]

42. Altıncısı, dağlardaki isyancıların tuzağı ... , deviren tufan gibi dağların sırtlarını döver,

43. Yedincisi, şimşek gibi çakar, kimse ona karşı gelemez,

44. Genç savaşçı Güneş Tanrısı Utu, yedi yiğidi Gılgamış'a verdi,

44a. ...[6]

44b. ...

44c. Yedisi tek tek ...

44ç. ...

44d. ...[7]

44e. ...[8]

44f. ...krallık ... , Güneş Tanrısı (?)... çıksın,

---

3 Bir tür yılan olabilir. Satırda *šag*$_4$*-tur*$_3$ sıfatının anlamı kesin değildir. Bir çeviriye göre bir "rahim yılanı" (*Mutterleib-Schlenge*; Edzard 1991:180) olabilir. Kelime listelerinde *šag*$_4$*-tur*$_3$ "kırkayak" (Akkadca *namdalu*) veya "rahim" (Akkadca *šašūru*) olarak belirtilmektedir (šagtur [MILLIPEDE] ve šagtur [WOMB]; Tinney 2006). "Ağzı" sözcüğünü takip eden işaretlerden (*ka* [...] *ku šu uš*(?) anlamlı bir ifade çıkarılamıyor. Edzard (1991:180), kırık yerde "[*gal*$_2$*-taka*]" okuması önerip "ağzını açan bir rahim yılanı, ... (*eine 'Mutterleib-Schlange', die das Maul* [*aufsperrt*],...) çevirisini önermektedir.

4 "...[gi]ren" ([...*k*]*u*$_4$*-ra*) sözcüğünün okuması kesin değildir. Bu sözcükle bir önceki sözcük arası birkaç işaret kırıktır (Edzard 1991:180).

5 Satırda *saĝ-kal*, "üstün baş" anlamına gelir. Burada bir yılan türü kastedilmiştir. "Gılgamış ile Huwawa" (B Metni), 42. satırda korunan *tab* fiilinden hareketle restorasyon önerilmiştir. Söz konusu yılanın ısırarak mı sararak mı öldürdüğü kesin olmadığı için *tab* fiilinin "sarmak" veya "ısırmak" anlamları çeviride düşünülebilir.

6 44a-44ç. satırların ardından altmışıncı Nippur nüshası, 45. satıra geçmektedir. On beşinci Nippur nüshasında 44. satır ile 45. satır arasında bulunan 44d-44h. arası satırlarla altmışıncı Nippur nüshasındaki satırların ne kadar benzediği, altmışıncı Nippur nüshası satırlarındaki işaretler korunamadığı için yeteri kadar anlaşılmamaktadır.

7 44d-44ı. satırlar, onbeşinci Nippur nüshasında bulunmaktadır.

8 Satırda sadece Sümerce bir fiilin ön ekleri korunmuştur (*ḫu-mu-ni-in-...*). Fiilin kökü korunmadığı için çevrilememiştir.

44g. ... Tanrıça Nisaba sana yardım etti,

44h. (Yedi yiğit), ...[...]yorlar, yeryüzündeki yolları biliyorlar,

44ı. ... yolu bulmanda yardımcı olacaklar,

45. Dağların geçitlerinden seni geçirecekler,"

45a. Delikanlı Güneş Tanrısı Utu, yedi yiğidi Gılgamış'a verdi,[9]

46. Sedir kesen (Gılgamış'ı) mutlu etti,[10]

47. Kral Gılgamış'ı mutlu etti,

48. Şehrinde yalnız bir adam gibi savaş borusuyla sesini duyurdu,

49. Yan yana iki adam gibi sesi gürdü,

50. "Evi olan evine, annesi olan annesine (gitsin),

51. Benim gibi bekâr olanlar, elli kişi, benim yanıma gelsin!"

52. Evi olan evine, annesi olan annesine (gitti),

53. Onun gibi bekâr olanlar, elli kişi, onun yanına geldi,

54. (Gılgamış), tunç (döküm) ocağına geldi,

55. Savaş için keskin silah ve baltalar yaptırdı,

56. Bozkırda ağaçlık, gölge bir yere geldi,

57. Abanoz ağacı, mahlep ağacı, elma ağacı ve şimşir ağacı kesti,

58. Şehrin oğulları onunla gidiyordu, (yükleri) ellerinde,

58a. [Dul] anaların oğulları, savaşçılar ...[11]

59. Birincisinin, en büyük kardeşin, elleri aslan pençesi, ayakları kartal pençesiydi,

60. Dağların geçitlerinden geçirdiler,

61. İlk dağ silsilesini geçti ama sedirlerin yerini bulamadı,

---

9 Bazı nüshalarda (Edzard 1991:182), bu satır konuşmadan önce (44. satır), bazıları da konuşma sonrası aktarılır (45a. satır).

10 Mezopotamya kültüründe sedir kesmek önemli bir faaliyet olarak görülmektedir. Bu metinde de "Sedir Kesen", Gılgamış'ın bir unvanı olarak geçmektedir.

11 58a. satır, birinci Nippur nüshasında bulunmaktadır. Bu satırda yetim oğullar ve savaşçıların kastedildiğini düşünebiliriz.

61a. İkinci dağ silsilesini geçti ama sedirlerin yerini bulamadı,[12]

61b. Üçüncü dağ silsilesini geçti ama sedirlerin yerini bulamadı,

61c. Dördüncü dağ silsilesini geçti ama sedirlerin yerini bulamadı,

61ç. Beşinci dağ silsilesini geçti ama sedirlerin yerini bulamadı,

61d. Altıncı dağ silsilesini geçti ama sedirlerin yerini bulamadı,

62. Yedinci dağ silsilesini geçip sedirlerin yerini buldu,

63. Ne sordu ne de (daha ileriye gitmek için) gayret etti,

64. Gılgamış sedirleri devirmeye başladı,

65. Enkidu dalları onun için kırıyordu, ağaçları kesiyordu. Onunla gelen dul kadınların oğulları,[13]

66. (kesilen ağaçları ve dalları) yığdılar,

66a. Gılgamış'ın [bu yaptı]ğı, Huwawa'yı yattığı yerde ürküttü,[14]

67. (Huwawa), ona dehşet haleleri saçtı,[15]

68. [Gılgamış]... uykuya daldı,

69. ... (uyku) sel gibi bastı,[16]

70. Onunla gelen şehrin oğulları,

71. Köpek yavruları gibi (Gılgamış'ın) ayaklarına kapandılar,

72. Enkidu uyurken titriyordu, rüyasından uyandı,

---

12 61a-61d. satırlar, altıncı Ur nüshasında bulunmaktadır.

13 Birinci, on yedinci, yirmi sekizinci ve elli ikinci Nippur nüshalarında kırık satırlarda Gılgamış'ın adı yer almaktadır. Onunla gelen oğullarla beraber anıldığı düşünülebilir.

14 66a. satır, altıncı Ur nüshasında bulunmaktadır. Birinci Nippur nüshasında yalnızca "Huw[awa]" adı okunmaktadır.

15 "Dehşet, korku" (*ni*$_2$, Akkadca *puluḫtu*) sözcüğü, ilahi ve benzeri güçlerin korkutuculuğu ve ihtişamına sahip bir tür ışık huzmesi veya haleyi ifade eder. Aynı kavram, açıkça "hale, ışık" anlamına gelen *melim* (Akkadca *melammu*) ile de karşılanmaktadır.

16 Burada Gılgamış veya Enkidu, özne olabilir. Satır tam korunmadığı için anlaşılmamaktadır (Edzard 1991:191).

73. Gözlerini ovuşturdu. Sessizlik hâkimdi,

74. (Gılgamış'ı) dürttü (ama) onu uyandıramadı,

75. Ona seslendi ama (Gılgamış) cevap vermedi,

76. "(Sen), uyuyan, uyumakta olan (Gılgamış)!

77. Kulaba'nın genç kralı Gılgamış, daha ne kadar uyuyacaksın?

78. (Dağların üzerine) gölge düştükçe dağlar kararıyor,

79. Akşam güneşi (üzerlerine) düşüyor,

80. Güneş Tanrısı Utu, annesi Tanrıça Ningal'in göğsüne yaslanıyor,[17]

81. Gılgamış, daha ne kadar uyuyacaksın?

82. Seninle birlikte gelen şehrin oğulları,

83. Dağın eteklerinde durmasın,

84. Onları doğuran anneleri, şehrin göbeğinde ip dolamasın,"[18]

85. Sağ kulağına fısıldadı,

86. Onun kahramanlık hikâyelerini (onu uyandırmak için) giysi gibi giydirdi,[19]

87. Otuz gin_2 ağırlığında yağı tulumun içinden eliyle çıkardı, (Gılgamış'ın) göğsüne sürdü,[20]

88. (Gılgamış), büyük ülkedeki boğa gibi kalktı,[21]

---

17 Güneş'in dağların arasında batması tarif edilmektedir. Ningal, diğer adlarından birisi Ninhursag ("Dağların Kraliçesi") olan yaratılış tanrıçasıdır.

18 Birinci Nippur nüshasında "onları doğuran anneleri" yerine "seni doğuran annen" ifadesi yer almaktadır (Edzard 1991:194). "İp dolamak" ($eš_2$ *sar*) deyimsel olduğunu tahmin ettiğimiz bir ifadedir. Annelerin oğullarına duyduğu hasreti kastediyor olabilir. "Çile çekmek" veya "çile doldurmak" deyimleriyle karşılanabilir.

19 "Giysi gibi giydirmek" (tug_2-gin_7 *dul*) deyimi, Gılgamış'ı uyandırmak için onun kahramanlıklarını (*nam-ur-saĝ*) övgüyle süsleyerek anlatılmasını kasteder. Birinci Kiş nüshasında, "giysi gibi giydirdi" yerine "kumaş gibi üzerine örttü" ifadesi yer almaktadır.

20 30 gin_2, yaklaşık 248 gram. Bir gin_2, Akkadca *šiqlum* ("şekel"), yaklaşık 8.3 gramdır.

21 Satırdaki boğa benzetmesi, Gılgamış'ın neredeyse ölü gibi uyurken güçlü bir biçimde uyanmasını ifade eder. "Büyük ülke" ile yeraltı dünyası kastedilmektedir. Kırk dördüncü Nippur nüshasına göre "büyük ülke" yerine yine yeraltı dünyasının bir adı olan "büyük şehir" ifadesi yer almaktadır.

89. Boynunu yere eğerek bağırdı:

90. "Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal 'Tanrı' Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!

91. Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun'un dizinde uyur gibi mi oldum?"

92. İkinci kez ona dedi ki:

93. "Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal 'Tanrı' Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!

94. O kişi insan mı olduğunu bilene kadar, Tanrı mı olduğunu bilene kadar,

95. Dağa doğru yönelen ayaklarım, şehre yönelmeyecek!"

96. Köle, yaşamı iyi gösterdi, hayata tat kattı,

97. Kralına yanıt verdi:[22]

98. "Kralım, o kişiyi sen görmedin, seni korkutmuyor,

99. Ben o kişiyi gördüm, beni korkutuyor,

100. Bu savaşçının ağzı ejderha ağzı,[23]

101. Gözleri aslan gözü,

102. Göğsü taşan su (gibi kabarmış),[24]

103. 'Alnıyla' kamış yataklarını yer,[25] kimse ona yaklaşamaz,

104. Zehir ve salya (akan ağzında) insan yiyen aslan gibi kan eksik olmaz,[26]

---

22 Birinci Kiş nüshası: "Kölesi Enkidu, ona dedi ki".

23 Edzard (1991:200), "ağız" sözcüğü ile Huwawa'nın dişlerinin ejderha dişine benzetildiğini varsayar. Huwawa'ya dair bazı betimlemeler (bkz. Moorey 1975:pl. XXIIc; Graff 2013) bunu destekleyebilir.

24 "Göğüs" sözcüğü öncesi "tahta" işareti yazılı olduğu için bir tür göğüs zırhı söz konusu olabilir.

25 "Alnıyla" sözcüğüyle, deyimsel olarak Huwawa'nın gücünü anlatıyor olabilir. Buna karşılık, bazı betimlemelerde Huwawa'nın alnında kare biçimli bir simge bulunmaktadır (Graff 2012:41). Kırk dördüncü Nippur nüshasında "ona yaklaşamaz" yerine "ondan kaçamaz" ifadesi yer almaktadır.

26 "Tükürük" ($uš_{11}$) sözcüğünü oluşturan çivi yazılı işaretlerden birisinin okunuşu belirsizdir. Buna karşılık, birinci Ur nüshasında "insan" yerine "ceset" ifadesi bulunmaktadır (Edzard 1991:201). Birinci Ur nüshasında 103. ve 105-107. satırlara karşılık satırlarda korunan çok az sayıda çivi yazılı işaretten anlamlı cümle çıkmamaktadır. Bu nüshaya göre 103. satırda *uš* ("kanamak" veya sesteşi bir fiil olarak "kapatmak"), 105. satırda

105. Kralım, sen dağlara sür, ben şehre süreyim,

106. Annene 'o yaşıyor' dersem yüzüne ışıltı gelir,

107. Sonra da öldü dersem gözyaşı döker, hasta olur ve ağlar,"

107a. ... (Gılgamış), yanıt verdi:[27]

108. "Kal, Enkidu, iki kişi (birlik olursa) ölmez, sağlam kamışlar(la yapılan sal) batmaz,

109. Üç katlı kumaşı kimse kesemez,

110. Kerpiç duvarı aşan suyu kimse durduramaz,

111. Evin kamış çitinde (çıkan) yangını (kimse) söndüremez,

112. Sen bana arka çık, ben sana arka çıkayım, kim bize ne yapabilir ki?

113. Battığı zaman, battığı zaman,

114. Magan ülkesinin salı battığı zaman,[28]

115. Magilum tören salı battığı zaman,[29]

116. Salın hayat kurtaran sağlam kamışları ortada olur,[30]

117. Gel! Ona gidelim! Karşısına çıkalım!"

118. (Enkidu): "Eğer ona gidersek,

119. Korkunç şeyler olacak! Korkunç şeyler olacak! Dön!

120. Kan akacak! Kan akacak! Dön!"

121. (Gılgamış): "Aklında ne varsa var! Gel! Ona gidelim!"

122. (Enkidu): "Bir adam ona 60 *nindan* yaklaşmadan,[31]

123. Huwawa, sedir evine ulaşır,

---

gu$_7$ ("yemek" fiili) ve 106. satırda *lugal* ("kral") sözcükleri bulunmaktadır. 107. satırda ise görünen üç işaret kırıktır (Edzard 1991:201).

27 107a. satır, Liagre Bohl Koleksiyonu nüshasında bulunmaktadır.

28 Magan: Güney Mezopotamya ile Basra Körfezi aracılığı ile deniz ticareti yapan bölge. Bugünkü Arap Yarımadası'nda Umman veya Basra Körfezi'ne kıyısı olan bir ülke olduğu düşünülmektedir (Potts 2000).

29 Magilum: Törenlerde kullanılan bir tür sal.

30 Kırk birinci Nippur nüshasına göre "ortada olur" yerine "batmaz" ifadesi kullanılmaktadır.

31 60 nindan, yaklaşık 420 metreye karşılık gelmektedir. *Nindan* ("direk"), yaklaşık 7 metre olan bir uzunluk birimidir (Black, George ve Postgate 2000:254).

124. Birisine bakar, bakışı ölümdür,
125. Başını sallar, başını sallaması kötülük demektir,
125a. (Huwawa) birisine sesleniyorsa, o uzakta değildir,[32]
126. Yiğit delikanlısın, seni doğuran annenin şehrine dönemeyeceksin!"
127. Gılgamış'ın korkusu elini ayağını bağladı,
128. Adım atamadı,
129. Büyük ayak tırnakları üzerine basıyordu,
130. Yanında yaktığı ateşte ...[33]
130a. (Enkidu, Gılgamış'a öğütledi): "Tanrıların yiyeceği *eša*-ununu,[34]
130b. Dağa, sana getirdim, (de Huwawa'ya),
130c. (Ona) boyun eğ, ellerini yere koy,
130ç. (Sonra) ayağa kalk ve ona böyle söyle."
130d. Gılgamış,
130e. Huwawa'nın huzurunda eğildi, ellerini yere koydu,
130f. (Gılgamış, Huwawa'ya dedi ki): "Ey, yiğit, dağda yaşarsın sen,
130g. Bilmek isterler,
130h. Sen dağda nerede yaşarsın,
130ı. Senin akraban olamaz mıyım?
130i. Işığını benimle paylaş![35]
130j. Sana akraba olayım!"[36]
131. (Huwawa): "Ey güç sahibi, asa sahibi!
132. Asil oğul, tanrıların neşesi,
133. Azgın boğa, kavga(ya hazır) ayakta,
134. Annen oğul doğurmanın onurunu biliyor,

---

32 125a. satır, birinci Kiş nüshasında bulunmaktadır.
33 Satır tam korunmadığı için çeviri kesin değildir.
34 130a-130j. satırlar, Irak Müzesi nüshasında bulunmaktadır.
35 "Işık, hale" için bkz. "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 67. ve 145. satırlar.
36 Irak Müzesi nüshasında 130k-130o. satırları, aşağıda farklı nüshaların detaylı verdiği diyaloğu şu şekilde özetliyor: "(Huwawa), [birinci] ışığını, (130k.)/ona da verdi, (130l.)/Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin [o]ğ[ulları], (130m.)/[dal kırdılar, budaklarını bağladılar...], (130n.) [...] (130o.)". Son iki satırda pek çok işaret eksik ve okunamıyor.

135. Sütannen, kucağındaki oğula süt vermenin onurunu biliyor,

136. Korkma, elini yere koy!"[37]

137. (Gılgamış) elini yere koydu ve (Huwawa'ya) dedi ki:

138. "Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal 'Tanrı' Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!

139. Dağda nerede oturduğunu (kimse) bilmiyordu, dağda nerede oturduğun bilinsin!

140. Büyük kız kardeşim Enmebaragesi'yi sana eş olmaya dağa getirdim!"[38]

141. İkinci kez (Huwawa'ya) dedi ki:

142. "Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal 'Tanrı' Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!

143. Dağda nerede oturduğunu (kimse) bilmiyordu, dağda nerede oturduğun bilinsin!

144. Küçük kız kadeşim Peştur'u sana, *lukur*-rahibesi olmaya, dağa getirdim![39]

---

37 "Elini yere koy" ifadesi, korkudan elleri ayakları titreyen Gılgamış'ı teskin etmek için söylenmiş bir sözdür.

38 "Enmebaragesi", Gılgamış'ın rakibi Kiş kentinin kralı Agga'nın babasının adıdır ("Gılgamış ile Agga", 1. satır). Burada Huwawa'yla alay ediliyor olabilir (Black vd 2004:xxix). Aynı metinde Gılgamış'ın diğer kız kardeşinin adı "Peştur"dur (bkz. "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 143. satır). Peştur'un III. Ur dönemi Kral Şulgi'nin 46. yılında (MÖ 2054) adı geçen kızı prenses Pešturtur ile aynı adı taşıdığı çok yüksek bir ihtimaldir (Michalowski 2003:199, krş. Vacín 2011:17). Sümer kral ailesi üyesi bir kadının adının başına *en* unvanı alarak yabancı bir krala eş olarak verilebileceği ima edilmektedir (Michalowski 2003:198, 205-207). *En* sözcüğünün Sümer erken hanedan şehir devletleri döneminde, özellikle de Uruk kralları bağlamında, yaygın kullanımı "kral" olmakla beraber unvan sonraki dönemlerde "rahip" veya "rahibe" anlamlarını almıştır (Michalowski 2003:202).

39 Peştur'un III. Ur dönemi Kral Şulgi'nin 46. yılında (MÖ 2054) adı geçen kızı Prenses Pešturtur ile aynı adı taşıdığı düşünülmektedir (Michalowski 2003:199; Vacín 2011:17). Bu benzerlik ve Peştur adının "küçük incir" anlamına gelmesinden ötürü eski çevirilerde "Matur" okunsa da artık bu tercih edilmemektedir. *Lukur*-rahibesi, aynı zamanda rahibe olan kralın ikinci eşidir (lukur [PRIESTESS]; Tinney 2006).

145. Korkutucu gücünü benimle paylaş![40] Sana akraba olayım!"

146. (Huwawa), birinci korkutucu gücünü ona da verdi,

147. Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları,

148. Dal kırdılar, budaklarını bağladılar,

149. Yamaca yatırdılar,[41]

149a. [(Gılgamış, Huwawa'ya) dedi ki:][42]

149b. "[Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal 'Tanrı' Lugalbanda'nın yaşamı (adına)]!

149c. [Dağda nerede oturduğunu (kimse) bilmiyordu, dağda nerede oturduğun bilinsin!]

149ç. [...],

149d. [... Dağda sana getirdim],

149f. [Senin akraban olamaz mıyım?],

149g. [Korkutucu gücünü benimle paylaş! Sana akraba olayım!]"

149h. [(Huwawa), ikinci korkutucu gücünden ona da verdi],

149ı. Onunla (Gılgamış ile) gelen [şeh]rin o[ğulları],

149i. Dal kırdılar, budaklarını bağladılar. Yamaca,

149j. Yatırdılar,

149k. Üçüncü kez (Huwawa'ya) dedi ki:

149l. "Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal 'Tanrı' Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!

149m. Dağda nerede oturduğunu (kimse) bilmiyordu, dağda nerede oturduğun bilinsin!

---

40 Metinde, ni_2 "korku(tucu güç)" (Akkadca *puluḫtu*) ile *melim* "ışık" (Akkadca *melammu*) terimleriyle Huwawa'nın yaydığı ve içinde güçler barındıran ışık haleleri kastedilmektedir.

41 Huwawa'nın verdiği gücü bir şekilde elde tutmayı hedefleyen bir ritüel yapıldığı anlaşılmaktadır. Başka vesilelerle Sümer-Bâbil ritüellerinde kamışlar daire şeklinde dizilmektedir (Walker and Dick 2001:53).

42 149ı-149vv. satırlar, Philadelphia Free Library nüshasında bulunmaktadır. 149a-149h. satırlar, bu nüshadaki tekrarlardan hareketle restore edilmiştir. 149a-149vv.satırlar, diğer nüshalarda farklı özetlenmiştir. Bu özetler için bkz. "Ek-1".

149n. Büyük tanrıların yiyeceği *eša*-unu ve soğuk suyla dolu kırbayı,

149o. Dağa sana getirdim,

149ö. Senin akraban olamaz mıyım?

149p. Korkutucu gücünü benimle paylaş! Sana akraba olayım!"

149r. (Huwawa), üçüncü korkutucu gücünden ona da verdi,

149s. Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları,

149ş. Dal kırdılar, budaklarını bağladılar,

149t. Yamaca yatırdılar,

149u. Dördüncü kez (Huwawa'ya) dedi ki:

149ü. "Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal 'Tanrı' Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!

149v. Dağda nerede oturduğunu (kimse) bilmiyordu, dağda nerede oturduğun bilinsin!

149y. Büyük ayakların için büyük çarıkları sana getirdim,

149z. Sana akraba olamaz mıyım?

149aa. Korkutucu gücünü benimle paylaş! Sana akraba olayım!"

149bb. (Huwawa), dördüncü korkutucu gücünden ona da verdi,

149cc. Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları,

149çç. Dal kırdılar, budaklarını bağladılar,

149dd. Yamaca yatırdılar,

149ee. Beşinci kez (Huwawa'ya) dedi ki:

149ff. "Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal 'Tanrı' Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!

149gg. Dağda nerede oturduğunu (kimse) bilmiyordu, dağda nerede oturduğun bilinsin!

149hh. Küçük ayakların için küçük çarıklarını, dağa, sana getirdim,

148ıı. Sana akraba olamaz mıyım?

149ii. Korkutucu gücünü benimle paylaş! Sana akraba olayım!"

149jj. (Huwawa), beşinci korkutucu gücünden ona da verdi,

149kk. Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları,

149ll. Dal kırdılar, budaklarını bağladılar,

149mm. Yamaca yatırdılar,

149nn. Altıncı kez (Huwawa'ya) dedi ki "Kral" (Gılgamış):[43]

149oo. "Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal 'Tanrı' Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!

149öö. Dağda nerede oturduğunu (kimse) bilmiyordu, dağda nerede oturduğun bilinsin!

149pp. Firuze rengi *du*$_8$*-ši-a* taşlı kolyeyi, değerli *nir*$_7$-taşını ve lapis lazuli taşını sana getirdim,

149rr. Dağa getirdim, sana nasip oldu,

149ss. Sana akraba olamaz mıyım?

149şş. Korkutucu gücünü benimle paylaş! Sana akraba olayım!"

149tt. (Huwawa), altıncı korkutucu gücünden ona da verdi,

149uu. [Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları],

149üü. [Dal kırdılar, budaklarını bağladılar],

149vv. [Yamaca yatırdılar],

150. (Huwawa) yedinci korkutucu gücünü verip tamamladığında (Gılgamış) ona yaklaştı,

151. Üzüm bağlarında yılanın arkasından topuzla gider gibi gitti,[44]

152. Onu öpecek gibi yaptı ama yanağına yumrukla vurdu,

153. Huwawa dişlerini gösterdi, kaşlarını çattı,

---

43 "Kral" (Sümerce *en*), burada Philadelphia Free Library nüshası hazırlanırken yapılmış yapay bir ekleme olabilir.

44 Diğer nüshalarda belirtilen *du* "gitmek" fiili için birinci Nippur nüshasında *du*$_7$ "çarpmak" fiili kullanıldığı için söz konusu nüshada "arkasından vurdu" gibi bir çeviri mümkündür. Vurma eylemi için bir satır erken olacağından, kâtip kulak dolgunluğuyla *du* "gitmek" fiilini yazmak için hafızasında daha kolay yer etmiş sesteşi "*du*$_7$" işaretini kil tablete bastırmış ve onu tercih etmiş olabilir.

153a. Huwawa Gılgamış'a seslendi,[45]

153b. "Ey Yiğit! Hata ediyorsun ..."

153c. İkisi, büyük... başında...

153ç. Yiğit (Huwawa),[46] yattığı yerden [...], "Otur!" dedi (Gılgamış) ona,[47]

153d. Huwawa, yattığı yerden [...],"Otur!" dedi (Gılgamış) ona,[48]

153e. Yiğit (Huwawa), oturdu ve ağlayıp gözyaşı döktü,

153f. Huwawa, oturdu ve ağlayıp gözyaşı döktü,

153g. Huwawa, Gılgamış'a yalvardı [...], gözlerinden yaş aktı,

153h. (Gılgamış), yabani boğayı zapt eder gibi, (Huwawa'yı) urganla düşürdü,[49]

153ı. (Gılgamış), bir delikanlı savaşçıyı zapt eder gibi, (Huwawa'nın) [kollarını] bağladı,

153i. Huwawa ağladı...[50]

154. (Huwawa), Gılgamış'ın elini tuttu:

155. "Güneş Tanrısı Utu'ya seslenmek istiyorum!

156. Ey Utu! Beni doğuran annemi bilmedim, beni yetiştiren babamı bilmedim,[51]

157. Dağda doğdum ben, sen yetiştirdin beni,

158. Gılgamış bana gök, yer ve dağlar adına yemin etti,"

159. (Huwawa, Gılgamış'ın) elini tuttu, eğildi, yerde kaldı,

160. O zaman asil oğul Gılgamış'ın kalbi merhamet ile doldu,

---

45 153a-153ç. satırlar, sadece yedinci Ur nüshasında bulunmaktadır.

46 "Yiğit" tabiri Huwawa için de kullanılmıştır, bkz. bir sonraki satır ve ayrıca yukarıda "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 130f. satır.

47 Bir önceki satır eksik olduğu için burada anlatılan olay akışı tam anlaşılmamaktadır.

48 153d-153g. satırlar, birinci ve yedinci Ur nüshalarında bulunmaktadır.

49 153h-153ı. satırlar, birinci Sippar ve Liagre Bohl Koleksiyonu nüshalarında bulunmaktadır.

50 153i. satır, Liagre Bohl Koleksiyonu nüshasında bulunmaktadır.

51 Anne, "doğuran anne" biçiminde, baba ise "yetiştiren baba" biçiminde adlandırılmaktadır.

161. Gılgamış, kölesi Enkidu'ya dedi ki:
162: "Ey Enkidu! Yakalanan kuş yuvasına gitsin!
163. Yakalanan adam, anasının kucağına dönsün!"
164. Kölesi Enkidu, Gılgamış'a dedi ki:
165. "Ey güç sahibi, asa sahibi!
166. Asil oğul, tanrıların neşesi,
167. Azgın boğa, kavga(ya hazır) ayakta,
168. Genç kral Gılgamış, Uruk'ta seviliyorsun,
169. Annen oğul doğurmanın onurunu biliyor,
170. Sütannen,[52] kucağındaki oğula süt vermenin onurunu biliyor,
171. Güçlü ama bilge olmayan,
172. Kaderinde böyle diye kanıyor, ne olduğunu bilmeden,
173. 'Yakalanan kuş yuvasına gitsin!' (dersek),
174. 'Yakalanan adam, anasının kucağına dönsün!' (dersek),
175. Sen, annenin seni doğurduğu şehre dönemezsin!
175a. Yakalanan savaşçının elinin çözüldüğünü, yakalanan *en*-rahibesinin *gipar*[53] evine [döndüğünü],[54]
175b. Yakalanan *gudug*-rahibinin peruğunu geri aldığını, evvel zamandan beri [kim gördü bunu]?[55]
175c. ... büyük...
175ç. ...
175d. ... söylenmesine, bilgeliği..."
176. Huwawa, Enkidu'ya dedi ki:
177. "Enkidu, sen beni (Gılgamış'a) karalıyorsun,
178. Sen hizmetçisin! Geçim için para alıyorsun! Onun peşinden gidiyorsun! (Efendine) niye (karışıyorsun), (hakkımda) kötüleyici sözler söylüyorsun?

---

52 Birinci Kiş nüshasında kâtip hatasından ötürü birinci şahıs iyelik eki kullanılmış ve "sütannem" yazılmıştır, krş. "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 135. satır.

53 *Gipar*: *En* rahip veya rahibesine ait tapınak evi. Bazı destan ve hikayelerde İnana'nın özel odasını ifade etmektedir.

54 175a-175d. satırlar, Liagre Bohl Koleksiyonu nüshasında bulunmaktadır.

55 Restorasyon önerisi için bkz. Edzard 1991:226.

178a. ...[56]

178b. ... korkutucu gücün...

178c. ..."

179. (Huwawa) konuşurken,

180. Enkidu öfkelendi, hiddetlendi, (Huwawa'nın) boğazını kesti,

181. (Kafasını) deri bir tulumun içine koydu,[57]

182. Tanrı Enlil'in huzuruna geldiler,

182a. Tanrı Enlil ve Tanrıça Ninlil'in huzuruna getirdiler,[58]

182b. Enlil "Denizden çıktı",[59] yaklaştı,

182c. Ve Ninlil [...] çıktı,

182ç. Enlil ve Ninlil döndüğü zaman,

183. Enlil'in huzurunda eğildiler, yeri öptüler,

184. Deri tulumu yere yatırdılar, (içinden Huwawa'nın) kafasını çıkardılar,

185. Enlil'in önüne koydular,

186. Enlil, Huwawa'nın kafasını görünce,

187. Gılgamış'ı azarladı:

188. "Neden yaptın bunu?"

189. Adı yeryüzünden silinsin diye emir mi vardı?

189a. ... dağda...[60]

190. Huzurunuzda çıkıp oturuyor olmalıydı,

190a. ... önünde ...

191. Yediğin ekmeği yemeliydi,

192. İçtiğin sudan içmeliydi,

193. Huwawa, huzurunuzda onurlandırmalıydı."

---

56 178a-178c. satırlar, dördüncü Ur nüshasında bulunmaktadır.

57 Birinci ve yedinci Nippur nüshalarında "koydu" yerine "koydular" ifadesi bulunmaktadır (Edzard 1991:228; Delnero 2006:2468).

58 182a-182ç. satırlar, birinci Kiş nüshasında bulunmaktadır.

59 "Denizten çıktı" olarak çevrilen ifade, cümle bağlamında anlaşılmayan "denizden" (*a-ab-ta*, Akkadca *tâmtu* bkz. ab [SEA]; Tinney 2006) ifadesini anlama çabasıdır. Dağlardan inip deniz kıyısına gelmiş Gılgamış ve Enkidu'yu Göklerin Tanrısı Enlil ve eşi Ninlil ufuk manzaralı denizde karşılıyor olabilir.

60 Kırık satır yalnızca dördüncü İsin nüshasında bulunmaktadır.

193a. Enlil, tahtından (Huwawa'nın) ışıklarını dağıttı,[61]
194. İlk ışığı tarlalara verdi,[62]
195. İkinci ışığı ırmaklara verdi,[63]
196. Üçüncü ışığı kamış yataklarına verdi,[64]
197. Dördüncü ışığı aslanlara verdi,[65]
198. Beşinci ışığı sa[ray]lara verdi,[66]
199. Altıncı ışığı ormanlara verdi,[67]
200. Yedinci ışığı Tanrıça Nungal'a verdi,[68]
201. Geriye kalan ışığı, Gılgamış ...
202. Güçlü adam, Gılgamış, sevilen,[69]
202a. Huwawa[70]
202b. Sevilen Enkidu'ya övgüler olsun!
202c. Güçlü adam Gılgamış'a övgüler olsun! Enkidu'ya [övgüler olsun]![71]
203. Tanrıça Nisaba'ya övgüler olsun!

---

61 193a. satır, Liagre Bohl Koleksiyonu nüshasında bulunmaktadır.

62 "Tarlalara" ifadesi üçüncü Nippur nüshasında yer almaktadır. Liagre Bohl Koleksiyonu nüshasında bunun yerine "[yer altı] sularına" ifadesi geçmektedir.

63 "Irmaklara" ifadesi birinci Nippur nüshasında yer almaktadır. Kırk yedinci Nippur nüshasında bunun yerine "tarlalara" ifadesi geçmektedir.

64 "Kamış yataklarına" ifadesi üçüncü Nippur nüshasında yer almaktadır. Kırk yedinci Nippur nüshasında bunun yerine "ırmaklara" ifadesi geçmektedir.

65 "Aslanlara" ifadesi üçüncü Nippur ve Liagre Bohl Koleksiyonu nüshalarında yer almaktadır. Kırk yedinci Nippur nüshasında bunun yerine "kamış yataklarına" ve Dördüncü İsin nüshasında ise "yer[altı] sularına" ifadesi geçmektedir.

66 "Sa[ray]lara" ifadesi dördüncü İsin nüshasında yer almaktadır. Birinci ve kırk yedinci Nippur nüshalarında bunun yerine "aslanlara", Liagre Bohl Koleksiyonu nüshasında ise "suç" ifadeleri geçmektedir.

67 "Ormanlara" ifadesi birinci Nippur nüshasında yer almaktadır. Kırk yedinci Nippur nüshası bunun yerine "saraylara", dördüncü İsin nüshasında "as[lan]lara", Liagre Bohl Koleksiyonu nüshasında ise "dağlara" ifadeleri geçmektedir.

68 Ekur Tapınağı'nda bulunan Tanrıça Nungal'a ayrılan yer aynı zamanda hapishanedir (Oshima 2014:311-312).

69 202-203. satırlar, birinci Nippur nüshasında bulunmaktadır.

70 İkinci Sippar nüshasında 202-203. satırların yerine 202a-202b. satırlar yer almaktadır.

71 Özgün olarak 202c. satırını içeren Liagre Bohl Koleksiyonu nüshası, 203. satır ile metni bitirmektedir.

Gılgamış ile Huwawa (A Metni), 149h ile 149vv Arasındaki Satırların Farklı Nüshaları (Ek 1)

Çeviride, "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 149a ile 149vv arasındaki satırlar, Philadelphia Free Library nüshasındaki en detaylı içeriğe göre hazırlanmıştır. İlgili satırlar için diğer nüshalarda farklı özetler bulunmaktadır.

Yedinci Ur Nüshası

149a. (İkinci kez Huwawa'ya dedi ki): İkinci korkutucu gücünü, [üçüncü korkutucu gücünü],

149b. Dördüncü korkutucu gücünü, beşinci korkutucu gücünü, [altıncı] korkutucu gücünü [benimle paylaş! Sana akraba olayım!]",

Birinci İsin Nüshası

149a. (Huwawa), ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci, [altıncı] korkutucu gücünden [ona da verdi],

Birinci Sippar Nüshası

149a. (Huwawa), ikinci korkutucu gücünden ona da [verdi],
149b. Üçüncü korkutucu gücünden ona da [verdi],
149c. Dördüncü korkutucu gücünden ona da [ve]rdi,
149ç. Beşinci korkutucu gücünden ona da verdi,
149d. Altıncı korkutucu gücünden ona da verdi,

Üçüncü İsin Nüshası

149a. [(Huwawa), ikinci korkutucu gücünden ona da verdi],[1]
149b. [Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları],
149c. Dal [kırdılar, budaklarını bağladılar].
149ç. Yamaca [yatırdılar],
149d. (Huwawa), üçüncü korkutucu gücünden [ona da verdi],
149e. [Onunla (Gılgamış ile) gelen ş]ehrin [oğulları],
149f. [Dal] kırdılar, [budaklarını bağladılar]
149g. Yamaca [yatırdılar],
149h (Huwawa), üçüncü korkutucu gücünden [ona da verdi],
149ı. [Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları],
149i. [Dal] kırdılar, [budaklarını bağladılar],
149j. Yamaca [yatırdılar],
149k. (Huwawa), beşinci [korkutucu] gücünden [ona da verdi],
149l. [Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları],
149m. Dal kırdılar, budaklarını [bağladılar],
149n. Yamaca [yatırdılar],
149o. (Huwawa), altıncı korkutucu gücünden [ona da verdi],

1 149ç-149r. satırlar, üçüncü İsin nüshasında bulunmaktadır.

149ö. [Onunla (Gılgamış ile) gelen] şehrin [oğu]lları,
149p. [Dal] kırdılar, budaklarını [bağladılar],
149r. Yamaca [yatırdılar],

Liagre Bohl Koleksiyonu Nüshası

149a. [(Huwawa), [ikinci] ko[rkutucu gücünden] ona da verdi,
150b. Onunla (Gılgamış ile) [gelen şehrin] oğ[ulları],
150c. Da[l kırdılar, budaklarını] bağladılar. Yamaca [yatırdılar],
150ç. (Huwawa), üçüncü korkutucu gücünden ona da verdi,
150d. Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları,
150e. Dal kırdılar, budaklarını bağladılar. Yamaca yatırdılar,
150f. (Huwawa), dördüncü [kor]kutucu gücünden ona da verdi,
150g. Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları,
150h. Dal kırdılar, budaklarını bağladılar. Yamaca [yatırdılar],
150ı. (Huwawa), beşinci korkutucu gücünden ona da verdi,
150i. [Onunla] (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları,
150j. Dal kırdılar, budaklarını bağladılar. Yamaca yatırdılar,
150k. (Huwawa), altıncı korkutucu gücünden ona da verdi,
150l. Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları,
150m. Dal kırdılar, budaklarını bağladılar. Yamaca yatırdılar,

Gılgamış ile Huwawa (B Metni)

1. Ey güç sahibi, asa sahibi!
2. Asil oğul, tanrıların neşesi,
3. Azgın boğa, kavga(ya hazır) ayakta,
4. Genç Kral Gılgamış, Uruk'ta seviliyor,
5. Uruk'ta insanlar ölüyor, kalpleri sıkıntılı,
6. İnsanlar helak oluyor, kalbim kederle doluyor,
7. Surdan başımı uzatıp baktım,
8. Ah, o kadar çok ceset var ki nehrin suları taşıyor, görüyorum,
9. Canlar yitiyor, kalbim kederle doluyor,
10. "Hayatın sonu" (herkesi) durdurur,
11. "Büyük şehir" (Yeraltı dünyası), ülkelere boğun eğdirir, kimseyi affetmez,
12. Kimse "büyük şehri" (yeraltı dünyasını) kapatacak kadar yüksek değildir,
13. Kimse "büyük şehri" (yeraltı dünyasını) kuşatacak kadar geniş değildir,
14. Yaşam dolu bir yiğidin, ömrünün sonunda geçemeyeceği "sınır" orası,
15. Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam Kutsal "Tanrı" Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!
16. Tanrım Enki, Kral Nudimmud ...

17. ...
18. ...
19. ...
20. Tamamlayacağım... orada.
21. Getireceğim...
22. [Kölesi Enkidu] ona (Gılgamış'a) dedi ki:
23. " ... [eğer dağ]la çıkacaksan,
24. Güneş Tanrısı Utu'nun takdirine sunmalısın,
25. Sedirlerin kesildiği [dağa] çıkacaksan,
26. Güneş Tanrısı Utu'nun takdirine sunmalısın,
27. Dağlar Güneş Tanrısı Utu'nun iradesindedir.
28. Sedirlerin kesildiği dağlar, Yiğit Güneş Tanrısı Utu'nun iradesindedir."
29. Göklerin Güneş Tanrısı Utu, lapis lazuli tacını giydi,
30. Başı yukarıda geldi,
31. Kulaba Kralı Gılgamış, elinde kutsal bir asayı burnuna doğru tuttu:
32. "Güneş Tanrısı Utu! Dağa çıkmak istiyorum, yardımcım ol!
33. Sedirin kesildiği dağa çıkmak istiyorum, yardımcım ol!"
34. ...
35. ...
36. ...
37. ...
38. "[Birincisi, en büyükleri, elleri aslan pençesi, ayakları kartal pençesi,],[1]
39. [İkincisi, *šag*$_4$-*tur*$_3$ yılanı (gibi) ağzı] ...
40. [Üçüncüsü, ejderha (gibi), yılan] ...
41. [Dördüncüsü, ateş (gibi) yakıcı ... , giren],
42. [Beşincisi bedeni kıvrılan *sagkal* yılanı (gibi)] sokar,[2]

---

1 38-41. satırlar için önerilen restorasyonlar için bkz. "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 37-40. satırlar.

2 Satırda sadece *tab* ("1. Kapamak (Akkadca *edēlum*), 2. yakalamak (Akkadca *tamāḫum*), 3. sokma, ısırma (*ziqtum*)"; Aydın 2013:685) sözcüğü korunmuştur. Eksik satırın geri kalanı için "Gılgamış ile Huwawa" (A

43. [Altıncısı], deviren tufan gibi dağların sırtlarını döver,
44. Yedincisi, şimşek gibi çakar, kimse ona karşı gelemez,
45. Onlar gökte parlar ama yeryüzündeki yolları bilirler,
46. Gökte parlıyorlar ... yükseliyor[lar],
47. Yeryüzünde Aratta'ya giden yolu (bile) [bilirler],
48. (Gezgin) tüccarlar [gibi] kötü havayı ve su baskınlarını bilirler
49. Güvercinler gibi dağların kuytularını bilirler,
50. Dağların sal taşınan patikalarından seni geçirirler."
51. Gılgamış, şehride bir seferberlik başlattı,
52. ... Kulaba'da (şehirlileri) savaş borusuyla çağırdı,
53. Şehirliler! Eşi olan eşine, çocuğu olan çocuğuna gitsin!
54. Savaşçılığı bilsen de bilmesen de,
55. Eşin yoksa, çocuğun yoksa,
56. Öyle kişiler yanıma (gelsin), Gılgamış'ın eli ayağı olsunlar!
57. Kral, şehirden çıktı,
58. Gılgamış, Kulaba'dan çıktı,
59. Sedirin kesildiği dağın yolunu tuttu,
60. İlk dağ silsilesini geçti ama sedir ağaçlarının yerini bulamadı,
61. İkinci dağ silsilesini,
62. Üçüncü dağ silsilesini,
63. Dördüncü dağ silsilesini,
64. Beşinci dağ silsilesini,
65. Altıncı dağ silsilesini (geçti ama sedirlerin yerini bulamadı),
66. Yedinci dağ silsilesini geçip sedirlerin yerini buldu,
67. Gılgamış sedirleri devirmeye başladı,
68. Kölesi Enkidu, onun için dalları kırıyordu,
69. Onunla gelen şehrin oğulları,
70. (Kesilen ağaçları ve dalları) yığdılar,

Metni), 41. satıra göre bir restorasyon olduğu belirtilmiştir. Söz konusu yılanın ısırarak mı sararak mı öldürdüğü kesin olmadığı için *tab* fiilinin "sarmak" veya "ısırmak" anlamları düşünülebilir.

71. Savaşçı, savaşçıya yaklaşınca,
72. [Huwawa'nın] halesinden çıkan ışık, bir *šu-gur* mızrağı gibi deldi,[3]
73. ... huzurlu u[yu]du,
74. Uyu[yordu] (?) ...
75. ...
76. ...
77. ...
78. ... (Enkidu) dedi ki:
79. "(Sen), uyuyan, uyumakta olan (Gılgamış!)
80. Kulaba'nın genç kralı Gılgamış, daha ne kadar uyuyacaksın?
81. (Dağların üzerlerine) gölge düştükçe dağlar kararıyor,
82. A[kşam güneşi (üzerlerine) düşüyor]!"[4]
83. "[E]nki[du]" (Gılgamış), uykusunda titriyordu,[5]
84. Rüyasından uyandı,
85. Gözlerini ovuşturdu, sessizlik hâkimdi,
86. Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal "Tanrı" Lugalbanda'nın yaşamı (adına)!
87. Tanrım [Enk]i, [Nudimmud] ...[6]
88. ...
89. ...
90. Ben [o kişiyi gördüm], beni [kork]utuyor,
91. Gözleri aslan gözü,
92. Göğsü taşan su (gibi kabarmış),
93. "Alnıyla" kamış yataklarını yer, kimse ona yaklaşamaz,[7]

---

3 "Işık, hale" için bkz. "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 67. ve 145. satırlar.
4 "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 79. satır.
5 İkinci Nippur nüshasında kâtip hatasından ötürü Enkidu'nun adı yazılsa da kastedilen Gılgamış olabilir (Edzard 1993:25).
6 Görüşümüze göre ikinci Nippur nüshasında kâtip hatasından ötürü "Tanrım" yerine "Tanrın" yazılıdır (ilgili nüsha için bkz. Edzard 1993:27; "Tanrım" için krş. "Gılgamış ile Huwawa" (B Metni), 16. satır. Olay anlatımında ikinci şahıs öznenin kullanılmadığını kesin olarak tespit etmek yine de mümkün değildir.
7 Bkz. "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 103. satır.

94. Zehir ve salya (akan ağzında) insan yiyen aslan gibi kan eksik olmaz,[8]

95. Savaşçıya karşı yeterli gücün yok, o kadar güçlü,

96. Kölesi Enkidu ona dedi ki:

97. ...

98. ...

99. [Beni doğuran] an[nem Tanrıça Ninsumun] ve babam [kutsal "Tanrı" Lugalbanda'nın] yaşamı (adına)!

100. Tanrım [Enk]i, [Nudimmud] ...[9]

101. "Yiğit, senin dağ[da nerede yaşadığın] bilinsin!

102. Küçük ayakların için [küçük] çarıklar yapsınlar,

103. Büyük ayakların için [büyük] çarıklar [yapsınlar],

104. ...

105. ...

106. ...

107. ...

108. ... getiririm,"

109. Beni doğuran annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal "Tanrı" Lugalbanda'nın yaşamı (adına)![10]

110. [Tanrı]m Enki, [N]udimmud [...],[11]

111. "Yiğit, senin dağ[da nerede yaşadığın] bilinsin!

112. Küçük ayakların için küçük çarıklar yapsınlar,

113. Büyük [ayakların] için büyük çarıklar [yapsınlar],

114. ... dağ (?) ... içeri giren,

---

8 Bkz. "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 104. satır.

9 Görüşümüze göre ikinci Nippur nüshasında kâtip hatasından ötürü "Tanrım" yerine "Tanrın" yazılıdır. İlgili nüsha için bkz. Edzard 1993:27; "Tanrım" için krş. "Gılgamış ile Huwawa" (B Metni), 16. satır. Olay anlatımında ikinci şahıs öznenin kullanılmadığını kesin olarak tespit etmek yine de mümkün değildir.

10 İkinci Nippur nüshasında kâtip hatasından ötürü "Beni doğuran annem" yerine "Onu doğuran annesi" yazılıdır (Edzard 1993:28).

11 Görüşümüze göre ikinci Nippur nüshasında kâtip hatasından ötürü "[Tanrı]m" yerine "[Tanrı]n" yazılıdır (ilgili nüsha için bkz. Edzard 1993:28; "Tanrım" için krş. "Gılgamış ile Huwawa" (B Metni), 16. satır). Olay anlatımında ikinci şahıs öznenin kullanılmadığını kesin olarak tespit etmek yine de mümkün değildir.

115. ...
116. ...
117. ...
118. ...
119. ...
120. [Birinci ışığı],[12]
121. [Huwawa ona (Gılgamış'a) da verdi] ...
122. [Onunla (Gılgamış ile) gelen şehrin oğulları],
123. [(Kesilen ağaçları ve dalları) dağda yığdılar],
124. [İkinci ışığı],
125. [Üçüncü ışığı],
126. [Dördüncü ışığı],
127. [Beşinci ışığı],
128. [Altıncı ışığı],
129. (Kesilen ağaçları ve dalları) dağda yığdılar,
130. (Huwawa), yedinci ışığını verdikten (sonra),
131. Yattığı yere yaklaştı ve kulağına yumrukla vurdu,[13]
132. (Huwawa) kaşlarını çattı, dişlerini gösterdi,
133. Yabani boğayı zapt eder gibi, (Huwawa'yı) urganla düşürdü,
134. Bir delikanlı savaşçıyı zapt eder gibi, (Huwawa'nın) kollarını bağladı,
135. Yiğit (Huwawa) ağlayıp gözyaşı döktü,
136. Huwawa ağlayıp gözyaşı döktü:
137. "Yiğit, yalan söyledin, vurup kandırdın, yemin etmiştin,
138. [Seni doğuran] annem Tanrıça Ninsumun ve babam kutsal "Tanrı" Lugalbanda'nın yaşamı (adına),
139. Tanrı[m Enki, Nud]immud, sana söyletti,[14]

---

12 120-128. satırlardaki restorasyon önerileri için bkz. Edzard 1993:29; George 1999:165.

13 "Yattığı yere yaklaştı" ifadesi ikinci Nippur nüshasında bir önceki satırda yer almaktadır (Edzard 1993:30).

14 Birinci Nippur ve Uruk nüshalarında ilgili iyelik eki korunmamış olsa da, metinde Enki'nin adının geçtiği bir satır hariç diğer satırlarda (bkz. "Gıl-

140. [Yabani boğayı zapt eder gibi], urganla beni düşürdün,[15]
141. [Bir delikanlı savaşçıyı zapt eder gibi], kollarımı bağladın,[16]
142. Asil oğul [Gılg]amış'ın kalbi ona acıdı,
143. Kölesi Enkidu'ya dedi ki:
144. "Gel o savaşçının elini çözelim,
145. Rehberimiz olsun, yolun gizli kuytu yerlerini gözetlesin,
146. ...imiz olsun, her şeyimi taşır,
147. ... "
148. Kölesi Enkidu dedi ki:[17]
149. "[Güçlü ama] bilge olmayan
150. ... olmayanı,
151. ... olmayanı,
152. Yakalanan savaşçının elinin çözülmesi,
153. Yakalanan *en*-rahibesinin *gipar* evine geri dönmesi,
154. Yakalanan *gudug*-rahibinin peruğunu geri alması,
155. Evvel zamandan beri kim görmüş bunu?
156. Dağ yollarını (geçerken) [(seni) yanıltır],
157. Dağ patikalarını (geçerken seni) kandırır
158. Bizi doğuran ana [şehire], döne[me]yiz!"
159. ...
160. ...
161. ...

---

gamış ile Huwawa" (B Metni), 87, 100. ve 110. satırlar) kâtip hatasından ötürü "Tanrım" yerine "Tanrın" yazılı olması muhtemeldir (ilgili nüshalar için bkz. Edzard 1993:31; "Tanrım" için krş. "Gılgamış ile Huwawa" (B Metni), 16. satır). Olay anlatımında ikinci şahıs öznesinin kullanılmadığını kesin olarak tespit etmek yine de mümkün değildir.

15 Birinci Nippur nüshasında kâtip hatasından ötürü "beni" yerine "onu" yazılıdır (Edzard 1993:31).

16 Uruk nüshasında kâtip hatasından ötürü birinci şahıs özne yerine üçüncü şahıs özne yazılıdır (Edzard 1993:31).

17 Uruk nüshasında kâtip hatasından ötürü Enkidu yerine "[Gı]lgamış" yazılıdır (Edzard 1993:32).

162. ...
163. [Huwawa], ... dedi ki:
164. "Beni doğuran anam, dağdaki mağaradır,
165. Beni doğuran babam, dağlardaki mağaradır,
166. Güneş Tanrısı Utu dağda yaşayayım diye beni yalnız başıma bıraktı,"
167. Gılgamış, Huwawa'ya dedi ki:
168. "Gel ... !
(169-175. dizeler eksik)

Gılgamış ile Gök Boğası

Birinci Nippur Nüshası

Önyüz

1. *Gipar* soyundan (hüküm sahibi) ...
2. Öndeki u_3-ağacında oturdu,[1]
3. Bataklıkta olan,
4. Kralım, bataklıkta kamışlar arasında (yetişen tahılı?) toplamak için,[2]

---

1 $^{giš}U_3$ "ahşap döşeme" veya "bir ağaç türü" anlamları bilinmektedir (Aydın 2013:717).

2 Bu satırlarda mecazi anlam taşıyabilecek tarım ve bahçecilik işleri söz konusu olabilir ancak bununla uyumlu terim ve ifadeler kullanılmadığı için tam anlaşılmamaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 1993:98-99, 102n12). Diğer bir çeviriye göre, "bataklıkta olanı kürekle (^{giš}*ĝisal-a*) bükmek için, kral onu yetişen bir kamışmış gibi suyla kapladı" (*pour courber ce qui était dans le marais avec la rame, le seigneur (le) recouvrit d'eau avec le rame, comme si c'étaient des roseaux florissants*; Cavigneaux ve Al-Rawi 1993:102, ayrıca bkz. *le roi... ployant... avec la rame* ("Kral... kürekle... büktü"); Cavigneaux ve Al-Rawi 1993:122). Başka bağlamlarda ^{giš}*ĝisal*, Akkadca *gisallû* "(kamış) saçak" sözcüğüne (Black, George ve Postgate 2000:94), satırdaki birleşik fiil de "toplamak, yığmak" (Akkadca *garānu*; bkz. gu gur [PILE UP], Tinney 2006) anlamına karşılık gelmektedir. Günek Irak'ta, günümüzde de kamış yataklarında tahıl yetiştirilmektedir. Satırda *ĝisal*, -da/-de lokatif *–a* eki almaktadır. Saçaklı kamıştan bir yapı veya sadece yüksek kamışların kapladığı bir alan söz konusu olabilir. Cavigneaux ve Al-Rawi (1993:103), a_2 *gi-sal-la* ifadesi ile karşılaştırıp "kamış çit" (*haie de roseaux*) anlamını belirtirler, ancak ilgili satırda (bkz. "Gılgamış ile Gök Boğası", birinci Meturan nüshası, 12. satır), "kol (temel anlamı), yan, güç,

5. Prens (Gılgamış), (tahılı?) kamış yetiştirir gibi suladı,
6. Sağlam tarafını, kamış sırığı ... gibi, suladı,
7. Geniş avlu... Tanrıça İnana'nın tapınağında,
8. Gılgamış, genç ağacı ...

Arkayüz

9. Kralım ardıç bahçesine,
10. Girmeye çalıştı,
11. *Gipar* soyundan (hüküm sahibi), koyunları ... , yünlerini kırktı,
12. Öndeki u_3-ağacında oturdu, bataklıkta uzandı,
13. Kralım bataklıkta uzandı, kamışların arasında (yetişen tahılı?) toplamak için,[3]
14. Prens (Gılgamış), (tahılı?) kamış yetiştirir gibi suladı,
15. Sağlam tarafını, kamış sırığı... gibi, suladı,

Sol Kenar

1. "[Tanrıça İnana'nın hediyesi Gi]par odasına",[4]
2. Gir[me]yeceğim,
3. Yiğitliğimden...
4. ... örtmeyecek ...

---

boynuz" gibi anlamları olan a_2 yerine *nun* ("prens") okunmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 1993:105, 12. satır).

3 Çeviri için bkz. "Gılgamış ile Gök Boğası", birinci Nippur nüshası, 4. satır.

4 Bir önceki 15. satır ile arada kaç satırın kırık olduğu bilinmemektedir. Bu yüzden sol kenardaki satırlar ayrı sayılmaktadır.

İkinci Nippur Nüshası

1. Savaş (meydanlarının) genç yiğidinin, savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *endu* şarkısını söylüyorum,
2. Savaş (meydanlarının) genç yiğidi Kral Gılgamış'ın *endu* şarkısını söylüyorum,
3. Eli ayağı sağlam savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *endu* şarkısını söylüyorum,
4. Güçlü genç kralın, savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *endu* şarkısını söylüyorum,
5. Simsiyah sakallı kralın, [savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *endu* şarkısını söylüyorum],
6. Güreşte kavrayan ... , [savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *endu* şarkısını söylüyorum],
7. Kral, genç yiğit, ... anne...
8. Kralım ...
9. Kralım, bahçede ardı[ç] ağacı...
10. Avlu ... şehir ...
11. *Gipar*-odası ...

Üçüncü Nippur Nüshası

1. [Gıl]gamış, [savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *endu* şarkısını söylüyorum],[5]
2. [Eli ayağı s]ağlam savaş (meydanlarının) genç yiğidin [in *endu* şarkısını söylüyorum],
3. [Gü]çlü [genç kralın], savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *endu* şarkısını söylüyorum,
4. ... kral, onu doğuran annesine seslendi:[6]

---

5 *Endu* şarkısı: Kral için söylenen övücü şarkı türlerinden birisi. Modern metin türleri ile ne kadar birebir örtüştüğü bilinmemektedir. Yazıya geçirilmiş hikâye metni ise bir *zami* (za_3-mi_2) "methiye" ilahisi olarak adlandırılır, bkz. "Sunuş".

6 "Gılgamış ile Gök Boğası", üçüncü Nippur nüshasında Gılgamış'ın annesi, Tanrıça Ninsumun'dur. 5-7. satırlarda Gılgamış veya Gılgamış'ın annesi

5. (Gılgamış?): "[...], ırmak (kıyısında) gezinirken, ... toprağı eliyle ...

6. [...], bahçende gezinirken, ...

7. Ölçüm memuru (?), hasadını (?) ...[7]

8. ...

İkinci Meturan Nüshası[8]

1. ...

2. ... avlu ...

3. Büyük [avlu]da savaş olmadan, adam ...

4. ... divanı, [Tanrıça İnana] divanı gördü ...[9]

5. Kutsal Tanrıça İnana divanı gördü,

6. [Tanrıça İnana], Abzu sarayının divanını gördü...[10]

7. (Tanrıça İnana): "Vahşi boğam, erkeğim, ... seni bırakmayacağım,"

8. "Vahşi boğam, erkeğim, Kral Gılgamış, ... seni bırakmayacağım,"

9. Eana'da sana hüküm verdirmeyeceğim, seni bırakmayacağım,[11]

Tanrıça Ninsumun konuşmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 1993:101, 104, 104n13).

7 "Ölçüm memuru" (*saĝ-tun*$_3$), tarla ve tapulu alanların ve farklı ölçümlerin, mahkeme ve diğer resmi işlerde kullanılması için kil tabletlerin üzerinde kayıt altına alınmasından sorumlu görevliydi. İşaretler açıkça okunamadığı için satır tam okunamamaktadır. Cavigneaux ve Al-Rawi (1993:104), *buru*$_{14}$ ("hasat") yerine *enkara* işaretini okumaktadırlar. *Enkara*, bir tür silahtır (Aydın 2013:203). Tanrıça İnana'ya ait bir silaha *enkara* veya *ankar* (*a*$_2$*-an-kara*$_2$) adı verilmiştir (Adalı ve Görgü 2016:77).

8 Nüshada bazı kırık yerleri anlamak için başvurulan Nippur nüshaları aşağıda not edilmiştir.

9 Üçüncü, dördüncü, beşinci ve yedinci Nippur nüshalarında bulunan 1-4. satırlar, Cavigneaux ve Al-Rawi'nin (1993:111) yayınında, Meturan nüshalarında benzerleri olmadığı için ayrı sıralanmıştır.

10 Abzu: 1. Eridu kentinin baştanrısı Enki'nin tapınağı. 2. Göller ve nehirlerin kaynağı olan tatlı yer altı suları.

11 Eana: Tanrıça İnana'nın Uruk'taki tapınağı. Uruk kralları Enmerkar ile Lugalbanda'ya adanmış *Sümer Kral Destanları*'nda Sümer kralı ile Tan-

10. Kutsal *gipar*-odamda karar verdirmeyeceğim, seni bırakmayacağım,
11. Tanrı An'ın sevdiği Eana'da sana hüküm verdirmeyeceğim, seni bırakmayacağım,
12. Sen, Gılgamış, ... olasın, sen ... olasın,"
13. (Gılgamış): "Tanrıça İnana'nın hediyesi senin *gipar*-odana girmeyeceğim",[12]
14. Tanrıça Ninegala, yiğitliğimden dolayı ... yapamayacak,
15. Kraliçe (?) Tanrıça İnana, sen yolumu kapatma!
16. Dağ boğalarına söyleyeyim, onları ahıra doldurayım,
17. Dağ koyunlarına söyleyeyim, onları ağıla doldurayım,
18. (Orada) duran gümüş ve akik taşlara, ... şekil vereyim."
19. Kraliçe bağırdı, burnundan soluyordu,
20. [Tanrıça İnana] bağırdı, burnundan soluyordu:
21. "... sana söylüyorum!
22. ... sana söylüyorum!"
23 ... gibi, Gılgamış ... yapmadı (?),
24. ...
25 ...
26. ...
27. ... elbise ile,
28. ...
29. ...
30. ...
31. "İç organları ...
32. Derisi...
33. Kanı...

---

rıça İnana evli sayılıyordu (Adalı ve Görgü 2016:3n3). Sümerce Gılgamış hikâyelerinde ise karmaşık bir ilişki vardır, bkz. "Sunuş".

12 Nippur nüshalarında, İnana'nın sözleri üzerine Gılgamış'ın annesi Tanrıça Ninsumun'a danışması dâhil değildir (Cavigneaux ve Al-Rawi 1993:113, 9. satır). Meturan nüshalarında bulunan bu kısım, bazı çevirilerde Nippur nüshalarının metni ile birleştirilerek çevrilmektedir (Cavigneaux ve Al-Rawi 1993:123; George 1999:170).

34. ...

35. Tanrıça İnana! (Bu boğa) suları kirletecek; dışkısını [bırakacak],

36. Tanrı An'ın sevdiği benim ...

37. (Gök Boğası'nın) urganını yakaladı, Tanrı An ...[13]

38. "Çocuğum, bu kimin (boğası)? Niye (bunu yapıyorsun)?

39. Büyük boğa, Uruk'ta serbest kalırsa ...

40. Büyük boğa, Gılgamış('ın üzerine) salınırsa, Uruk'u (surlarını) aşar,

41. Adımı taşıyanı ona (Tanrıça İnana'ya) vermem!"

42. (Tanrıça İnana): "Suları kirletebilir, iri iri dışkılar bırakabilir,

43. Babam Gök Boğası'nı bana versin ...

44. Kral'ı öldüreyim, Kral'ı öldüreyim!

45. Kral Gılgamış'ı, Kral'ı öldüreyim!"

46. Yüce Tanrı An, Kutsal Tanrıça İnana'ya dedi ki:

47. "Çocuğum, Gök Boğası'nın otlağı kalmaz, ufuktur onun otlağı,

48. Ey "temiz toprak",[14] Tanrıça İnana, Gök Boğası sadece Güneş Tanrısı Utu'nun doğduğu toprakta otlanır,

49. Sana Gök Boğası'nı vermem!"

50. Kutsal Tanrıça İnana dedi ki:

51. "Haykıracağım ben, sesim yerden göğe ulaşacak!"

52. (Tanrı An), korkuya kapıldı, korkuya kapıldı,

52a. (Tanrı An), ... İnana'dan korktu,[15]

52b. (Tanrıça İnana'nın)... sesi göğe ulaştı, yere ulaştı,[16]

52c. ... sesi göğe ulaştı, yere ulaştı,

52ç. ... [giysi] gibi kapattı, çarşaf gibi örttü,

---

13 Tanrı An ile Tanrıça İnana, gökyüzünde konuşmaktadırlar.

14 Sümer'de evli veya evli olmayan genç kadınlar için kullanılan bu ifade (evli genç kadın için bkz. "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya", 277. satır), bu satırda İnana'nın bir unvanı olarak kullanılmaktadır.

15 Satır, on altıncı Nippur nüshasında bulunmaktadır.

16 52b-52f. satırlar, on birinci Nippur nüshasında bulunmaktadır.

52d. ... kim ona (bir şey) diyebilir ki?

52e. ... kim ondan üstün olabilir ki?[17]

52f. ... verdi...

53. Büyük Tanrı An, Tanrıça İnana'ya dedi ki:

54. Gök Boğasını ona vereceğim,

55. "Temiz toprak" Tanrıça İnana, erkek gibi, (Gök Boğası'nın) lapis lazuli urganını yakaladı,[18]

56. Kutsal Tanrıça İnana, Gök Boğası'nı (yeryüzüne) indirdi,

57. Boğa, Uruk'ta otladı,

58. Irmağın suyunu sel gibi taşırarak içti,

59. Irmağın suyunu sel gibi taşırarak içti, bir (?) *danna* kadar taşan su karnını doldurmaya yetmedi,[19]

60. Otladı, toprakta ot bırakmadı,

61. Uruk'un hurma ağaçlarını devirdi, ağzına aldı,

62. Boğa ayakları üzerinde durarak Uruk'u kuşattı,

63. (Tanrı An'ın) "korkunç gücü",[20] Gök Boğası, Kulaba'yı kapladı,

64. ... çalgıcısı ...

65. ... (Boğa'yı) görünce ...

---

17 Söz konusu fiili temsil eden işaret, "söylemek, emretmek" (du_{11}) veya "yüksekte olmak" (il_2) olarak okunabilir.

18 "Lapis lazuli urgan" ile lapis lazuli ile kaplı bir urgan kastediliyor olabilir. Lapis lazulinin larcivert renginden ötürü, Boğa (Taurus) Takımyıldızı'nın gece görüntüsüne dair bir benzetme olarak kullanıldığını düşünüyoruz. Tanrı An'ın himayesinde gökyüzünde yaşayan Gök Boğası, Boğa Takımyıldızı'na bir gönderme içermektedir.

19 *Danna*: Ağırlık ölçüm birimi olarak da kullanılabilen, ancak genel olarak bölgede ve Eski Bâbil döneminde yaklaşık 10 kilometrelik bir mesafe için kullanılan uzunluk ölçü birimi. Satırda, çok miktarda bir su ağırlık ölçüsü olarak kullanılmıştır ama destan ve hikâye üslubunda kastedilen ağırlık, ayrıca ölçü olarak verilen sayının okunamamasından dolayı da, anlaşılmamaktadır. Satırdaki bağlamda, hacimle ilgili bir ölçü de kastedilmiş olabilir. Eski Bâbil dönemi metinlerde geçen su saatlerinde ağırlık olarak iki *danna*, bir *mana* ağırlığa karşılık gelmekteydi (Robson 1999:129-130). Bir *mana*, yaklaşık yarım kilogramdır.

20 İkinci Meturan nüshasında, "korkunç gücü" yerine "adı" ifadesi yer almaktadır.

66. ... diz çökünce ...
67. ...
67a. O zaman Kral (?) [Gılgamış], çalgıcısı ...[21]
67b. Gılgamış, çalgıcısı Lugal-gabaĝal [dedi ki]:[22]
67c. "Çalgıcım, tellerine düzen ver... bana içki sun...
67ç. ... tunç ... elinde ...
67d. ...çalgıcısı...
67e. (Gılgamış, çalgıcısı) Lugal-gabaĝal'ya dedi ki:[23]
67f. Lugal-gabaĝal, tellerine düzen ver, su içmek istiyorum!"[24]
67g. (Lugal-gabaĝal): "...(içtiğin) için, bir şey olmuyor!"[25]
67h. (Gılgamış, çalgıcısı), Lugal-gabaĝal'ya dedi ki:
67ı. ...[26]
67i. ...
67j. ...
67k. ... içtim, (ben) kral ...
67l. ... içtim ...
67m. ...
67n. ...
67o. ...
67ö. ...
67p. ...
67r. ...
67s. ...
67ş. ... Uruk ...
68. Kral Gılgamış ...
69. Tanrıça İnana, Gök Boğası'nı...
70. Uruk'ta Boğa...

---

21 67a. satır, on ikinci Nippur nüshasında bulunmaktadır.
22 67b-67d. satırlar, onuncu Nippur nüshasında bulunmaktadır.
23 67e-67h. satırlar, on birinci Nippur nüshasında bulunmaktadır.
24 Satırların tekrar ettiği "Gılgamış ile Gök Boğası", birinci Meturan nüshası, 87. satırda su yerine bira belirtilmektedir.
25 Gök Boğası'nın Uruk'ta yarattığı karışıklık karşısında Gılgamış'ın hareket etmemesinden söz ediliyor.
26 67ı-67ş. satırlar, dokuzuncu Nippur nüshasında bulunmaktadır.

71. Irmağın suyunu bir sel gibi taşırarak [içti],
72. Irmağın suyunu bir sel gibi taşırarak içti, bir (?) *danna* kadar taşan su [karnını doldurmaya yetmedi],
73. Otladı, [toprakta ot bırakmadı],
73a. Kraliçesi ...[27]
73b. Gılgamış ...
73c. "Annem ...
73ç. Kız kardeşim ...
73d. Boğaları ahıra ...
73e. Koyunları ağıla...
73f. ... yerine ...
73g. Gılgamış ...
73h. Gök Boğası ve sen...
73ı. ... ve sen...
73i. Gılgamış ...
74. ...
75. ... dedi ki:
76. [Ad]am...
77. ... dedi ki:
78. ...
79. Cesedini dar bir sokağa atacağım,[28]
80. Bağırsaklarını geniş bir sokağa atacağım,
81. Derini yüzüp debbağa vereceğim,
82. Etini sepet sepet, dulların oğullarına, şehrin oğullarına dağıtacağım ...
83. İki boynuzundan, Eana'da, Tanrıça İnana'ya iyi yağ sunmak için çanak yapacağım."
84. İnana surun üstünden başını uzattı,
85. Boğa, toz kaldırarak böğürdü,
86. Gılgamış, (Boğa'nın) başına atıldı,
87. Enkidu, (Boğa'nın) bedenine bağlı urgana asıldı,

---

27 73a-73i. satırlar, on dördüncü Nippur nüshasında bulunmaktadır.

28 79-81. satırlarda on dördüncü Nippur nüshası, birinci şahıs fiil varken ikinci Meturan nüshası, üçüncü tekil şahıs için çekilmiş fiil ("atılsın", "verilsin") kullanılmıştır.

88. Onlarla gelen şehrin oğulları, ipe alışmamış buzağı gibi etrafta toz kaldırdılar,
89. Enkidu, Boğa'nın arkasına dolandı, kuyruğunu tuttu,
90. Kralı Gılgamış'a bağırdı:
91. "Ey güç sahibi, asa sahibi!
92. Asil oğul, tanrıların neşesi,
93. Azgın boğa, kavga(ya hazır) ayakta,
94. Büyük Kral Gılgamış, Uruk'ta seviliyor,
95. Annen oğul doğurmanın onurunu biliyor,
96. Sütannen, kucağındaki oğula süt vermenin onurunu biliyor,
96a. Kral, asil oğul...[29]
97. Korkuya kapılma! Onun savaşmaya gücü yok!
98. Sağlam tavsiye ile...
99. ... tunç balta...
100. Boğa...
101. Gök Boğası...
102. Böylece...
103. ...

Meturan Nüshaları[30]

1. Savaş (meydanlarının) genç yiğidinin, savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *indu* şarkısını söylüyorum,[31]
2. Savaş (meydanlarının) genç yiğidi Kral Gılgamış'ın *indu* şarkısını söylüyorum,
3. Simsiyah sakallı kralın, savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *indu* şarkısını söylüyorum,
4. Eli ayağı sağlam savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *indu* şarkısını söylüyorum,

29 96a. satır, on dördüncü Nippur nüshasında bulunmaktadır.

30 1-125. satırlar, birinci Meturan nüshasında, 126-140. satırlar birinci ve ikinci Meturan nüshalarında bulunmaktadır.

31 İndu: Endu şarkı türünün bir diğer yazılışı. Endu için bkz. "Gılgamış ile Gök Boğası", üçüncü Nippur nüshası, 1. satır.

5. ... savaş (meydanlarının) [genç yiğidinin] *indu* şarkısını söylüyorum,

6. Kötüleri mağlup eden savaş (meydanlarının) genç yiğidinin *indu* şarkısını söylüyorum,

7. Kral, önder, onu doğuran annesi ... ırmakta...

8. Kralım, ardıç bahçesine girmeye çalıştı,

9. *Gipar*'da (hüküm sahibi) Kral, koyunları ayırdı ve yünlerini kırktı,

10. ... gibi oturdu...

11. Kral, ... gibi, ... kamışların arasında (yetişen tahıl?) topladı,[32]

12. Prens (Gılgamış), (tahılı?) kamış yetiştirir gibi suladı,

13. Sen kötüleri ... gibi ... sen yendin,

14. Onu doğuran annesine... verdi,

15. Büyük avluda...

16. Gılgamış, büyüyen ağaç...

17. ...

18. Büyük avluda...

19. O zaman... divanı...

20. Kutsal İnana [divanı gördü],

21. (Tanrıça İnana), [Abz]u sarayının [divanını gördü],

22. (Tanrıça İnana): "Vahşi (boğam), erkeğim, ... seni bırakmayacağım,

23. Gılgamış, ... seni bırakmayacağım,

24. Tapınağım Eana'da sana hüküm [verdirmeyeceğim, seni bırakmayacağım],

25. Kutsal *gipar*-odamda sana karar verdirmeyeceğim, [seni bırakmayacağım],

26. Tanrı An'ın [sevdiği] Eana'da [sana hüküm verdirmeyeceğim, seni bırakmayacağım],

27. Gılgamış, sen...

28. Kral, ağzını ...

---

32 Çeviri için bkz. "Gılgamış ile Gök Boğası", birinci Nippur nüshası, 4. satır.

29. Kral, onu doğuran annesine ...
30. Gılgamış, Tanrıça Ninsumun'a [dedi ki]:
31. "Beni doğuran annem ...
32. Şehir giriş kapısında ...
33. Surun burcunda ..."
34. (Tanrıça İnana): "Vahşi boğam, erkeğim, ... onu (seni) bırakmayacağım,[33]
35. Gılgamış, ... onu (seni) bırakmayacağım,
36. Tapınağım Eana'da ona (sana) hüküm [verdirmeyeceğim], onu (seni) [bı]rakmayacağım,
37. Kutsal *gipar*-odamda ona (sana) karar verdirmeyeceğim, onu (seni) bırakmayacağım!
38. [Tanrı An'ın] sevdiği Eana'da [ona (sana) hüküm verdirmeyeceğim, onu (seni) bırakmayacağım],
39. Gılgamış, sen ... ben ... "
40. Onu doğuran annesiyle konuştuğu zaman,
41. Onu doğuran annesi, [Gılgamış'a dedi ki]:
42. ...
43. ...
44. ...
45. ...
46. ...
47. ...
48. ...
49. ...
50. Kutsal [İnana] ...[34]
51. Tanrı An ...
52. ... göğün bağı...
53. Tanrı An, Kutsal [Tanrıça İnana'ya dedi ki]:

---

33 34-38. satırlarda ikinci tekil kişi adılı yerine üçüncü tekil kişi adılının neden kullanıldığı anlaşılmamaktadır (krş. "Gılgamış ile Gök Boğası", ikinci Meturan, 7-11. satırlardaki ikinci tekil kişi adılı kullanımı). Bu nedenle, üçüncü tekil kişi adılı yanı sıra ikinci tekil kişi adılını da yazmayı tercih ettik.

34 49. ile 50. satırlar arasında kaç dizenin kırık olduğu anlaşılmamaktadır.

54. "Çocuğum, ..."
55. Tanrıça [İnana] ... dedi ki:
56. ...
57. ...
58. ...
59. ...
60. ...
61. ...
62. ...
63. ...
64. ...
65. ...
66. ...
67. ...
68. ....
69. ... vereceğim,
70. ... vereceğim,
71. ...
72. ...
73. ... otladı ...
74. ... otladı ...
75. ...[35]
76. ...
77. ... bağırdı ...
78. ... ulaştı ...
79. ... gördü,
80. ...
81. ...
82. ...
83. ... giysi...
84. ...su iç[mek]...
85. ...

35 75-79. satırlar nüshada yer alsa da metnin bu kısmına ait oldukları tespit edilememektedir (Cavigneaux ve Al-Rawi 1993:106).

86. "Çalgıcım Lugal-gabaĝar,[36] *endu* şarkını söyle,[37] tellerine [düzen ver],
87. Tunç bira kadehimi yine doldur!"
88. Lugal-gabaĝar, kralı Gılgamış'a dedi ki:
89. "Kralım, sen ye ve iç!
90. Ben bu hususta ne ..."
91. Boğayı yenmek için ...
92. Gılgamış, boğayı yenmek için ...
93. Koşum takımı elli *mana* ...[38]
94. Kılıcı yedi gu_2-*un* ve otuz *mana* ...[39]
95. ... baltası [yedi gu_2-*un*...] ...[40]
96. "Beni doğuran annem ..."
97. Kız kardeşi ...
98. Onu doğuran annesi ...
99. [Küçük] kardeşi Peştur ...[41]
100. Gılgamış ...
101. Beni doğuran annem ...
102. Küçük kız kardeşi Peştur ...

---

36 Bu nüshada adı "Lugal-gabaĝar" yazılı ozanın adı, "Gılgamış ile Gök Boğası", onuncu (67b. satır) ve on birinci Nippur nüshalarında (67e., 67f. ve 67h. satırlar) "Lugal-gabaĝal" olarak yazılmıştır. Son sesteki farklılık dikkat çekmektedir. Sümerce *r* ile *l* sesleri arasında geçişkenlik olabilmektedir.

37 Nüshada bu şarkı türüne "indu" deniliyorken bu satırda "endu" (en_3-*du*) yazılışı görülmektedir. *Endu* için bkz. "Gılgamış ile Gök Boğası", üçüncü Nippur nüshası, 1. satır.

38 50 *mana*: 25 kilogram. Sümerce ağırlık birimi olarak bir *mana*, Akkadca *manû*, yarım kilogramdır.

39 Yedi gu_2-*un* ve 30 *mana*: 225 kilogram. Sümerce ağırlık birimi olarak bir gu_2-*un*, Akkadca *biltum*, otuz kilogramdır. Bir *mana*, yarım kilogramdır.

40 Yedi gu_2-*un*: 210 kilogram. "Gılgamış ile Gök Boğası", birinci Meturan nüshası, 46. satırda okuma zorluğuna rağmen baltanın ağırlığı olarak yedi gu_2-*un* verildiği düşünülebilir. Baltası, "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya", 139. satırda "yedi gun_2 ve yedi *mana*" ağırlıktadır.

41 Peştur'un adı aynı zamanda "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni) 143. satırda belirtilmektedir. "Gılgamış ile Gök Boğası", birinci Meturan nüshası, 99. ve 102. satırlarda, "tanrı" (*dingir*) çivi yazısı işareti, Peştur'un adını tanımlamak için ismin öncesinde yazılmaktadır. "Gılgamış ile Huwawa", 143. satırda bu görülmemektedir. "Peştur" adı, III. Ur dönemi kralı, Şulgi'nin kızı Peşturtur'u andırmaktadır (Vacín 2011:17).

103. ... boğaları ahıra getirecek,
104. ... koyunları ağıla getirecek,
105. "Gök Boğası, sen! Sen! ...
106. Ve sen onları eziyorsun..."
107. "Ve ben onları eziyorum..."
108. "Eğer onları ezersen...
109. Derini yüzüp sokağa [at]arım,
110. Bağırsaklarını geniş bir sokağa [atarım],
111. Etini sepet sepet, dulların oğullarına, [şehrin] oğullarına [dağıtırım],
112. Derini yüzüp debbağa [veririm],
113. İki boynuzundan, Eana'da, [Tanrıça İnana'ya iyi yağ] sunmak için çanak [yaparım],"
114. Boğa, toz [kaldırarak böğürdü],
115. Gılgamış, [(Boğa'nın) başına atıldı],
116. Enkidu, [(Boğa'nın) bedenine bağlı urgana asıldı],[42]
117. [Onlarla gelen] şehrin oğulları,
118. İpe alışmamış buzağı gibi etrafta toz [kaldırdılar],
119. Enkidu, Boğa'nın başına atıldı, Kral [Gılgamış'a] bağırarak ... :
120. "Ey güç sahibi, asa sahibi!
121. Asil oğul, tanrıların neşesi,
122. Azgın boğa, kavga(ya hazır) ayakta,
123. Savaşçı... elin...
124. Halk...
125. Halk...
126. Enkidu, Gılgamış'a konuştuğu zaman,

---

42 "Gılgamış ile Gök Boğası", birinci Meturan nüshası, 116. ve 119. satırlarda "tanrı" (*dingir*) çivi yazısı işareti, Enkidu'nun adını tanımlamak için ismin öncesinde yazılmaktadır. 126. satırda söz konusu işaretler zedelendiği için aynı tespiti kesin olarak yapmak mümkün değildir. Metnin diğer nüshalarında ise "tanrı" işareti kullanılmamıştır ("Gılgamış ile Gök Boğası", ikinci Meturan nüshası, 87. ve 89. satırlar). İşaret diğer metinlerde nadiren kullanılmıştır ("Gılgamış'ın Ölümü" 162. satır; "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya", 11. ve 21. satırlar). Bu satırların dışında, Enkidu'nun adı "tanrı" işareti ile yazılmamaktadır.

127. [Gılgamış], yedi *gu*$_2$-*un* (?)[43] ağırlığındaki [bal]tasıyla (?) kafasını vurdu,

128. Boğa başını o kadar yükseğe kaldırdı ki,

129. Yağmur gibi düştü, hasat edilmiş ürün gibi (yeri) kapladı,

130. Kral, büyük bir aşçı gibi hançerini eline aldı,

131. Tanrıça İnana kaçarken (Gılgamış, hançerini) ona savurdu, evcil *tum*$_{12}$-*gur*$_4$ güvercini gibi onu kaçırdı, (şehrin) surunu tahrip etti,

132. Kral, Boğa'nın başında durdu, gözyaşı döktü,

133. Yok ettiğim bu, bunu parçalara ayırayım,

134. Dedi,

135. Derisini yüzüp sokağa attı,

136. Bağırsaklarını geniş bir sokağa attı,

137. Etini, sepet sepet, dulların oğullarına, şehrin oğullarına dağıttı,

138. Derisini yüzüp debbağa verdi,

139. İki boynuzundan, Eana'da, Tanrıça İnana'ya iyi yağ sunmak için çanak yaptı,

140. Gök Boğası'nın ölümü için Kutsal Tanrıça İnana, sana övgüler olsun!

43 Yedi *gu*$_2$-*un*: 210 kilogram. Sümerce ağırlık birimi olarak bir *gu*$_2$-*un*, Akkadca *biltum*, otuz kilogramdır. Satırda "*gu*$_2$-*un*" okuması belirsizdir ama olasıdır.

Gılgamış'ın Ölümü

1. Büyük boğa, yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,[1]
2. Kral Gılgamış, yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
3. [...] o tek olandı, yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
4. Omzuna (urgan) atan savaşçı, yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
5. Tek güçlü (kahraman), yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
6. Kötüleri mağlup eden, yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
7. Zeki bakışlı ve bilgece konuşan, yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
8. Ülkeleri talan eden, yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
9. Dağları aşmayı bilen, yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
10. Kulaba Kralı, yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
11. Ölüm döşeğinde yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
12. Can çekiştiği odada yattı ve bir daha hiç kalkmayacak,
13. Kalkamıyordu, oturamıyordu, ağlayıp inliyordu,
14. Yemek yiyemiyordu, su içemiyordu, ağlayıp inliyordu,
15. Kader Tanrısı Namtar, kapının sürgüsünü tutuyordu, (Gılgamış) kalkamıyordu,

1 1-18. satırlar, birinci Meturan nüshasında bulunmaktadır (Cavigneux ve Al-Rawi 2000a:25-26).

16. Büyük balık, ... balığın ağa yakalanması gibi hastalığa yakalandı,

17. Tuzağa yakalanmış ceylan gibi can çekiştiği odada [...],

18. Kader Tanrısı Namtar'ın eli yok, ayağı yok, geceleyin adam [yakalar o],[2]

19. Namtar, (Gılgamış'ın) hayatıyla cebelleşiyor, [Gılgamış'ı tutsak etti],[3]

20. ...

21. ...

22. ...

23. ...

24. ...

25. ...

26. ...

27. ... gibi, ülke ...

28. ... büyük dağlar (?) ...

29. ...

30. ...

31. ...

32. ...

33. ...

34. ...

35. ...

36. ...

37. ...[4]

38. ...

39. Gökteki sunu, kutsal ...[5]

---

2 "Gılgamış'ın Ölümü", 18-19. satırlardaki restorasyon önerisi için bkz. George 1999:198.

3 19-50. satırlar, ikinci Nippur nüshası, 22-52. satırlarda bulunmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:14-15).

4 37. satır ile 38. satır arasında kaç satır eksik olduğu bilinmemektedir.

5 Gök Tanrısı An'a yapılan sunu kastediliyor olabilir. "Tanrı" işaretinin kullanılmaması dikkat çekmektedir. Günün başlangıcından söz ediliyor olabilir (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:55).

40. Altı gün boyunca hasta [yattı],
41. Ter ... gibi [aktı] (Gılgamış'ın) cildinde ...
42. Kral Gılgamış, hasta [yattı],
43. Uruk ve Kulaba'nın ...
44. Konuşulan sözler, ülke...
45. O gün Kral [Gılgamış] ...
46. Ölüm döşeğinde [K]ader Tanrısı Namtar, ... yat[tı],
47. Kral (?), uykuya daldı, kutsal alan (?) ...[6]
48. Rüyasında Tanrısı [... gözünü açtı],[7]
49. [Zirvedeki Tanrılar] Meclisi...
50. ...
51. ...[8]
52. ... gibi ...
53. O [zaman] genç, [Kral Gılgamış],
54. Ölüm döşeğinde [yattı],
55. ...
56. ...
57. Meclis'te, [tanrıların] en yüksek mevkisinde,
58. [Kral] Gılgamış [geldikten sonra],
59. Kral Gılgamış'a [onun hakkında tanrılar] dediler ki:
60. "Senin durumuna dair (kararımız): Önüne çıkan her yolu katettin,
61. Sediri, o tek ağacı, (kesip) dağından indirdin,
62. Huwawa'yı ormanında öldürdün,[9]

---

6 "Düz, kutsal alan" anlamlarına gelen *muš*$_3$ (muš[SPACE]; Tinney 2006) işaretinin okunuşu kesin değildir (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:15).

7 George (1999:198), buradaki tanrının Nudimmud olduğunu düşünmektedir. İleride anılan Rüya Tanrısı Sisig de söz konusu olabilir.

8 "Gılgamış'ın Ölümü" 51-68 ile 71-93. satırlar, birinci, ikinci, beşinci ve on birinci Meturan nüshalarından alınmıştır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:27-28).

9 Huwawa'nın adı için satırda "tanrı" işareti kullanılmıştır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:27). Huwawa'nın özel güçleri olan bir varlık olduğu akla geliyor. Burada öldükten sonra da belirtildiği için işaret kullanılmış olabilir. Elam Tanrısı Humban ile dolaylı bir ilişkisi olduğu da literatürde ele alınmıştır ancak kişi adı olarak da yaygın olduğu için bu hipotez ağırlık kazanmamıştır (George 2003:147).

63. Gelecek günler için anıt taşlar diktin,
64. Tanrı evleri kurdun,
65. Ziusudra'ya (oturduğu) yerde ulaştın,
66. Uzun zamandır unutulmuş Sümer'in ilahi güçlerini,
67. Buyruk ve ritüellerini ülkeye getirdin,
68. El yıkama, ağız yıkama ritüellerini [...] yerine getirdin,[10]
69. Selden [sonra], ülkedeki her şeyi (sen tekrar) öğrettin,[11]
70. Büyük rüzgâr (?) [... sonra], ...[12]
71. ...
72. ...
73. ...
74. [Gılgamış], (buraya) getirildin,"
75. (Tanrılar), [Tanrı Enlil'in buyruğunu Tanrı Enki'ye] ilettiler,
76. [Tanrı Enki, Tanrı An ile Tanrı Enlil'e] dedi ki:
77. "[O günlerde], o uzak günlerde,
78. [O gecelerde], o uzak gecelerde,
79. [O yıllarda], o uzak yıllarda,
80. (Tanrılar) [meclisi] seli saldıktan sonra,
81. İnsan soyunu yok etmek için,
82. Aramızda [sadece] ben bir insan hayatta kaldı,
83. Ziusudra, insan olsa da, hayatta kaldı,[13]
84. O zaman bana [gök] ve yer adına yemin ettik,

---

10 Birinci Nippur nüshası: "[(Ülkenin) el yıkama, ağız yıkama rütüelleri]ni o düzeltti" (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:15). Söz konusu ritüellerle (ağız yıkama ve el yıkama), tanrı ve tanrıçaların ruhlarının heykellerde barınması sağlanıyordu.

11 George'un (1999:199) önerisi dikkate alınmıştır. "Gılgamış'ın Ölümü", 69-70. satırlar, birinci Nippur nüshasından alınmıştır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:15).

12 "Büyük rüzgâr, fırtına" anlamındaki ulu_3 işaretinin okuması kesin değildir (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:15).

13 Ziusudra, *Sümer Tufan Efsanesi*'ne göre büyük tufandan sağ çıkan insandır.

85. [Bundan böyle] hiçbir insan (sonsuza kadar) yaşamayacak [diye yemin ettik],

86. Şimdi, Gılgamış'a bakıyoruz,

87. Bu kaderden annesi sayesinde kurtula[maz] mı?"[14]

88. (Bir Tanrı): "Gılgamış, yeraltı dünyasında ölüler arasında bir ruh olsun,

89. Yeraltı dünyasının valisi olsun, ruhlar arasında ileri gelen olsun,

90. Mahkeme hükümleri keser, kararlar verir,

91. Sözleri Tanrı Ninĝišzida ile Tanrı Dumuzid'in sözleri gibi ağır olsun,"

92. O zaman, Genç Kral Gılgamış'ın,

93. İnsanlar ne yaşarsa, kalbine [sıkıntı çöktü],

94. ["Güneş Tanrısının oğlu (Rüya Tanrısı) Sisig],[15]

95. ['Dağda',[16] karanlık ülkede, onun (Gılgamış) için (yolu) aydınlatıyor],

96. [İnsanlar arasında, kim olursa olsun],

97. [Heykeli geleceğe kalsın diye yapıldığı zaman],[17]

---

14 Gılgamış'ın annesinin Tanrıça Ninsumun olduğu kastedilmektedir. Babası Lugalbanda ve annesi Ninsumun'du (örneğin bkz. "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya", 222. satır; "Gılgamış ile Huwawa" (A Metni), 90. satır). Bu anlayış özellikle III. Ur döneminde yaygın. "Gılgamış'ın Ölümü" metninde (124. satır) ise ölümlü bir annesi olduğunu düşündürüyor (Gadotti 2014:123-125). "Gılgamış'ın Ölümü" metninde ölümün bir hayat gerçeği olduğu ifade eden kalıplar kullanılmış olabilir. Aynı metinde annesinin tanrıça olduğu ifade ediliyor (87. satır). Tanrıça Ninsumun/Ninsuna'nın Gılgamış'ın annesi olduğu geleneği köklü bir gelenek olabilir, bkz. "Sunuş".

15 Sisig: Sümer ülkesinde rüya tanrısı. "Gılgamış'ın Ölümü", 94-116. satırlar, birinci ve ikinci Nippur nüshalarından restore edilmiş olup özellikle ikinci ve on birinci Meturan nüshalarındaki boşluklarda kullanılmıştır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:16, 28-29; George 1999:199-201).

16 "Dağ, ülke" (kur) ifadesiyle yeraltı ve ölüler ülkesi kastedilmektedir. "Karanlık ülke" olarak betimlenmektedir.

17 "Heykeli" veya "Bu heykel" olarak çevrilebilen *alan-bi*, ("*une statue*"; Cavigneaux ve Rawi 2000a:61) belirli bir heykeli kastediyor olabilir. İfade ile belki ataları, tanrıları ya da Gılgamış'ın anne ve babasını temsil eden heykellerden söz edildiği de ileri sürülmektedir (George 1999:199; Gadotti 2014:306).

98. [Genç yiğitler ve seyirciler, sürgü(lü kapının önünde) yarım daire halinde dizilerek],

99. [(Heykelin) önünde güreş tutacaklar, güçlerini yarıştıracaklar],

100. [Nenegar ayında, ruhlar bayramında],[18]

101. [O (Gılgamış) olmadan onlara aydınlık olmaz.]"[19]

102. [Büyük dağ Tanrı Enlil, Tanrıların Babası],

103. [Kral Gılgamış ile rüyada konuştu],

104. "[Gılgamış, kaderini krallık yaptım, ama sana sonsuz yaşam tayin etmedim],

105. [(İnsanın) kaderi [ne olursa] olsun, yaşam (senin) kalbine sıkıntı vermesin],

106. [Yüreğini ferah tut, üzülme],

107. [İnsanlığın (başına gelen) büyük kötülüğü bu taşıdığı, sana söylendi],

108. [Göbek bağın böyle kesildi, sana söylendi],

109. [Her insanın en kara günü seni de bekliyor],

110. [Her insanın yalnız kaldığı yer seni de bekliyor],

111. [Durdurulamayan sel seni de bekliyor],

112. [Kaçışı olmayan savaş seni de bekliyor],

113. [Eşitlik olmayan vuruşma seni de bekliyor],

114. [Kaçısı olmayan kavga seni de bekliyor],

---

18 Nenegar ayı: Vefat etmiş ataların onurlandırıldığı ölüler bayramı için yapılan "Işıklar Festivali" ayı. Sümer tarihindeki farklı takvimlerden Nippur ay takviminin beşinci ayıdır. Bâbil ay takviminin beşinci ayına ve günümüz güneş takvimine göre Temmuz-Ağustos aylarına denk gelir (Adalı ve Görgü 2017:ix). Bu ay, Sümerce *izi* "ateş" ve *bar*$_7$ "yanmak" sözcükleri ve ölüler bayramıyla bağlantılı görülürdü. Sümerce ***nenegar***, bir görüşe göre "ateş yakma" anlamına gelir (Sallaberger 1993:125-126). Bu durumda, Sümerce *ne* "mangal" (ne [BRAZIER]; Tinney 2006) sözcüğü ve geniş semantiğe sahip *ĝar* "koymak, yerleştirmek" fiili söz konusudur. Festivallerde kullanılan meşale veya farklı ışıklandırmaların kastedildiği düşünülebilir (George 1999:203).

19 Cavigneaux ve Al-Rawi'ye göre (2000a:61) satırda Gılgamış'tan söz edilmektedir. Işıklarla çevrilmiş bir Gılgamış heykeli burada söz konusu olabilir mi? Diğer bir olasılık da, Sisig'den söz edildiğidir. "Gılgamış'ın Ölümü", 94. satırda yeraltı dünyasında yolu aydınlatan Güneş Tanrısı Utu'nun oğlu Rüya Tanrısı Sisig'den söz edilmektedir.

115. [Kalbin öfkeyle düğümlü olarak büyük şehre (yeraltı dünyasına) gitme],

116. [Güneş Tanrısı Utu huzurunda kalbin ferah olsun],[20]

117. [Palmiye elyafından kumaş gibi açılsın, sarımsak gibi soyulsun],[21]

118. [Anuna Tanrılarının, büyük tanrıların *ki-sig*$_{10}$*-ga* sunularını almak için oturduğu] yere git,[22]

119. *En* rahiplerinin yattığı yere, [*lagar* rahiplerinin yattığı yere],

120. *Lumaḫ* rahiplerinin yattığı yere, *nindingir* rahibelerinin yattığı yere,

121. *Gudug* rahiplerinin yattığı yere, 'keten giyen' *ša*$_3$*-gada-la*$_2$ rahiplerinin yattığı yere,

122. *Nindingir* rahibelerinin yattığı yere, 'sadıkların' yattığı yere,[23]

123. Baban ve deden,

124. Annen, kız kardeşlerin, sütkardeşlerin,[24]

125. Güçlü, kıymetli dostun, yoldaşın,

126. Dostun Enkidu, genç yoldaşın,

127. [Büyük Şehir'de (yeraltı dünyasında)] kralın atadığı valilerin olduğu yere,

128. Ordu komutanlarının [yattığı yere],

129. [Ordu yüzbaşılarının yattığı yere],

130. [Büyük Şehir Arali, adam...],

131. [Adam'ın sülalesi...],

132. [Kız kardeşin evinden, kız kardeşin sana gelecek],

133. [Sütkardeşin] evinden, [sütkardeşin sana gelecek],

---

20 "Gılgamış'ın Ölümü", 116-118. satırlarda George'un (1999:200) önerisi dikkate alınmıştır.

21 "Gılgamış'ın Ölümü", 117- 146. satırlar, birinci, üçüncü, altıncı ve on ikinci Meturan nüshalarında bulunmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:29-30).

22 *ki-sig*$_{10}$*-ga*: Akkadca *kispu*. Ölü atalara yapılan sunular.

23 "Sadıklar" (*gen*$_6$*-na*; Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:57; krş. *gen*$_6$ "sadakat", Halloran 2006:82): Bir rahip veya rahibeler sınıfı.

24 "Süt kişisi" (*lu*$_2$*-ga-a*) olarak geçen bu terim, bir tür sütkardeşini veya akrabasını (örneğin sütanne) kastediyor olabilir.

134. Adamın [sana gelecek, güçlü (dostun) sana gelecek],
135. Şehrin ihtiyarları sana gelecek,
136. Yüreğini ferah tut, üzülme,"
137. "O, Anuna Tanrıları arasında sayılacak,[25]
138. Tanrıların yoldaşı [sayılacak],
139. [O], yeraltı dünyasının valisi [olacak],
140. Mahkeme hükümleri kesecek, kararlar verecek,
141. [Sözleri Tanrı Ninĝišzida ve] Tanrı Dumuzid'in sözleri gibi ağır olacak,
142. O zaman genç [kral], Kral Gılgamış,
143. ... uyandı ...
144. ... gözlerini [açtı],
145. ... rüyada ...
146. ... rüyada ...
147. ... [Kul]ab'ın [kralı Gılgamış],[26]
148. ... parlayan dağın yiğidi,[27]
149. Tanrıların eseri (Uruk'un kralı) ...
150. ...
151. (Gılgamış): "[Beni doğuran annem] Tanrıça Ninsumun,
152. [Ve babam kutsal "Tanrı"] Lugalbanda['nın yaşamı (adına)],
153. [Tanrım Enki, Kral] Tanrı Nudimmud ...
154. ... beni doğuran annem,[28]
155. [Tanrıça Ninsumun'un] dizinde değdiği [bebek?] gibi mi olayım?
156. Büyük dağları ...
157. Kader Tanrısı Nam[tar]'ın [eli yo]k, ayağı yok, esirgeme [nedir bilmez],[29]

---

25 Bu satırda üçüncü kişi bir anlatıma geçiş yapılmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:58).

26 "Gılgamış'ın Ölümü", 147-153. satırlar, dördüncü ve altıncı Nippur nüshalarında bulunmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:21).

27 "Parlayan Dağ" ile Uruk kastedilmektedir.

28 "Gılgamış'ın Ölümü", 154-168. satırlar, ikinci Meturan nüshasında bulunmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:30).

29 Bu satırda George'un (1999:202) önerisi dikkate alınmıştır.

158. Benim ..."
159. Kral Nudimmud, ona rüyada (akıl) verdi,
160. Meclis'te, tanrıların en yüksek mevkisinde,
161. Kral Gılgamış geldikten sonra,
162. Kral Gılgamış'a onun hakkında dediler ki:
163. "Senin [durumuna] dair (kararımız): Önüne çıkan her yolu katettin,
164. Sediri, o tek ağacı, (kesip) dağından indirdin,
165. [Huwa]wa'yı ormanında öldürdün,
166. Gelecek [günler] için [dikili taşlar] diktin, gelen günler için,
167. [Tanrı evleri] kurdun,
168. [Ziusudra'ya oturduğu yerde ulaştın],
169. [Uzun zamandır] unutulmuş [Sümer'in ilahi güçlerini],[30]
170. [Buyruk ve ritüellerini] ülkeye getirdin,
171. [El yıkama, ağız yıkama ritüellerini ...] yerine getirdin,[31]
172. [S]el [bittikten sonra], ülkedeki her şeyi (sen tekrar) öğrettin,[32]
173. ...
174. ...
175. ...
176. Gıl[gamış], (buraya) getirildin,"
177. (Tanrılar), [Tanrı Enlil'in buyruğunu Tanrı Enki'ye] ilettiler,
178. Tanrı Enki, Tanrı An ile Tanrı Enlil'e [dedi ki]:
179. "O günlerde, [o uzak] günlerde,
180. O gecelerde, [o uzak] gecelerde,
181. [O yıllarda], o uzak yıllarda,
182. (Tanrılar) Meclisi seli saldıktan [sonra],

---

30 "Gılgamış'ın Ölümü", 169-196. satırlar, birinci, ikinci, üçüncü ve altıncı Meturan nüshalarında bulunmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:31).

31 El ve ağız yıkama ritüelleri için bkz. "Gılgamış'ın Ölümü", 68. satır.

32 George'un (1999:202) önerisi dikkate alınmıştır.

183. İnsan soyunu yok etmek için,
184. Aramızda sadece bir insan hayatta kaldı,
185. Ziusudra, insan olsa da, hayatta kaldı,
186. O zaman bana, gök ve yer adına yemin ettik,
187. Bundan böyle hiçbir insan (sonsuza kadar) yaşamayacak diye yemin ettik,
188. Şimdi, Gılgamış'a bakıyoruz,
189. Bu kaderden annesi sayesinde kurtula[maz] mı?"
190. (Bir Tanrı): "[Gı]lgamış, yeraltı dünyasında ölüler arasında bir ruh olsun,
191. [Yeraltı dünyasının valisi] olsun, ruhlar arasında ileri gelen olsun,
192. [Mahkeme hükümleri keser], kararlar verir,
193. [Sözleri Tanrı Ni]nĝišzida ile Tanrı Dumuzid'in sözleri gibi [ağır] olsun,"
194. [O zaman, genç kral] Gılgamış'ın,
195. [İnsa]nlar ne yaşarsa, [kalbine sıkıntı çöktü],
196. Güneş Tanrısının oğlu (Rüya Tanrısı) Sisig,
197. 'Dağda' (yeraltı dünyasında), karanlık ülkede, onun (Gılgamış) için (yolu) aydınlatıyor,[33]
198. İnsanlar arasında, kim olursa olsun,
199. Heykeli geleceğe kalsın diye yapıldığı zaman,[34]
200. Genç yiğitler ve seyirciler, sürgü(lü kapının önünde) yarım daire halinde dizilerek,
201. (Heykelin) önünde güreş tutacaklar, güçlerini yarıştıracaklar,
202. Nenegar ayında,[35] ruhlar bayramında,
203. O (Gılgamış?)[36] olmadan onlara aydınlık olmaz,"

33 "Gılgamış'ın Ölümü", 197- 263. satırlar, birinci ve ikinci Nippur nüshalarında bulunmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:16-18).

34 "Heykeli" veya "bu heykel" olarak çevrilebilen *alan-bi*, ("*une statue*"; Cavigneaux ve Rawi 2000a:61) belirli bir heykeli kastediyor olabilir. Bu ifade ile belki ataları, tanrıları ya da Gılgamış'ın anne ve babasını temsil eden heykellerden söz edildiği de belirtilmiştir (George 1999:199; Gadotti 2014:306).

35 Nenegar ayı: Bkz. "Gılgamış'ın Ölümü" 100. satır.

36 Gılgamış olabileceğine dair bkz. "Gılgamış'ın Ölümü" 101. satır.

204. Büyük Dağ Tanrı Enlil, Tanrıların Babası,

205. Kral Gılgamış ile rüyada [konuştu],

206. "Gılgamış, kaderini krallık yaptım, ama sana sonsuz yaşam tayin etmedim,

207. (İnsanın) kaderi [ne olursa] olsun, yaşam (senin) kalbine sıkıntı vermesin,

208. Yüreğini ferah tut, üzülme,

209. İnsanlığın (başına gelen) büyük kötülüğü bu taşıdığı, sana söylendi,

210. Göbek bağın böyle kesildi, sana söylendi,

211. Her insanın en kara günü seni de bekliyor,

212. Her insanın yalnız kaldığı yer seni de bekliyor,

213. Durdurulamayan sel seni de bekliyor,

214. Kaçışı olmayan savaş seni de bekliyor,

215. Eşitlik olmayan vuruşma seni de bekliyor,

216. Kaçısı olmayan kavga seni de bekliyor,

217. Kalbin öfkeyle düğümlü olarak büyük şehre (yeraltı dünyasına) gitme,

218. Güneş Tanrısı Utu huzurunda [kalbin ferah olsun],[37]

219. Palmiye elyafından kumaş [gibi açılsın], sarımsak gibi soyulsun,

218. Anuna Tanrılarının, büyük tanrıların *ki-sig*$_{10}$*-ga* sunularını almak için [oturduğu] yere git,[38]

219. *En* rahiplerinin yattığı yere, *lagar* rahiplerinin yattığı yere,

220. *Lumaḫ* rahiplerinin yattığı yere, *nindingir* rahibelerinin yattığı yere,

221. *Gudug* rahiplerinin yattığı yere, "keten giyen" *ša*$_3$*-gada-la*$_2$ rahiplerinin yattığı yere,

222. *Nindingir* rahibelerinin yattığı yere, "sadıkların" yattığı yere,[39]

---

37 "Gılgamış'ın Ölümü" 116-118. satırlarda George'un (1999:200) önerisi dikkate alınmıştır.

38 *ki-sig*$_{10}$*-ga*: Akkadca *kispu*. Ölü atalara yapılan sunular.

39 "Sadıklar" için bkz. "Gılgamış'ın Ölümü" 122. satır.

223. Baban ve deden,
224. Annen, kız kardeşlerin, sütkardeşlerin,[40]
225. Güçlü, kıymetli dostun, yoldaşın,
226. Dostun Enkidu, genç [yoldaşın],
227. Büyük Şehir'de (yeraltı dünyasında) kralın atadığı valilerin olduğu yere,
228. Ordu komutanlarının yattığı yere,
229. Ordu yüzbaşılarının yattığı yere,
230. Büyük Şehir Arali, adam ...
231. Adam'ın sülalesi ...
232. Kız kardeşin evinden, kız kardeşin sana gelecek,
233. Sütkardeşin evinden, sütkardeşin sana gelecek,
234. Adamın sana gelecek, güçlü (dostun) sana gelecek,
235. Şehrin ihtiyarları sana gelecek,
236. Yüreğini ferah tut, üzülme,"
237. "O, Anuna Tanrıları arasında [sayılacak],[41]
238. Tanrıların yoldaşı [sayılacak],
239. [O, yeraltı dünyasının valisi olacak],
240. [Mahkeme hükümleri kesecek, kararlar verecek],
241. [Sözleri Tanrı Ninĝišzida ve] Tanrı Dumuzid'in sözleri gibi ağır olacak."
242. O zaman [genç kral, kral] Gılgamış,
243. [Rüyayı] tabir ettikten sonra,[42]
244. [Rüyayı] tabir edenler ...
245. (Gılgamış'a) ona cevap verdiler:
246. "[Kralımız neden gözyaşı] döküyor?
247. Neden ... yaptı?
248. [İnsan var mı ki ölüm onu] tut[ma]mış, Tanrıça Nintur onu doğurmadı,

---

40 "Süt kişisi" (*lu$_2$-ga-a*) olarak geçen bu terim, bir tür sütkardeşini veya akrabasını (örneğin sütanne) kastediyor olabilir.

41 Bu satırda üçüncü kişi bir anlatıma geçiş yapılmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:58).

42 "Gılgamış'ın Ölümü" 243-249., 260-261. satırlarda George'un (1999:204-205) önerisi dikkate alınmıştır.

249. [İnsanlığın ilk tohumu] atıldığından [bu yana],[43]
250. ... yoktu,
251. Güreş tutan adam (bile) ***sa-ḫir*** ağına yakalanır,
252. Gökteki kuş (bile) ağa düşmekten kurtulamaz,
253. Irmaktaki balık (bile) sudaki ağı göremez,[44]
254. Ağ atan genç balıkçı onu yakalar,
255. Hiç kimse yeraltı dünyasından... çıktığını,
256. Bugüne kadar kim görmüş?
257. Hiçbir kralın seninki gibi kaderi olmadı,
258. İnsanlar arasında, kim olursa olsun,
259. Kimin seninki [gibi] kaderi olabilir?
260. [Senindir] yeraltı dünyasının valiliği,
261. Sen... ruhun... [Anuna Tanrıları arasında sayılacak],[45]
262. [Mahkeme hükümleri kesecek], kararlar vereceksin,
263. [Sözlerin Tanrı Ninĝišzida ve Tanrı Dumuzid'in sözleri gibi ağır olacak],
264. ...[46]
265. ... iyi olacak,
266. ... iyi günlere ...
267. ... iyi günlere ..."
268. (Gılgamış): "... benim yerim, ***udug*** (?) cini (?) önünde ..."
269. (Gılgamış'ın) mimarı, mezarını kapalı ... gibi tasarladı,
270. Tanrısı Enki, kafa karıştıran konuya,
271. Rüya ile çözümünü gösterdi,
272. Kral'ın "köpeği" rüyayı yorumladı, kimse yorumlamamıştı,

---

43 Restorasyon önerisi için bkz. George 1999:205.

44 Satırda yarı korunmuş "kapalı" anlamına gelen ur_3 işareti (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:17) ile onu takip eden ve tam korunmuş $numun_2$ "ot, yosun" sözcüğü, bir tür balık tuzağını kastetmektedir.

45 "Gılgamış'ın Ölümü" 260-261. satırlarda restorasyon için bkz. George 1999:205.

46 "Gılgamış'ın Ölümü" 264-296. satırlar birinci ve yedinci Meturan nüshalarında bulunmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:33-35).

273. Kral, şehrini çalışmaya çağırdı,
274. Haberci, borusuyla bütün ülkelere duyurdu,
275. "Uruk, kalk! Fırat Nehri'ni kaz, (sularını) sal!
276. Kulaba, kalk! Fırat Nehri'nin sularına yön ver!
277. Uruk'un kalkıp çalışan (halkı), sel gibiydi,
278. Kulaba'nın kalkıp çalışan (halkı), yere inen bir bulut gibiydi,
279. Birinci ayın yarısına gelmeden,
280. Beş gün geçmeden, on gün geçmeden,
281. Fırat Nehri'ni kazdılar, taşan sularına yön verdiler,
282. Güneş Tanrısı Utu, (ortaya çıkan) çakıl taşlarına hayranlıkla baktı,
283. Fırat Nehri'nin yatağında toprak yarıldı,
284. Mezarı taştan yaptı,
285. Duvarları taştan ördü,
286. Girişine taş kapı dikti,
287. Sürgü ve levhaları sert taştan,
288. Kapı takozlarını sert taştan,
289. Çatı kirişlerini altından yaptı,
290. Uzun, ağır taşları ... taşıttı,
291. ... çamurla her şeyi kapattı,
292. ... gelecek günlerde ...
293. ... arayanlar ...
294. [...] arayanlar yerini bulamasın,
295. (Gılgamış), Uruk'un içinde dayanıklı bir ev kurdu,
296. ... kurdu,
297. Sevdiği eşi, sevdiği çocuğu,[47]
298. Sevdiği iffetli, zeki eşi, küçük eşi,[48]
299. Sevdiği çalgıcısı, sâkisi, [sevdiği ...],[49]
300. Sevdiği baş berberi, [sevdiği...],
301. [Sevdiği] saray görevlileri, hizmetçiler,

47 "Gılgamış'ın Ölümü" 297-338. satırlar, üçüncü Nippur nüshasında bulunmaktadır (Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:22-23).

48 Satırdaki ifadeler Gılgamış'ın iki eşi olduğunu düşündürtmektedir.

49 Sâki, yüksek saray memuriyeti için kullanılan bir unvandı.

302. Sevdiği eşyalar,
303. Uruk'ta saray günü [gibi] yerlerine konuldu,
304. Tanrıça Ninsumun'un oğlu Gılgamış,
305. Tanrıça Ereşkigal'e göz alıcı hediyeler götürdü,
306. Kader Tanrısı Namtar'a bağlı hediyeler götürdü,
307. Tanrıça Dimpikug'a hayranlık uyandıran hediyeler götürdü,
308. Tanrı Neti'ye hediyeler götürdü,
309. Tanrılar Ninĝišzida ve Dumuzid'e hediyeler götürdü,
310. Tanrı Enki'ye, Tanrıça Ninki'ye, Tanrı Enmul'a, Tanrıça Ninmul'a,
311. Tanrı Endukuga'ya, Tanrıça Nindukuga'ya,
312. Tanrı Enindašuruma'ya, Tanrıça Nindašuruma'ya,
313. Tanrı Enmu-utula'ya, Tanrı Enmešara'ya,
314. Tanrı Enlil'in anne ve babasına,
315. Sunu masasının sahibi Tanrı Šulpae'ye,
316. Tanrı Sumugan ve Tanrıça Ninḫursaĝa'ya,
317. Kutsal Tepe'nin Anuna Tanrılarına,
318. Kutsal Tepe'de Tanrıça Nungal'a,
319. Ölmüş [*en*] rahiplerine, *lagar* rahiplerine,
320. [Ölmüş] *lumaḫ* rahiplerine, *nindingir rahibelerine,*
321. [Ölmüş] *gudug* rahiplerine, "keten giyen" $ša_3$-*gada-la*$_2$ rahiplerine,
322. Göz alıcı hediyeler [taşıdı],
323. "İyi el" (?) [hediyeler] ...
324. Tanrı ...'ya hediyeler [taşıdı],
325. ... [Tanrıça Nin]sumun (?)... yattı,
326. Tanrıça Ninsumun'un oğlu Gılgamış,
327. ... su (?) döktü,
328. ... dışarı [koyarak],
329. ... onun için burnunu (?) sürttü,
330. İnsanlar... şehrinin ...
331. ...serveti (?) koymadı,
332. ... toz çıkardılar (?),

333. O zaman genç [kral], Kral Gılgamış,
334. ... kutsal alana taşımadı, Tanrı Enlil'in ...'e,
335. Tanrıça Ninsumun'un oğlu Gılgamış,
336. ... soyu... ona denk kral... doğmadı,
337. ... bulunamıyor, yok,
338. Kulaba [Kralı] Gılgamış, sana övgüler olsun!

Birinci, İkinci, Dördüncü, Yedinci Meturan ve Birinci Nippur Nüshaları

1. ... [Gı]lgamış (?) ...[50]
2. ... onun için işlediler,
3. ... baş...
4. ...
5. ... girişi [kapattılar],
6. [Fıra]t ırmağını açtılar, suları geri aktı,
7. [Gılgamış'ın evi] (gözden) uzaklaştı,[51]
8. [O zaman] genç [kral], Kral Gılgamış,
9. [Gılgamış] için [burun] sürttüler,[52]
10. [Saç] yoldular,
11. ...
12. [Gılg]amış ...
13. ...
14. ...
15. ...
16. ...
17. ... yerleştirdi (?)
18. ...
19. ...

---

50 "Gılgamış'ın Ölümü" birinci, ikinci, dördüncü, yedinci Meturan ve birinci Nippur nüshalarında bulunan alternatif metin sonu için bkz. Cavigneaux ve Al-Rawi 2000a:18, 35-36.

51 Satırda George'un (1999:207) önerisi dikkate alınmıştır.

52 9-10. satırlarda ağıt yakılmaktadır.

20. ...
21. ... şehrinin kalabalığı,
22. ... toz toprak içinde kaldılar,
23. [O zaman genç kral], Kral Gılgamış,
24. (Gılgamış'ın) yüreği parçalandı, kalbine sıkıntı çöktü,
25. İnsanlar arasında, kim olursa olsun,
26. Heykeli geleceğe kalsın diye yapıldığı zaman,
27. Tanrıların evinde bir yer ayrıldığı zaman,
28. Adları söylenince asla unutulmaz,
29. Tanrıça Aruru, Tanrı Enlil'in büyük kız kardeşi,
30. Bu amaçla onlara soy veriyor,
31. Heykeli gelecek günlere yapılıyor, ülkede övülüyor,
32. Tanrı Ninazu'nun annesi Tanrıça Ereşkigal, sana övgüler olsun!

Gılgamış'ın Mektubu

1. [...]ranunna Kralı Ti[...]'ye de ki:[1]

2. Böyle (der) G[ılgamış], Ur Kralı, Kulaba'nın evladı,[2]

3. An[u], [Enlil], ve Ea'nın yarattığı, Güneş Tanrısı Šamaš'ın gözdesi, Marduk'un sevdiği,

4. [...] iple (bağlı) gibi, göğün altında, göğün zirvesinde bütün ülkeleri yöneten o,

5. Ve taht sahibi krallar onun ayaklarını öpüyor,

6. [Gün doğmun]da[n] günbatımına bütün ülkeleri iplerle bağlı gibi tutan kral o,

7. Böyle (der Gılgamış): Yerle bir eden Tanrı Enlil'in [buyruğu]nda,

8. [...], sana altı yüz iyi asker gönderdim, (oraya) intikal ettirdim,

9. Altın kaplamalı büyük obsidyen ve lapis lazuli [taş] lara [dair] sana yazdım,

10. Dostum Enkidu'nun [...]'e bağlansın diye ama sen "hiç yok" dedin,

---

1 Metin, Bâbilce (Akkadcanın bir lehçesi) yazılmıştır. Şehrin adı Eşnunna olabilir ama kesin değildir (Frazer 2015:89-139). Bilinmeyen veya kurgusal bir şehir adı söz konusu olabilir. En eski hali, MÖ 19. yüzyıl veya sonrası Eski Bâbil dönemine gidebilecek bu eser Sümerce Gılgamış hikâyelerinden sonra Bâbilce yazılmış olabilir. Uzak bir ihtimale göre, günümüzde bilinmeyen Sümerce bir metne dayanmaktadır. Her durumda, kesin yazılış tarihi henüz tespit edilememiştir.

2 Metinde Ur kenti, Bâbilce isim ekiyle *Urum* şeklinde yazılmaktadır.

11. [Şimdi] sana (tekrar) yazıyorum. Bu mektubu okuduğun gün,

12. Kalk git Ereş'e! Bir küme at ile git!

13. Isıran, aslan gibi saldıran güçlü [bin] köpeği önden gönder!

14. Alınları siyah [? bi]n beyaz atı,[3]

15. Alınları beyaz, yetmiş (?) bin atı,[4]

16. Bedenlerine dağların *kanaktu* çiçeği bağlı yüz (?) bin kısrağı,

17. Özgürce koşturan kırk bin genç "buzağı"yı,[5]

18. Çok renkli elli bin grup katırı,

19. Toynakları iyi durumda ve boynuzları sağlam elli bin grup gürbüz "buzağı"yı,

20. Yirmi bin kap balı, otuz bin çömlek tereyağını, seksen bin testi şarabı,

21. Seksen bin safran demetini, doksan bin *tatīdu* ağacının siyah parçasından yapılmış büyük sunu tablasını (da önden gönder),

22. Yüz bin eşek (yükü) "pırasa" (ve) ardıcı yükle, bulunduğun yere taşıt ve gel![6]

23. Dağdan getirilmiş altından bir parçayı otuz *manû* tartıp dostum Enkidu'nun göğsüne takayım,[7] [...] bin parça yeşim taşı, lapis lazuli taşı, ve değerli dağ taşları, ne kadar varsa, (bunlarla) bir kolye yapayım,

---

3 "Alın" olarak çevrilen Akkadca *mikrum*, Nuzi ören yerinden çıkan Akkadca metinlerde bilinen ama anlamı kesin çıkarılamayan bir terimdir (bir öneriye göre bir atın "bel kayışı"dır; Black, George ve Postgate 2000:210). Yorumumuza göre kuvvetli cins atlardan söz ediliyor olabilir.

4 "Yetmiş" ifadesi kırıktan dolayı açık bir şekilde okunmuyor.

5 Görüşümüze göre genç "buzağıları" (*būrū*) diye kastedilen, öküzlerin bir buzağı gibi sağlıklı ve yıpranmamış olması gerekmektedir. Yani büyük taşları taşıyabilecek öküzler söz konusudur.

6 "Pırasa" (*kar-šu*) yerine bir olasılığa göre, ikinci Sultantepe nüshasında kâtip "sedir ağacı" anlamına gelen *e-re$_2$-na* yazacaktı (*na* yerine *šu* yazmış olacağı varsayılırsa) ancak işaret açıkça *kar-šu* "pırasa" olarak okunduğu için bu öneriyi teyit etmek mümkün değil (Frazer 2015:120).

7 15 kilogram. Bir *manû* (Akkadca), yarım kilogramdır.

24. Büyük Kral Marduk'un hazine odasına kırk bin [...] beyaz kalay,

25. Doksan bin *biltu* saf, iyi, değerli, sağlam, has, nadir, ... demirden,[8]

26. dövülmüş, kesilmiş, "boynuzsuz",[9] ... (demirden), demirci, bir geyik yapsın,

27. Yüz yirmi bin *biltu* has, saf [bakırdan], demirci bütün malzemelerden, işi tapınağın içinde yapsın,

28. (Demirci) kendi (ustalığına) göre yeni, has [...], eşi benzeri olmayan, hiç görmediğim içi dolu veya boş (bir heykel),

29. Bin seçkin askeri özenle seç ve bir araya getir,

30. Yeni [ge]mileri gümüş, altın ile doldur ve Fırat'ta yüzdür,

31. Bâbil [rıhtı]mına taşı, tanrılarım onları görsün ve kalbime neşe dolsun,

32. Tašrītu ayının on beşinci günü Ur kentinin şehir kapısında eğ[er] seni görmezsem,[10]

33. Büyük tanrılar şahittir ki yemin ettim, onların huzurunda edilen yemin bozulmaz,

34. Yemin ettim; tanrılarım Lugalbanda, Sîn, Šamaš, Palil, Meslamta-ea,

35. Zababa ve kralım olan Tanrımın (şahitliğinde),[11]

36. (Onu) sana göndereceğim ve şehirlerini yerle bir edecek, [tapın]aklarını yağmalayacak, bahçelerini [...],

37. Kanallarının ağzına kapak yerleştirecek, korunaklı şehrinin [...], [...] rüyasına gireceğim ve (ben) Gılgamış,

38. ... içinde yaşayacağım. Kim ki [...], onlar bana emanet etmesinler,

39. [...s]ana, senin [...], senin oğulların, malın mülkün ve soyun,

---

8 Bir *biltu*, otuz kilogramdır.

9 Sözcük, düz bir çeviride *lā rāšû* "başsız", bu bağlamda daha olası "boynuzsuz" gibi bir anlam içerebilir. "Dayanıklı" gibi bir sıfatı da kastediyor olabilir.

10 Tašrītu ayı, Bâbil ay takviminin yedinci ayıdır. Günümüz takviminde karşılığı Eylül ve Ekim aylarıdır (Adalı ve Görgü 2017:ix).

11 Kişinin ibadet ettiği koruyucu kişisel tanrısı kastediliyor.

40. ... [U]r kentinin kapısında... evinde... sana demirci (?) getireceğim,

41. ... *biltu* bakır ve on iki [...] sana gö[ndereceğim] ve on [...] yazacağım,

42. ... Ur kentinin giriş kapısında koruyucu cinler ve ruhların yanında dikileceksin,[12]

43. Ur [halkı] (önlerinden) geçerken güçlü hissedecek,

44. Çabucak [mektubuma] ce[vap] gönder ve buraya gel! Başına bir iş gelmez!

Katalog Adı

45. Rakibi olmayan güçlü kral, G[ılgamış]'ın mektubu

Kolofon

46. Aslına göre y[azıldı ve gözden geçirildi].[13]

(Usta) Kâtip Nergal-tukultī'nin soyundan,
genç çırak (kâtip) [Adad-m]ušammer

47. (Bu tableti) kim alırsa, [Apsû Kralı] Tanrı Ea onun gözlerini alsın, kim kasten (bu tableti gizleyerek) un[ut]turursa, hem[en] Tanrı Nabû ellerini [...].

12 Eski Mezopotamya saray girişlerindeki yarı insan mitolojik tasvirler (örneğin literatürde "lamassu" adı verilen ve Asur saray girişlerinde bulunan insan başlı boğalar) kastedilmektedir.

13 Birinci Sultantepe nüshasının kâtibi. Diğer nüshaları yazan kâtiplerin adları korunmamıştır.

Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi

1. J. Austen, GURUR VE ÖNYARGI, Çev. H. Koç
2. Novalis, GECEYE ÖVGÜLER, Çev. A. Cemal
3. O. Wilde, MUTLU PRENS -Bütün Masallar, Bütün Öyküler-, Çev. R. Hakmen - F. Özgüven
4. H. C. Andersen, SEÇME MASALLAR, Çev. M. Alpar
5. KEREM İLE ASLI, Haz. Çev. İ. Öztürk
6. H. James, YÜREK BURGUSU, Çev. N. Aytür
7. R. M. Rilke, DUINO AĞITLARI, Çev. Z. Aksu Yılmazer
8. H. de Balzac, MODESTE MIGNON, Çev. O. Rifat - S. Rifat
9. F. G. Lorca, KANLI DÜĞÜN, Çev. R. Hakmen
10. Şeyh Galib, HÜSN Ü AŞK, Çev. A. Gölpınarlı
11. J. W. von Goethe, YARAT EY SANATÇI, Çev. A. Cemal
12. Platon, GORGİAS, Çev. M. Rifat - S. Rifat
13. E. A. Poe, DEDEKTİF (AUGUSTE DUPIN) ÖYKÜLERİ, Çev. M. Fuat - Y. Salman - D. Hakyemez
14. G. Flaubert, ERMİŞ ANTONIUS VE ŞEYTAN, Çev. S. Eyüboğlu
15. G. Flaubert, YERLEŞİK DÜŞÜNCELER SÖZLÜĞÜ, Çev. S. Rifat - E. Gökteke
16. C. Baudelaire, PARİS SIKINTISI, Çev. T. Yücel
17. Iuvenalis, YERGİLER, Çev. Ç. Dürüşken - Alova
18. YUNUS EMRE, HAYATI VE BÜTÜN ŞİİRLERİ, Haz. A. Gölpınarlı
19. E. Dickinson, SEÇME ŞİİRLER, Çev. S. Özpalabıyıklar
20. A. Dumas, fils, KAMELYALI KADIN, Çev. T. Yücel
21. Ömer Hayyam, DÖRTLÜKLER, Çev. S. Eyüboğlu
22. A. Schopenhauer, YAŞAM BİLGELİĞİ ÜZERİNE AFORİZMALAR, Çev. M. Tüzel
23. M. de Montaigne, DENEMELER, Çev. S. Eyüboğlu
24. Platon, DEVLET, Çev. S. Eyüboğlu - M. A. Cimcoz
25. F. Rabelais, GARGANTUA, Çev. S. Eyüboğlu - V. Günyol - A. Erhat
26. İ. A. Gonçarov, OBLOMOV, Çev. S. Eyüboğlu - E. Güney
27. T. More, UTOPIA, Çev. S. Eyüboğlu - V. Günyol - M. Urgan
28. Herodotos, TARİH, Çev. M. Ökmen

29. S. Kierkegaard, KAYGI KAVRAMI, Çev. T. Armaner
30. Platon, ŞÖLEN - DOSTLUK, Çev. S. Eyüboğlu - A. Erhat
31. A. S. Puşkin, YÜZBAŞININ KIZI -Bütün Romanlar, Bütün Öyküler-, Çev. A. Behramoğlu
32. A. S. Puşkin, SEVİYORDUM SİZİ, Çev. A. Behramoğlu
33. G. Flaubert, MADAME BOVARY, Çev. N. Ataç - S. E. Siyavuşgil
34. İ. S. Turgenyev, BABALAR VE OĞULLAR, Çev. E. Altay
35. A. P. Çehov, KÖPEĞİYLE DOLAŞAN KADIN, Çev. E. Altay
36. A. P. Çehov, BÜYÜK OYUNLAR, Çev. A. Behramoğlu
37. Molière, CİMRİ, Çev. S. Eyüboğlu
38. W. Shakespeare, MACBETH, Çev. S. Eyüboğlu
39. W. Shakespeare, ANTONIUS VE KLEOPATRA, Çev. S. Eyüboğlu
40. N. V. Gogol, AKŞAM TOPLANTILARI, Çev. E. Altay
41. Narayana, HİTOPADEŞA, Çev. K. Kaya
42. Feridüddin Attâr, MANTIK AL-TAYR, Çev. A. Gölpınarlı
43. Yamamoto, HAGAKURE: SAKLI YAPRAKLAR, Çev. H. C. Erkin
44. Aristophanes, EŞEKARILARI, KADINLAR SAVAŞI VE DİĞER OYUNLAR, Çev. S. Eyüboğlu - A. Erhat
45. F. M. Dostoyevski, SUÇ VE CEZA, Çev. M. Beyhan
46. M. de Unamuno, SİS, Çev. Y. Ersoy Canpolat
47. H. Ihsen, BRAND - PEER GYNT, Çev. S. B. Göknil - Z. İpşiroğlu
48. N. V. Gogol, BİR DELİNİN ANI DEFTERİ, Çev. M. Beyhan
49. J. J. Rousseau, TOPLUM SÖZLEŞMESİ, Çev. V. Günyol
50. A. Smith, MİLLETLERİN ZENGİNLİĞİ, Çev. H. Derin
51. J. de La Fontaine, MASALLAR, Çev. S. Eyüboğlu
52. J. Swift, GULLIVER'İN GEZİLERİ, Çev. İ. Şahinbaş
53. H. de Balzac, URSULE MIROUËT, Çev. S. Rifat - S. Rifat
54. Mevlânâ, RUBAİLER, Çev. H. Â. Yücel
55. Seneca, MEDEA, Çev. Ç. Dürüşken
56. W. Shakespeare, JULIUS CAESAR, Çev. S. Eyüboğlu
57. J. J. Rousseau, BİLİMLER VE SANAT ÜSTÜNE SÖYLEV, Çev. S. Eyüboğlu
58. M. Wollstonecraft, KADIN HAKLARININ GEREKÇELENDİRİLMESİ, Çev. D. Hakyemez
59. H. James, KISA ROMANLAR, UZUN ÖYKÜLER, Çev. N. Aytür - Ü. Aytür
60. Mirze Elekber Sabir, HOPHOPNAME (Seçmeler), Çev. İ. Öztürk
61. F. M. Dostoyevski, KARAMAZOV KARDEŞLER, Çev. N. Y. Taluy
62. Şudraka, TOPRAK ARABACIK (Mriççhakatika), Çev. K. Kaya
63. J. J. Rousseau, DİLLERİN KÖKENİ ÜSTÜNE DENEME, Çev. Ö. Albayrak
64. D. Diderot, AKTÖRLÜK ÜZERİNE AYKIRI DÜŞÜNCELER, Çev. S. E. Siyavuşgil
65. J. P. Eckermann, YAŞAMININ SON YILLARINDA GOETHE İLE KONUŞMALAR, Çev. M. Kahraman
66. Seneca, PHAEDRA, Çev. Ç. Dürüşken

67. M. de Unamuno, ABEL SANCHEZ -Tutkulu Bir Aşk Hikâyesi- TULA TEYZE, Çev. Y. Ersoy Canpolat
68. W. Shakespeare, PERICLES, Çev. H. Koç
69. L. N. Tolstoy, SANAT NEDİR, Çev. M. Beyhan
70. W. Shakespeare, III. RICHARD, Çev. Ö. Nutku
71. Mevlânâ, DÎVÂN-I KEBİR, Çev. A. Gölpınarlı
72. T. De Quincey, BİR İNGİLİZ AFYON TİRYAKİSİNİN İTİRAFLARI, Çev. B. Boran
73. W. Shakespeare, ATİNALI TIMON, Çev. S. Eyüboğlu
74. J. Austen, AKIL VE TUTKU, Çev. H. Koç
75. A. Rimbaud, ILLUMINATIONS, Çev. C. Alkor
76. M. de Cervantes Saavedra, YÜCE SULTAN, Çev. Y. Ersoy Canpolat
77. D. Ricardo, SİYASAL İKTİSADIN VE VERGİLENDİRMENİN İLKELERİ, Çev. B. Zeren
78. W. Shakespeare, HAMLET, Çev. S. Eyüboğlu
79. F. M. Dostoyevski, EZİLENLER, Çev. N. Y. Taluy
80. A. Dumas, BİNBİR HAYALET, Çev. A. Özgüner
81. H. de Balzac, EVDE KALMIŞ KIZ, Çev. Y. Avunç
82. E.T.A. Hoffman, SEÇME MASALLAR, Çev. İ. Kanternir
83. N. Machiavelli, HÜKÜMDAR, Çev. N. Adabağ
84. M. Twain, SEÇME ÖYKÜLER, Çev. Y. Salman
85. L. N. Tolstoy, HACI MURAT, Çev. M. Beyhan
86. G. Galilei, İKİ BÜYÜK DÜNYA SİSTEMİ ÜZERİNE DİYALOG, Çev. R. Aşçıoğlu
87. F. M. Dostoyevski, ÖLÜLER EVİNDEN ANILAR, Çev. N. Y. Taluy
88. F. Bacon, SEÇME AFORİZMALAR, Çev. C. C. Çevik
89. W. Blake, MASUMİYET VE TECRÜBE ŞARKILARI, Çev. S. Özpalabıyıklar
90. F. M. Dostoyevski, YERALTINDAN NOTLAR, Çev. N. Y. Taluy
91. Prokopios, BİZANS'IN GİZLİ TARİHİ, Çev. O. Duru
92. W. Shakespeare, OTHELLO, Çev. Ö. Nutku
93. G. de Villehardouin - H. de Valenciennes, IV. HAÇLI SEFERİ KRONİKLERİ, Çev. A. Berktay
94. UPANİŞHADLAR, Çev. K. Kaya
95. M. E. Han Galib, GALİB DÎVÂNI, Çev. C. Soydan
96. J. Swift, ALÇAKGÖNÜLLÜ BİR ÖNERİ, Çev. D. Hakyemez
97. Sappho, FRAGMANLAR, Çev. Alova
98. W. Shakespeare, KURU GÜRÜLTÜ, Çev. S. Sanlı
99. V. B. Ibañez, MAHŞERİN DÖRT ATLISI, Çev. N. G. Işık
100. H. James, GÜVERCİNİN KANATLARI, Çev. R. Hakmen
101. G. de Maupassant, GEZGİN SATICI, Çev. B. Onaran
102. Seneca, TROIALI KADINLAR, Çev. Ç. Dürüşken
103. H. de Balzac, BİR HAVVA KIZI, Çev. B. Kuzucuoğlu
104. W. Shakespeare, KRAL LEAR, Çev. Ö. Nutku
105. M. Shikibu, MURASAKİ SHİKİBU'NUN GÜNLÜĞÜ, Çev. E. Esen

106. J. J. Rousseau, EMILE, Çev. Y. Avunç
107. A. Dumas, ÜÇ SİLAHŞOR, Çev. V. Yalçıntoklu
108. İ. S. Turgenyev, RUDİN - İLK AŞK - İLKBAHAR SELLERİ, Çev. E. Altay
109. L. N. Tolstoy, SİVASTOPOL, Çev. M. Beyhan
110. J. W. von Goethe, YAŞAMIMDAN ŞİİR VE HAKİKAT, Çev. M. Kahraman
111. L. N. Tolstoy, DİRİLİŞ, Çev. A. Hacıhasanoğlu
112. H. de Balzac, SUYU BULANDIRAN KIZ, Çev. Y. Avunç
113. A. Daudet, PAZARTESİ HİKÂYELERİ, Çev. S. E. Siyavuşgil
114. W. Shakespeare, SONELER, Çev. T. S. Halman
115. K. Mansfield, KATIKSIZ MUTLULUK, Çev. Oya Dalgıç
116. Ephesoslu Hipponaks, BÜTÜN FRAGMANLAR, Çev. Alova
117. F. Nietzsche, ECCE HOMO, Çev. M. Tüzel
118. N. V. Gogol, MÜFETTİŞ, Çev. K. Karasulu
119. Nizamü'l-Mülk, SİYASETNAME, Çev. M. T. Ayar
120. H. de Balzac, TILSIMLI DERİ, Çev. V. Yalçıntoklu
121. F. M. Dostoyevski, STEPANÇİKOVO KÖYÜ, Çev. N. Y. Taluy
122. G. Sand, THÉRÈSE VE LAURENT, Çev. V. Yalçıntoklu
123. W. Shakespeare, ROMEO VE JULIET, Çev. Ö. Nutku
124. F. Nietzsche, TRAGEDYANIN DOĞUŞU, Çev. M. Tüzel
125. Ovidius, AŞK SANATI, Çev. Ç. Dürüşken
126. P. J. Proudhon, MÜLKİYET NEDİR?, Çev. D. Çetinkasap
127. H. de Balzac, PIERRETTE, Çev. Y. Avunç
128. L. N. Tolstoy, KAFKAS TUTSAĞI, Çev. M. Beyhan
129. N. Copernicus, GÖKSEL KÜRELERİN DEVİNİMLERİ ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
130. N. V. Gogol, TARAS BULBA VE MİRGOROD ÖYKÜLERİ, Çev. E. Altay
131. W. Shakespeare, ON İKİNCİ GECE, Çev. S. Sanlı
132. A. Daudet, SAPHO, Çev. T. Yücel
133. F. M. Dostoyevski, ÖTEKİ, Çev. T. Akgün
134. F. Nietzsche, PUTLARIN ALACAKARANLIĞI, Çev. M. Tüzel
135. É. Zola, GERMINAL, Çev. B. Onaran
136. J. O. y Gasset, KİTLELERİN AYAKLANMASI, Çev. N. G. Işık
137. Euripides, BAKKHALAR, Çev. S. Eyüboğlu
138. W. Shakespeare, YETER Kİ SONU İYİ BİTSİN, Çev. Ö. Nutku
139. N. V. Gogol, ÖLÜ CANLAR, Çev. M. Beyhan
140. Plutarkhos, LYKURGOS'UN HAYATI, Çev. S. Eyüboğlu - V. Günyol
141. W. Shakespeare, YANLIŞLIKLAR KOMEDYASI, Çev. Ö. Nutku
142. H. von Kleist, DÜELLO -Bütün Öyküler- Çev. İ. Kanterir
143. L. de Vega, OLMEDO ŞÖVALYESİ, Çev. Y. Ersoy Canpolat
144. F. M. Dostoyevski, EV SAHİBESİ, Çev. T. Akgün
145. W. Shakespeare, KRAL JOHN'UN YAŞAMI VE ÖLÜMÜ, Çev. H. Çalışkan

146. H. de Balzac, LOUIS LAMBERT, Çev. O. Rifat - S. Rifat
147. Mahmûd-ı Şebüsterî, GÜLŞEN-İ RÂZ, Çev. A. Gölpınarlı
148. Molière, KADINLAR MEKTEBİ, Çev. B. Tuncel
149. Catullus, BÜTÜN ŞİİRLERİ, Çev. Ç. Dürüşken - Alova
150. Somadeva, MASAL IRMAKLARININ OKYANUSU, Çev. K. Kaya
151. Hafız-ı Şirazî, HAFIZ DİVÂNI, Çev. A. Gölpınarlı
152. Euripides, YAKARICILAR, Çev. S. Sandalcı
153. W. Shakespeare-J. Fletcher, CARDENIO, Çev. Ö. Nutku
154. Molière, GEORGE DANDIN, Çev. S. Kuray
155. J. W. von Goethe, GENÇ WERTHER'İN ACILARI, Çev. M. Kahraman
156. F. Nietzsche, BÖYLE SÖYLEDİ ZERDÜŞT, Çev. M. Tüzel
157. W. Shakespeare, KISASA KISAS, Çev. Ö. Nutku
158. J. O. y Gasset, SİSTEM OLARAK TARİH, Çev. N. G. Işık
159. C. de la Barca, HAYAT BİR RÜYADIR, Çev. B. Sabuncu
160. F. Nietzsche, DİONYSOS DİTHYRAMBOSLARI, Çev. A. Cemal
161. L. N. Tolstoy, ANNA KARENİNA, Çev. A. Hacıhasanoğlu
162. G. de Maupassant, GÜZEL DOST, Çev. A. Özgüner
163. Euripides, RESOS, Çev. S. Sandalcı
164. Sophokles, KRAL OİDİPUS, Çev. B. Tuncel
165. F. M. Dostoyevski, BUDALA, Çev. E. Altay
166. W. Shakespeare, KRAL VIII. HENRY, Çev. H. Çalışkan
167. D. Diderot, KÖRLER ÜZERİNE MEKTUP - SAĞIRLAR ÜZERİNE MEKTUP, Çev. A. Cemgil - D. Cemgil
168. T. Paine, AKIL ÇAĞI, Çev. A. İ. Dalgıç
169. W. Shakespeare, VENEDİK TACİRİ, Çev. Ö. Nutku
170. G. Eliot, SILAS MARNER, Çev. F. Kâhya
171. H. de Balzac, MUTLAK PEŞİNDE, Çev. S. Rifat - O. Rifat - S. Rifat
172. W. Shakespeare, BİR YAZ GECESİ RÜYASI, Çev. Ö. Nutku
173. A. de Musset, MARIANNE'İN KALBİ, Çev. B. Tuncel - S. Eyüboğlu
174. F. M. Dostoyevski, ECİNNİLER, Çev. M. Beyhan
175. A. S. Puşkin, BORİS GODUNOV, Çev. Ö. Özer
176. W. Shakespeare, HIRÇIN KIZ, Çev. Ö. Nutku
177. İ. S. Turgenyev, DUMAN, Çev. E. Altay
178. Sophokles, ELEKTRA, Çev. A. Erhat
179. J. Austen, NORTHANGER MANASTIRI, Çev. H. Koç
180. D. Defoe, ROBINSON CRUSOE, Çev. F. Kâhya
181. W. Shakespeare - J. Fletcher, İKİ SOYLU AKRABA, Çev. Ö. Nutku
182. Platon, SOKRATES'İN SAVUNMASI, Çev. A. Çokona
183. L. N. Tolstoy, İNSAN NEYLE YAŞAR? , Çev. K. Karasulu
184. N. V. Gogol, EVLENME - KUMARBAZLAR, Çev. K. Karasulu
185-1. F. Nietzsche, İNSANCA, PEK İNSANCA, Çev. M. Tüzel
185-2. F. Nietzsche, KARIŞIK KANILAR VE ÖZDEYİŞLER, Çev. M. Tüzel
185-3. F. Nietzsche, GEZGİN VE GÖLGESİ, Çev. M. Tüzel
186. A. P. Çehov, AYI -Dokuz Kısa Oyun-, Çev. T. Akgün

187. J. M. Keynes, PARA ÜZERİNE BİR İNCELEME, Çev. C. Gerçek
188. H. Fielding, JOSEPH ANDREWS, Çev. F. B. Aydar
189. C. Brontë, PROFESÖR, Çev. G. Varım
190. Kalidasa, MALAVİKA VE AGNİMİTRA, Çev. H. D. Can
191. W. Shakespeare, NASIL HOŞUNUZA GİDERSE, Çev. Ö. Nutku
192. Aiskhylos, ZİNCİRE VURULMUŞ PROMETHEUS, Çev. S. Eyüboğlu - A. Erhat
193. E. Rostand, CYRANO DE BERGERAC, Çev. S. E. Siyavuşgil
194. É. Zola, YAŞAMA SEVİNCİ, Çev. B. Onaran
195. F. M. Dostoyevski, KUMARBAZ, Çev. K. Karasulu
196. S. Kierkegaard, FELSEFE PARÇALARI YA DA BİR PARÇA FELSEFE, Çev. D. Şahiner
197. Cicero, YÜKÜMLÜLÜKLER ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
198. D. Diderot, RAMEAU'NUN YEĞENİ, Çev. A. Cemgil
199. W. Shakespeare, KRAL V. HENRY, Çev. H. Çalışkan
200. L. N. Tolstoy, KREUTZER SONAT, Çev. A. Hacıhasanoğlu
201. S. Kierkegaard, BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ, Çev. N. Beier
202. Aisopos, MASALLAR, Çev. İ. Çokona
203. W. Shakespeare, CYMBELINE, Çev. Ö. Nutku
204. Aristoteles, ATİNALILARIN DEVLETİ, Çev. A. Çokona
205. V. Hugo, BİR İDAM MAHKÛMUNUN SON GÜNÜ, Çev. V. Yalçıntoklu
206. D. Diderot, FELSEFE KONUŞMALARI, Çev. A. Cemgil
207. W. Shakespeare, VERONALI İKİ SOYLU DELİKANLI, Çev. Ö. Nutku
208. Molière, İNSANDAN KAÇAN, Çev. B. Tuncel
209. L. N. Tolstoy, ÜÇ ÖLÜM, Çev. G. Ç. Kızılırmak
210. Stendhal, KIRMIZI VE SİYAH, Çev. B. Onaran
211. Feridüddin Attâr, İLÂHİNAME, Çev. A. Gölpınarlı
212. D. Diderot, KADERCİ JACQUES VE EFENDİSİ, Çev. A. Cemgil
213. V. Hugo, NOTRE DAME'İN KAMBURU, Çev. V. Yalçıntoklu
214. W. Shakespeare, CORIOLANUS'UN TRAGEDYASI, Çev. Ö. Nutku
215. Euripides, MEDEA, Çev. A. Çokona
216. W. Shakespeare, TROILUS VE CRESSIDA, Çev. S. Eyüboğlu - M. Urgan
217. H. Bergson, GÜLME, Çev. D. Çetinkasap
218. W. Shakespeare, KIŞ MASALI, Çev. Ö. Nutku
219. Homeros, İLYADA, Çev. A. Erhat - A. Kadir
220. Homeros, ODYSSEİA, Çev. A. Erhat - A. Kadir
221. W. Shakespeare, KRAL IV. HENRY - I, Çev. H. Çalışkan
222. W. Shakespeare, KRAL IV. HENRY - II, Çev. H. Çalışkan
223. L. N. Tolstoy, İVAN İLYİÇ'İN ÖLÜMÜ, Çev. M. Beyhan
224. W. Shakespeare, AŞKIN EMEĞİ BOŞUNA, Çev. Ö. Nutku
225. W. Shakespeare, AŞK VE ANLATI ŞİİRLERİ, Çev. T. S. Halman
226. C. Goldoni, SEVGİLİLER, Çev. N. Adabağ - L. Tecet
227. F. M. Dostoyevski, BEYAZ GECELER, Çev. B. Zeren
228. Sophokles, ANTİGONE, Çev. A. Çokona

229. W. Shakespeare, TITUS ANDRONICUS, Çev. Ö. Nutku
230. L. N. Tolstoy, ÇOCUKLUK, Çev. A. Hacıhasanoğlu
231. M. Y. Lermontov, HANÇER -Seçme Şiirve Manzumeler-, Çev. A. Behramoğlu
232. Sophokles, TRAKHİSLİ KADINLAR, Çev. A. Çokona
233. W. Shakespeare, II. RICHARD, Çev. Ö. Nutku
234. Sun Zi (Sun Tzu), SAVAŞ SANATI, Çev. P. Otkan - G. Fidan
235. W. Shakespeare, KRAL VI. HENRY - I, Çev. Ö. Nutku
236. W. Shakespeare, KRAL VI. HENRY - II, Çev. Ö. Nutku
237. W. Shakespeare, KRAL VI. HENRY - III, Çev. Ö. Nutku
238. J. W. von Goethe, ALMAN GÖÇMENLERİN SOHBETLERİ, Çev. T. Tayanç
239. W. Shakespeare, WINDSOR'UN ŞEN KADINLARI, Çev. H. Çalışkan
240. GILGAMIŞ DESTANI, Çev. S. Maden
241. C. Baudelaire, ÖZEL GÜNCELER - APAÇIK YÜREĞİM, Çev. S. Maden
242. W. Shakespeare, FIRTINA, Çev. Ö. Nutku
243. İbn Kalânisî, ŞAM TARİHİNE ZEYL, Çev. O. Özatağ
244. Yusuf Has Hacib, KUTADGU BİLİG, Çev. A. Çakan
245. L. N. Tolstoy, İLKGENÇLİK, Çev. A. Hacıhasanoğlu
246. Sophokles, PHİLOKTETES, Çev. A. Çokona
247. K. Kolomb, SEYİR DEFTERLERİ, Çev. S. Maden
248. C. Goldoni, LOKANTACI KADIN, Çev. N. Adabağ
249. Plutarkhos, THESEUS - ROMULUS, Çev. İ. Çokona
250. V. Hugo, SEFİLLER, Çev. V. Yalçıntoklu
251. Plutarkhos, İSKENDER - SEZAR, Çev. İ. Çokona
252. Montesquieu, İRAN MEKTUPLARI, Çev. B. Günen
253. C. Baudelaire, KÖTÜLÜK ÇİÇEKLERİ, Çev. S. Maden
254. İ. S. Turgenyev, HAM TOPRAK, Çev. E. Altay
255. L. N. Tolstoy, GENÇLİK, Çev. A. Hacıhasanoğlu
256. Ksenophon, ANABASİS -On Binler'in Dönüşü-, Çev. A. Çokona
257. A. de Musset, LORENZACCIO, Çev. B. Günen
258. É. Zola, NANA, Çev. B. Onaran
259. Sophokles, AİAS, Çev. A. Çokona
260. Bâkî, DÎVÂN, Çev. F. Öztürk
261. F. Nietzsche, DAVID STRAUSS, İTİRAFÇI VE YAZAR, Çev. M. Tüzel
262. F. Nietzsche, TARİHİN YAŞAM İÇİN YARARI VE SAKINCASI, Çev. M. Tüzel
263. F. Nietzsche, EĞİTİCİ OLARAK SCHOPENHAUER, Çev. M. Tüzel
264. F. Nietzsche, RICHARD WAGNER BAYREUTH'TA, Çev. M. Tüzel
265. A. de Musset, ŞAMDANCI, Çev. B. Tuncel - S. Eyüboğlu
266. Michelangelo, CENNETİN ANAHTARLARI, Çev. T. S. Halman
267. D. Diderot, RAHİBE, Çev. A. Cemgil
268. Edib Ahmed Yüknekî, ATEBETÜ'L-HAKAYIK, Çev. A. Çakan
269. İ. S. Turgenyev, BAŞKANIN ZİYAFETİ - PARASIZLIK - BEKÂR, Çev. N. Y. Taluy

270. Aristoteles, POETİKA -Şiir Sanatı Üzerine-, Çev. A. Çokona - Ö. Aygün
271. Hippokrates, AFORİZMALAR, Çev. E. Çoraklı
272. G. Leopardi, ŞARKILAR, Çev. N. Adabağ
273. Herodas, MİMOSLAR, Çev. Alova
274. Molière, HASTALIK HASTASI, Çev. B. Günen
275. Laozi, TAO TE CHİNG -DAO DE JİNG-, Çev. S. Özbey
276. BÂBİL YARATILIŞ DESTANI -Enuma Eliş-, Çev. S. F. Adalı - A. T. Görgü
277. M. Shelley, FRANKENSTEIN YA DA MODERN PROMETHEUS, Çev. Y. Yavuz
278. Erasmus, DELİLİĞE ÖVGÜ, Çev. Y. Sivri
279. A. Dumas, SAINTE-HERMINE ŞÖVALYESİ, Çev. H. Bayrı
280. Sophokles, OİDİPUS KOLONOS'TA, Çev. A. Çokona
281. A. Dumas, SİYAH LALE, Çev. V. Yalçıntoklu
282. A. Sewell, SİYAH İNCİ, Çev. A. Berktay
283. C. Marlowe, PARİS'TE KATLİAM, Çev. Ö. Nutku
284. F. Nietzsche, İYİNİN VE KÖTÜNÜN ÖTESİNDE, Çev. M. Tüzel
285. C. Marlowe, KARTACA KRALİÇESİ DİDO, Çev. Ö. Nutku
286. Hesiodos, THEOGONİA - İŞLER VE GÜNLER, Çev. A. Erhat - S. Eyüboğlu
287. Horatius, ARS POETICA -Şiir Sanatı-, Çev. C. C. Çevik
288. W. Shakespeare, ÇİFTE İHANET, Çev. Ö. Nutku
289. Molière, KİBARLIK BUDALASI, Çev. B. Günen
290. Semonides ve Altı İambos Şairi, ŞİİRLER VE BÜTÜN FRAGMANLAR, Çev. Alova
291. D. Defoe, VEBA YILI GÜNLÜĞÜ, Çev. İ. Kanternir
292. O. Wilde, ÖNEMSİZ BİR KADIN, Çev. P. D. Deveci
293. L. N. Tolstoy, EFENDİ İLE UŞAĞI, Çev. A. Hacıhasanoğlu
294. H. de Balzac, VADİDEKİ ZAMBAK, Çev. V. Yalçıntoklu
295. C. Marlowe, MALTALI YAHUDİ, Çev. Ö. Nutku
296. H. Melville, KATİP BARTLEBY, Çev. H. Koç
297. Cicero, YASALAR ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
298. E.T.A. Hoffman, MATMAZEL DE SCUDÉRY, Çev. G. Zeytinoğlu
299. SÜMER KRAL DESTANLARI, Çev. S. F. Adalı - A. T. Görgü
300. L. N. Tolstoy, SAVAŞ VE BARIŞ, Çev. T. Akgün
301. Plutarkhos, DEMOSTHENES - CICERO, Çev. İ. Çokona
302. Farabî, İDEAL DEVLET, Çev. A. Arslan
303. C. Marlowe, II. EDWARD, Çev. Ö. Nutku
304. Montesquieu, KANUNLARIN RUHU ÜZERİNE, Çev. B. Günen
305. Cicero, YAŞLI CATO VEYA YAŞLILIK ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
306. Stendhal, PARMA MANASTIRI, Çev. B. Onaran
307. A. Daudet, DEĞİRMENİMDEN MEKTUPLAR, Çev. S. E. Siyavuşgil
308. Euripides, İPHİGENİA AULİS'TE, Çev. A. Çokona
309. Euripides, İPHİGENİA TAURİS'TE, Çev. A. Çokona
310. Pascal, DÜŞÜNCELER, Çev. D. Çetinkasap
311. M. de Staël, ALMANYA ÜZERİNE, Çev. H. A. Karahasan

312. Seneca, BİLGENİN SARSILMAZLIĞI ÜZERİNE- İNZİVA ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
313. D. Hume, İNSANIN ANLAMA YETİSİ ÜZERİNE BİR SORUŞTURMA, Çev. F. B. Aydar
314. F. Bacon, DENEMELER -Güvenilir Öğütler ya da Meselelerin Özü-, Çev. C. C. Çevik - M. Çakan
315. BABİL HEMEROLOJİ SERİSİ -Uğurlu ve Uğursuz Günler Takvimi-, Çev. S. F. Adalı - A. T. Görgü
316. H. Walpole, OTRANTO ŞATOSU, Çev. Z. Avcı
317. İ. S. Turgenyev, AVCININ NOTLARI, Çev. E. Altay
318. H. de Balzac, SARRASINE, Çev. A. Berktay
319. Farabî, MUTLULUĞUN KAZANILMASI, Çev. A. Arslan
320. M. Luther, DOKSAN BEŞ TEZ, Çev. C. C. Çevik
321. F. Rabelais, PANTAGRUEL, Çev. N. Yıldız
322. Kritovulos, KRİTOVULOS TARİHİ, Çev. A. Çokona
323. C. Marlowe, BÜYÜK TİMURLENK I-II, Çev. Ö. Nutku
324. Ahmedî, İSKENDERNÂME, Çev. F. Öztürk
325. M. Aurelius, KENDİME DÜŞÜNCELER, Çev. Y. E. Ceren
326. Cicero, DOSTLUK ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
327. DEDE KORKUT HİKÂYELERİ, Çev. A. Çakan
328. Aristophanes, PLOUTOS, Çev. E. Gören-E. Yavuz
329. É. Zola, HAYVANLAŞAN İNSAN, Çev. A. Özgüner
330. RİGVEDA, Çev. K. Kaya
331. S. T. Coleridge, YAŞLI DENİZCİNİN EZGİSİ, Çev. H. Koçak
332. A. Dumas, MONTE CRISTO KONTU, Çev. V. Yalçıntoklu
333. L.N. Tolstoy, KAZAKLAR, Çev. M. Beyhan
334. O. Wilde, DORIAN GRAY'İN PORTRESİ, Çev. D. Z. Batumlu
335. İ.S. Turgenyev, KLARA MİLİÇ, Çev. C. D. Akyüz
336. R. Apollonios, ARGONAUTİKA, Çev. A. Çokona
337. S. Le Fanu, CARMILLA, Çev. Y. Yavuz
338. Seneca, MUTLU YAŞAM ÜZERİNE-YAŞAMIN KISALIĞI ÜZERİNE, Çev. C. C. Çevik
339. F. Engels, AİLENİN, DEVLETİN VE ÖZEL MÜLKİYETİN KÖKENİ, Çev. M. Tüzel
340. T. L. Peacock, KARABASAN MANASTIRI, Çev. Y. Yavuz
341. H. von Kleist, AMPHİTRYON, Çev. M. Kahraman
342. H. de Balzac, EUGÉNIE GRANDET, Çev. V. Yalçıntoklu
343. W. Whitman, ÇİMEN YAPRAKLARI, Çev. F. Öz
344. Montesquieu, ROMALILARIN YÜCELİK VE ÇÖKÜŞÜNÜN NEDENLERİ ÜZERİNE DÜŞÜNCELER, Çev. B. Günen
345. Beaumarchais, SEVILLA BERBERİ VEYA NAFİLE TEDBİR, Çev. B. Günen
346. W. James, PRAGMATİZM, Çev. F. B. Aydar
347. Euripides, ANDROMAKHE, Çev. A. Çokona

348. Farabî, İLİMLERİN SAYIMI, Çev. A. Arslan
349. G. Büchner, DANTON'UN ÖLÜMÜ, Çev. M. Tüzel
350. GILGAMIŞ HİKÂYELERİ, Çev. S. F. Adalı-A. T. Görgü
351. Aristophanes, KADIN MEBUSLAR, Çev. E. Gören-E. Yavuz
352. S. Empricus, PYRRHONCULUĞUN ESASLARI, Çev. C. C. Çevik
353. H. de Balzac, GORIOT BABA, Çev. V. Yalçıntoklu
354. G. E. Lessing, DÜZYAZI FABLLAR, Çev. Z. Aksu Yılmazer
355. Epiktetos, ENKHEIRIDION, Çev. C. C. Çevik
356. DHAMMAPADA, Çev. K. Kaya
357. Voltaire, SADIK VEYA KADER -BİR DOĞU MASALI-, Çev. B. Günen
358. Platon, PHAİDROS, Çev. A. Çokona
359. Beaumarchais, FİGARO'NUN DÜĞÜNÜ VEYA ÇILGIN GÜN, Çev. B. Günen
360. J. Cazotte, ÂŞIK ŞEYTAN, Çev. A. Terzi
361. V. Hugo, DENİZ İŞÇİLERİ, Çev. V. Yalçıntoklu
362. SUTTANİPĀTA, Çev. K. Kaya
363. T. Paine, SAĞDUYU, Çev. Ç. Öztek
364. J. H. Bernardin de Saint-Pierre, PAUL İLE VIRGINIE, Çev. İ. Atay
365. F. Hebbel, JUDITH, Çev. A. Fırat
366. Leukippos-Demokritos, ATOMCU FELSEFE FRAGMANLARI, Çev. C. C. Çevik
367. G. W. Leibniz, MONADOLOJİ, Çev. D. Çetinkasap
368. C. Dickens, DAVID COPPERFIELD, Çev. M. Arvas
369. G. Apollinaire, İKİ KIYININ AVARESİ, Çev. N. Özyıldırım
370. Aristoteles, RETORİK, Çev. A. Çokona

Üç büyük Sümer kralını konu alan destan ve hikâyeler III. Ur döneminde yazıya geçirilmiştir. Enmerkar ve Lugalbanda'nın destan ve hikâyeleri Sümer Kral Destanları, Enmerkar-Lugalbanda *başlığıyla Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'nde okurla buluşmuştu.* Gılgamış Hikâyeleri *ise çeşitli metinlerde "tanrı" olarak anılan üçüncü büyük Sümer kralının hikâyelerini içeriyor. Bu hikâyeler* Gılgamış Destanı *teşekkül etmeden önce yazıya geçirilmiş, yer yer ona kaynaklık eden kısa Gılgamış hikâyelerinden oluşmaktadır. Sümerce aktarılmış "Gılgamış ile Agga" "Gılgamış ile Enkidu ve Öte Dünya", "Gılgamış ile Huwawa", "Gılgamış ile Gök Boğası", "Gılgamış'ın Ölümü" ile Bâbilce yazıya geçirilmiş "Gılgamış'ın Mektubu"nun tam metinleri ilk kez özgün dilinden çevirilerle Hasan Âli Yücel Klasikler Dizisi'nde.*

Selim F. Adalı: Sydney Üniversitesi'nde Klasik ve Eski Çağ öğrenimi görmüştür. Mezopotamya edebiyatı, dini metinler ve Asur İmparatorluğu hakkında bilimsel çalışmalar yürütmekte; Bâbilce, Sümerce, Hititçe, Eski İbranice ve Eski Yunanca dersleri vermektedir. Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Tarih Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Ali T. Görgü: Ankara Üniversitesi DTCF Dilbilim Bölümü'nden mezun oldu. Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi alanında yüksek lisans yaptı. Avusturya devletinin bursuyla araştırmalarını bir süre Avusturya'da sürdürdü. Bazı dergilerde öyküleri, incelemeleri yayımlandı. Bilkent Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi'nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır.

THG
0322853
RAR

9 786052 957899

14 TL